AKİS

HAFTALIK AKTÜALİTE MECMUASI

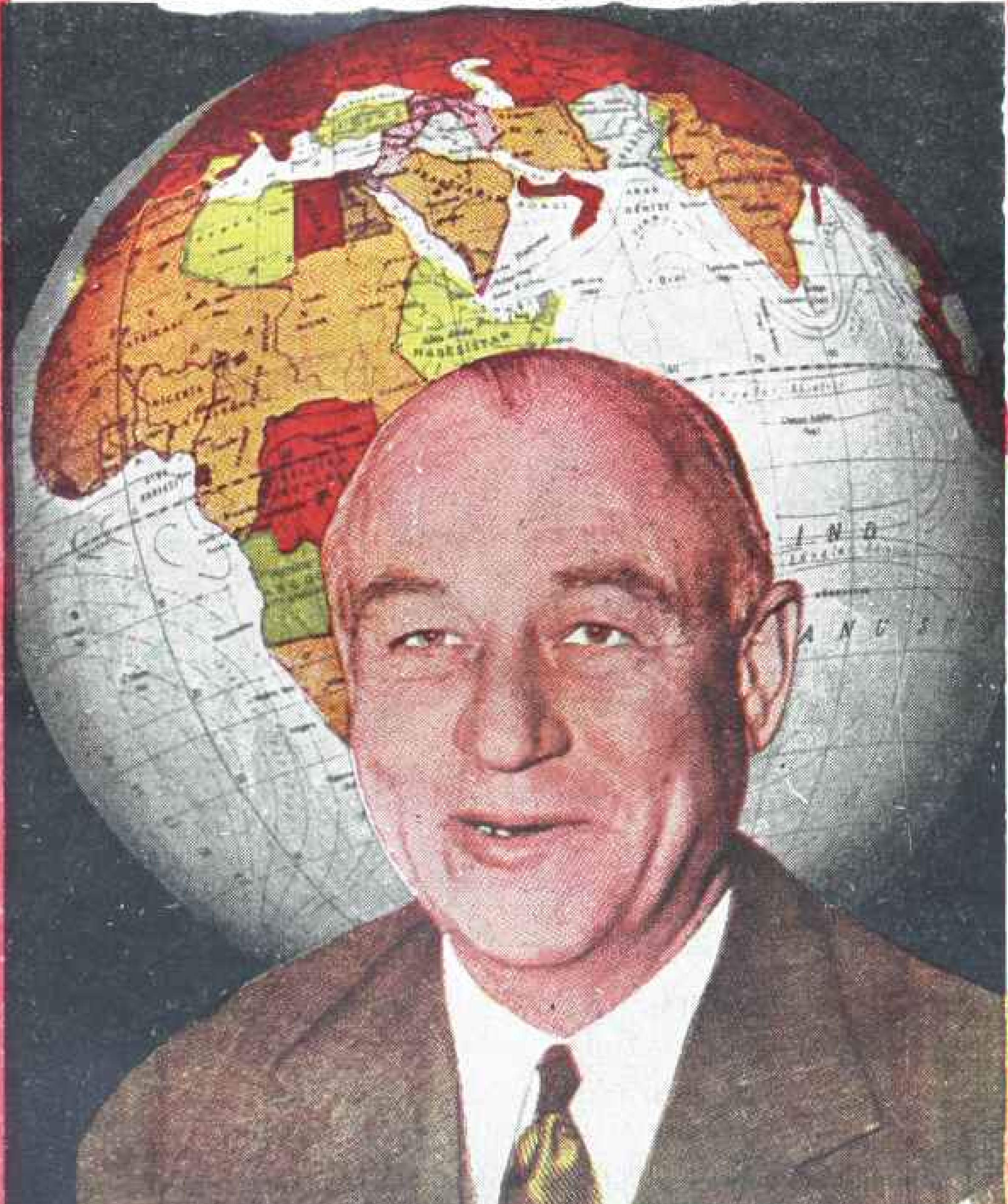

YIL SONUNDA

10

BAHÇELİ EV

Ayrıca

1500 Hesap sahibine

150.000

LİRA

Para ikramiyesi

★ ★ ★ ★

AKBANK

Hesabınızı açtırmakta acele ediniz

Hesabınızdaki her 150 liraya ayrı bir kur'a numarası verilir.

A K İ S

Haftalık Aktüalite Mecmuası

Sene: 3, Cilt: VIII, Sayı: 137

Rüzgârlı Sok. Ovehan
Kat: 3, Daire: 7
P. K. 582 — Ankara
18992 (Yazı İşleri)
15221 (İdare)

Fiatı: 60 Kuruş

Neşriyat Müşaviri :

Metin TOKER

*

İmtiyaz Sahibi ve yazı işlerini fiilen idare eden Mes'ûl Müdür:

Yusuf Ziya ADEMHAN

Umumi Neşriyat Müdürü

HAMDİ AVCIOĞLU

Teknik Sekreter :

M. Nevzat ÜNLÜ

*

Karikatür :

TURHAN

Fotoğraf :

Hüseyin EZER
Osman ÖZCAN
ASSOCIATED PRESS
TÜRK HABERLER AJANSI

Klişe :

Doğan Klişe ATELYESİ

Müessese Müdürü :

Mübin TOKER

Abone Şartları :

3 aylık (12 nüsha) : 6 lira
6 aylık (25 nüsha) : 12 lira
1 senelik (52 nüsha) : 24 lira

*

İlân Şartları :

3 renkli arka kapak (Tam Sayfa): 350 lira
Kapak içi 300 lira, metin sayfaları Santimi 4 lira.

Dizildiği ve Basıldığı Yer :

Rüzgârlı Matbaa — ANKARA
Tel: 15221
Basıldığı tarih: 20.12.1956

Kapak resmimiz :

G. Humphrey

Modern Süleyman

Kendi Aramızda

Üniversite hakkında

Fransada bazı üniversite hocaları iktidarı şiddetle tenkit eden yazılar neşretmişlerdir. Prof. Maurice Duverger, başbakanı tenkit eden bir yazısında şöyle diyor: "Başbakan utanmalı ve unutmamalı ki, kısa bir zamanda siyasi mevta haline gelecektir. Hiçbirşey onun karanlık istikbalinin önüne geçemiyecektir." Yine Paris Hukuk Fakültesi Profesörlerinden Andre Philips bir açık mektubunda söyle demiştir: "Cezayirdeki gangstervâri hareketinden sonra, hükümetin giriştiği Süveyş macerası başlıbaşına bir rezalettir. Bu harekâtla bütün Avrupa ekonomisi allak bullak edilmiş. Fransanın milletlerarası itibarı tamamen zedelenmiştir.." Fakat bu profesörlerin kürsülerinden uzaklaştırıldıklarına veya tecziye edildiklerine dair hiçbir haber duymadık.

Şerafettin Elci - Ankara

Aşağıdaki marşı "Üniversite Marşı" olarak teklif ediyorum.

Hakka tapan bir milletin, irfanı hür efradını,
Hür bir vatan kuran ırkın, vicdanı hür ahfadıyız,
Nabza göre şerbet veren kimse yoktur aramızda
ATA'mızın, hürriyete candan bağlı evlâdıyız...

Erden SU - Ankara

Politikacılar hakkında

AKİS'in 135. sayısında "Zihniyet" başlığı altındaki yazının sahibi, içerden doğan ve dışardan gelen hadiseleri isimlendirirken İstiklal harbini, yani Türk milleti için ölüm kalım mücadelesini saydığı tehlikeler dışında bırakmış! O mesele ki, onun dehşeti ve neticesi itibariyle kutsiyeti, nesiller boyunca asıl Türk milletinin ruhunda ve şuurunda yaşıyacaktır. "İnönü meselesi" de ancak, işte bu imanın yok edildiği gün halledilmiş olur.

Cafer Murathanoğlu - İstanbul

Bu memleketi ve Milleti İkinci Cihan Harbinin meşum badiresinden onun kurtardığını bizden çok bütün dünya teslim etti

1 inci Cihan Harbinde Enver paşanın dört erkânıharp Binbaşısından biri. Yemende topçu binbaşısı ve İstiklâl Savaşında müstevli orduların Anadoluya saldırışlarında ilk zafer kazanan komutan ve daha sonra da Atatürkün başvekili olarak görünen İnönü. Orta Sarkın 1 numaralı diplomatı olduğunu ispat etti.

Bunun böyle olduğunu Batı Avrupanın Churchill'den sonra gelen devlet adamı Adenauer onu İstanbulda evinde gayrıresmi olarak ziyaret etmekle ifade etti. Buna Lozan ve Montrö ahitnamelerini de eklersek, bu halkın ona olan muhabbetinin sebeblerinden bir nebzeyi anlatmış oluruz.

Eski bir ata sözü vardır: "Meyvalı ağaca tas atan çok ölür" derler...'

Yusuf Aturgil - Manisa

Mecmuanızdaki "Zihniyet" başlıklı ve Natık Poyrazoğlu imzalı yazı beni fazlasıyla teessüre şevketti. Bu nasıl bir zihniyettir ki, memleketin tarihine zafer kazandırmış, inkilâp yapmış ve Cumhuriyetin tek kıymetli yadigârı olarak halen aramızda yasayan çok sevdiğimiz bir insana hücum ediyor, O muhterem insan ki, bu vatan kendisine çok şey borçludur. Bunlar kelimelerle ifade dahi edilmeyecek hislerdir. Bu ne zihniyetdir ki İnönüyü, Moskof bozuntularıyla, Bulgarlarla Şeyh Sait isyanını çıkartan Kürtler ile bir tutuyor.

Bu memleketde halledilmesi gereken bir mesele varsa, o da bu şekilde düşünen zihniyetlerin yok edilmesidir.

* N. Çam . Kars

Münevver Türk gençliği Haçlı seferlerini, Timurun taarruzlarını, saltanat kavgalarını, Kaynarca, Yas muahedelerini. Tilsit mülakatını, 13 Rus harbini, Balkan bozgununu, Şeyh Sait İsyanını ve daha nicelerini bütün teferruatı ile okumuştur, mahiyetini bilmektedir.

Aynı gençlik hem yakın samanda. Cihan Savaşlarım, İstiklâl Mücadelesini, Sakaryayı, Dumlupınarı, İnönüleri de, Lozan Konferansını da defalarca okumuş ve o günleri hizzat yasayan dedelerinden, babalarından, ağabeylerinden dinlemiştir. Bu hakikatlara öylesiye inanmış, iman etmiştir ki, bundan böyle hiç bir fikir, hiç bir kuvvet onu aksine inandırmaya muvaffak olamıyacaktır.

İnönü meselesi çoktan bitmiştir ve lâyık olduğu asıl değeri, yeri gönüllerde, dimağlarda, zihinlerde almıştır. Türk milletinin malıdır ve ebediyen Türkün izinde yürüyeceği bir önder olarak kalacaktır. Aksini iddia edenler ki mevcut, ispatta muvaffak olamıyacaklardır.

Böylece asıl meselelerin, meselesi: Hakikatleri baltalamak isteyenlerin bu yıkıcı teşebbüslerine mani olmak meselesi meydana çıkıyor. Bu ise tecelli edecektir kanaatındayız.

M . Nazmi Ertuğrul - Kayseri

*

Azizim bahadır" başlıklı mektuba şevkle okudum. Bizde hep zülfiyare dokunan yazılar Basın Kanunu gereğince aynı sütunlarda tavzih ediliyor. Halbuki sayın Dülgerin bu çok güzel teklifi kabul ettiğini veya etmediğini. Mecliste Devlet Bakanından sözlü soru ile sorup sormayacağını AKİS'in aynı sütunlarında tavzih değil de ifade etmesinin Demokrasimize . ne kadar uygun olacağını gazeteci sıfatıyla bizzat kendisinden daha iyi bilen olabilir mi ?

Foto Mehmet Barut -Bodrum

*

Mecmua hakkında

Erkek okuyucusu fazla olan AKİS'e kadın sayfalarını fazla buluyorum. Sonra, hatırlayacağınız veçhile, Ulus'a iğneli ve usturuplu yazılar tavsiye etmiştiniz. Eh, hiç olmazsa Ulus haftada İki üç defa dediğinizi yapıyor.

Biz de, AKİS'e, okuyucu olarak, daha güzel ve daha ciddi yazılar tavsiye ederiz.

Nurettin Özden - Amasya

bella

Millet

Kilitli dudaklar

Bu haftanın sonlarında, şu satırların basıldığı ana kadar. Türk milletinin Dış hadiseler hakkında hükümet tarafından tenvir olunma arzusu izhar eden kısmı muradına nail olamamıştır. Başbakan Adnan Menderes, dudaklarını kilitli tutmakta ısrar etmektedir. Halbuki meseleler birikmektedir ve Orta Doğuda girdiğimiz yeni taahhüdlerin üzerinden hayli zaman seçtiği gibi bunlara Atlantik Konseyindeki kararlar eklenmiştir. Bütün Demokrasi memleketlerinde, hatta Irak gibi totaliter bir idare altındaki yerlerde mesul devlet adamları milletlere vaziyeti açıkça izah etmişlerdir. Dulles daha Amerikaya döner dönmez bütün olup bitenleri Amerikalılara tafsilatıyla anlatmış, Selwyn Lloyd ve Pineau beyanatlar yapmış, Nuri Said Paşa bile radyoda konuşmuştur. Hadiselerin içinde bulunup da hükümetmin hareketleri, fikirleri ve niyetleri hakkında malûmat sahibi olmayan tek topluluk, biz Türkleriz. Başbakan Adnan Menderes belki de bunu bir prestij meselesi yapmıştır, zorlanmış olmayı kendisine yakıştıramamaktadır. Hatta bahis mevzuu olan, demokratik idarenin en basit icabı dahi bulunsa...

Ama bir başka noktayı teslim etmemek imkânsızdır. Demek ki Dış hadiseler hakkında tenvir olunma arzusu izhar eden Türkler, secimle işbaşına gelmiş İktidarlarının liderine seslerini gerektiği gibi ve kâfi derecede tesirli olarak hissettirememişlerdir. Bunun bir muhtemel sebebi bu arzuda olan Türklerin millet ekseriyetini temsil etmemeleridir. Ama hiçbir memlekette bu sınıf, millet ekseriyeti değildir. Buna mukabil orada, demokratik haklarım arayanlar ısrar etmesini bilenler ve haklarını azimle savunmaktan çekinmeyenlerdir. Nuri Said'in böylesine karışık bir anda milletine Dış politikasını izah mecburiyetinde kalmaktan öyle aşırı bir zevk aldığı tahmin edilemez. Hatta Lloyd ve Pineau'nun da vazifelerini sevinçle yerine getirdikleri söylenemez. Buna rağmen oralarda bazan umumî efkârın, bazan basının, çok zaman teşri! meclislerin baskısı mesul devlet adamlarını ağızlarım açmaya mecbur kılmıştır. Bir politikanın açık olması, barışsever idealleri gaye edinmiş bulunması onun millete izahına mani sebeplerden değildir. Bilâkis böyle politikalar evleviyetle açıklanır ve milletin tasvibiyle kuvvet kazanır. Bu vazifenin ifasını temin bahsinde bizde, birinci derecede vazife, Türkiye Büyük Millet Meclisinde ekseriyeti' elinde tutan İktidar grubunundur. Buna mukabil,; haftanın ortasında Çarşamba günü, Başbakan Adnan Menderes Dış politikası hakkında milleti- tenvir etmemesi sebebini bir takım iç politika taktiklerine bağladığında D.P. milletvekillerinden bir çoğu kendisini, değerli bir lâf etmiş olduğu mülahazasıyla alkışlamıştır.

, Umumî efkârı hareketsiz ' duran, basını celadetin c'sini göstermeyen en ufak kampanya açılmayan, nihayet İktidar partisinin Meclis Grubu "daimî tasvipkâr" halde kalan bugünkü Türkiyede Dış politika hadiseleri karşısında mesul Başbakanın ağzını kilitli tutması hadisesinde bir tek mazur adam varsa o da, bu Başbakanın bizzat kendisidir.

Kıbrıs

Sonun sonu

Geçen haftanın sonunda Ankarada modern Esenboğa hava meydanına inen uçaktan upuzun boylu bir adam çıktı. Uçak,. Yunanistandan geliyordu. Belli başlı hususiyeti normalin üstündeki boyu olan. asil İngiliz edası taşıyan yolcu etrafına bakındı. Kendisini karşılamaya kimsenin gelip gelmediğini öğrenmek İstiyor olmalıydı. Fakat tamdık bir simaya rastlayamadı. Bu sırada yanına üç genç adam yaklaştı. Gazeteci olduklarım söylediler. Biri Amerikan A.P., ikincisi gene Amerikan U.P. ajanslarının Ankaradaki Türk temsilcileri, üçüncüsü AKİS'in her yerde hazır ve nazır foto muhabiriydi. Başka kimse yoktu. Uzun boylu İngiliz, gazetecileri bir dost gibi karşıladı. Bu sırada memurlar pasaportunun muayenesini yapmak istiyorlardı. İngilizin vizeleri tamamdı. Polis, Ankaradaki ikametgâhını yazmasını istedi. Adamcağız, gazetecilerin de yardımıyla, Türkçe olarak "İngiltere Büyük Elçiliği - Çankaya" yazdı. Muhabirler, bu kadar hizmetten sonra uzun boylu yolcudan bir beyanat koparacaklarını sanarak sevindiler. Fakat iş başka, ahbaplık başka olmalıydı ki İngiliz özür dilemekle iktifa etti. Meydan binasından çıktı ve bir otomobil bularak şehir istikametinde ayrıldı. Otomobil İngiliz askeri ateşelerinden birine aitti. Ateşe, His Excellency'den özür diledi. Uçağının daha geç geleceğini sanmışlardı. Nitekim yolda İngiltere Büyük Elçisinin bayraklı, yeni gelen, son denece gösterişli Rolls-Royce'u ile karşılaşıldı. Büyük Elçi Sir James Bowker'in şaşırmış bir hali vardı. Demek uçak saatinden evvel meydana inmişti. His Excellency aldırış etmedi. Çok daha mühim işler vardı. Türkiyeye büyük bir meseleyi halletmek maksadıyla gelmişti. İsmi Lennox-Boyd idi, Majestenin hükümetinde Müstemlekeler Bakanlığın işgal ediyordu. Bahis mevzuu mesele Kıbrıs meselesiydi.

Lennox - Boyd vizesini yaptırıyor

İnsan kendi işini kendi görmelidir

Lennox-Boyd o geceyi İngiltere Büyük Elçiliğinde geçirdi. Sir James ile istişarede bulundu. Türk hükümetinin görüşü mevzuunda mütemmim malûmat aldı ve bilhassa bir gün sonra temas edeceği Adnan Menderesin şahsiyeti hakkında Büyük Elçinin verdiği izahatı alâkayla dinledi. Başbakan birgün sonra Paristen İstanbula avdet edecekti. Mülakat İstanbulda olacaktı. Müstemlekeler Bakam Pazar günü İstanbuldaydı. Adnan Menderes kendisim saat tam 14.35'de Vilâyette kabul etti. Bakan daha evvel Dış işleri hakanlığı Genel sekreteri - Muharrem. Nuri Birgi tarafından istikbal edilmiş ve valinin oda-

sına götürmüştü. Menderes kendisini orada bekliyordu.

Majestenin Müstemlekeler Bakanı, bir nevi postacı vazifesi görüyordu. Taşıdığı, İngiltere tarafından Kıbrısa verilmek üzere hazırlanan yeni Statüydü. Stadü İngiliz Hususi Temsilcisi Lord Radcliff'in çizdiği esaslara dayanıyordu; bu bakımdan "Radcliff Plânı" adım taşıyordu. Ama Radc liff plânının ne Türk ve ne de Yunan hükümetlerince bilinmeyen bir tarafı Vardı. Menderes Pariste Türkiye Büyük Elçiliğinde İngiltere Dış İşleri Bakanı Selwyn Lloyd'u kabul, müteakiben Amerika Büyük Elçiliğine giderek Amerika Dışişleri Bakanı Poster Dulles'ı ziyaret etmişti. Bu temaslarda belli başlı . mevzulardan biri Kıbrıs olmuştu. Zaten Star James Bowker de o sırada Parise gelmiş ve kendi Bakam ile istişarede bulunmuştu. Herşey gösteriyordu ki İngiltere Kıbrıs meselesini artık kestirip atmak üzeredir. Bu, sadece İngilterenin arzusu değildi. Bizzat Büyük Natron, Amerika, NATO'daki üç müttefiki arasındaki bu meselenin hallini istiyordu.

İlhaka giden muhtariyet

İngiliz plânının garip bir akibeti oldu. Teklifler ne İsayı ve ne de Masayı memnun ediyordu. İngilizler Ada halkına kendi kendilerini idare etmek hakkım tanıyorlardı. Ama Ada, İngiliz Milletler Camiası dahilinde kalacaktı. Bunun bir adım olduğunda zerrece şüphe yoktu. İdare, kısmen dahi olsa halkın eline geçince Yunan ekseriyet hakim vaziyete gelecekti. Ancak İngiltere Türk ekalliyetin haklarım korumayı tekeffül ediyordu. Atina hükümeti Londraya, bu plânı Kıbrıs halkının tek hakiki 'temsilcisi Makarios ile görüşmesini tavsiye etti. Türk hükümetine gelince, evvelâ Adadaki tedhiş hareketlerinin Ünlenmesini istiyordu.

Lennox - Boyd'un Menderes İle görüşmesi iki saat sürdü. Gazeteciler mülakatın hitamında uzun boylu-İngilizi yakaladılar. Müstemlekeler Bakanı "görüşmenin çok dostane bir hava içinde cereyan ettiği"ni bildirdi. Bundan şüphe eden yoktu. Hiç kimse, dört devlet adamının -Menderes, Birgi, Boyd, Bowker- birbirlerinin boğazına sarıldığı şüphesini taşımıyordu. Ama, anlaşmaya varılmış mıydı ? Gazeteciler Türk Devlet adamlarından malumat istediklerinde Muharrem Nuri Birgi yan gözle Başbakana baktı ve:

"— Adadaki tedhiş hareketlerinin durdurulmasını istediğimizi söyleyebiliriz, değil mi efendim?" diye sordu.

Adnan Menderes Türk milletinin o kadarlık aydınlanmasına müsaade etti.

Herşey "Kıbrıs meselesi"nin sonuna yaklaşıldığım gösteriyordu. Fakat ortaya çıkan başka bir husus, vaziyetimizin gerektiği kadar kuvvetli bulunmadığıydı. Bir yandan iç durumumuzun, diğer taraftan 6 Eylül hadiselerinin tesiri kendini belli ediyordu. Halbuki milli bir politikanın İlanı, isimizi sadece kolaylaştırabilir-

Niçin Uydururuz Bunları ?

Geçenlerde Anadolu Ajansı, Paristeki Hususi Muhabiri tarafından bildirildiği kaydıyla bir haber yayınladı. Haberi sadece Zafer gazetesi büyük başlıklarla verdi. Öteki gazetelerin bir kısmı aldırmadı, diğerleri lâf olmasın diye sütunlarının arasına sıkıştırdılar. Buna mukabil radyolar meselenin üzerinde durdular da durdular. Havadis hemen her bültende okundu, Radyo Gazetesine ayrılan saatlerde tekrarlandı. Birgün sonra İktidarın organı meşhur başmakalelerinden birini yayın ladı; gazetenin bir köşesinde de Ulus, bu haberi koymadığından dolayı Fransız Komünist Partisinin gazetesi olan L'Humanite ile kıyaslandı. Halbuki meçhul "Hususî Muhabirdin verdiği havadis tamamiyle uydurmaydı. İşin asıl gülünç tarafı Anadolu Ajansının Pariste bir Hususi Muhabiri mevcut dahi değildi. Bu muhayyel Hususî Muhabirin bildirdiğine göre Fransada "gazeteler Adnan. Menderesin NATO toplantısına katılmasının büyük faydalar temin ettiğini ve alman kararlarda müessir olduğunu ayrıca belirtmekte" idiler. Zafer Le Figaro gazetesinde çıkan bir yazıdan iki cümle naklediyor, sonra başlığında şunları bildiriyordu: "Diğer Fransız gazeteleri de Başvekilimiz Adnan Menderesten takdir kâr ve sitayişkâr bir lisanla bahsediyorlar". Halbuki bunun ne aslı vardı, ne esası ve koskoca gazete yalan olduğunu bildiği bu haberi sütunlarına geçirmekte zerrece tereddüt göstermiyordu. Göstermek ne kelime, üstelik göstermemek basiretini gösteren talihsiz Ulus'a ver yansın ediyordu. O gece Radyo Gazetesi de Zaferde çıkan yazıları, tefsirleriyle nakletti. İktidarın Sesleri Adnan Menderesin propagandasını yapmak fırsatını bulduklarından dolayı son derece memnundular. Ama varsın, hakikatte böyle bir hadise mevcut bulunmasın. Sesler, hakikate değil, Adnan Menderese şirin görünmekte fayda mülâhaza ediyorlardı. Zaten tertip, ne Anadolu Ajansının ve ile de Zaferin ilk tertibiydi. Bazı "Güvercinli Ajans'lara atfen şöhretli AA. meselâ Randall meselesinde aynı neviden uydurma havadisler vermemiş miydi?

Fransız gazeteleri -ne Fransız gazeteleri, ne İngiliz gazeteleri ve ne de Amerikan gazeteleri- Başbakanımız Adnan Menderesten hiç de "takdirkâr ve sitayişkâr" bir lisanla bahsetmemişlerdir. Hatta ekserisi, hiç bahsetmemiştir. Hele kendisinin kabul olunan karar suretlerinde ve nihai tebliğlerde belirtilen meselelerde fevkalâde müessir olduğu ciddi bir mevkutede yazılmamıştır bile. Bilâkis herkes herşey de Mr. Dulles'ın "fevkalâde müessir" bulunduğunu kaydetmiştir. Zaten hakikat de o merkezdedir. Mr. Dulles'ın ismi bin kere geçmişse, Adnan Menderesin adı bir kere ya geçmiştir, ya geçmemiştir. Orta Doğu meseleleri hakkında delegasyonumuz bir muhtıra vermiştir. Bütün faaliyeti de bundan ibaret kalmıştır. İşte Fransız basınının diplomatik sahada en selâhiyetli organı Le Monde'un -ki, meşhur telgrafta Le Monde'un da "sitayişkâr neşriyat"ından bahsedilmektedir- bu muhtıranın akibeti hakkında bildirdiği: "Dün daha sonra müzakere, Orta Doğu ve bilhassa Türk delegasyonu tarafından verilip hem Atlantik memleketleri arasında istişarenin mecburi bulunduğu sahalara Yakın Doğunun da ilhakı, hem de NATO'nun bu bölgede barışın ve emniyetin muhafazasına verdiği ehemmiyetin resmen ilânını isteyen raporu Üzerinde teksif olunmuştur. Müzakereye katılan Bakanların, umumiyet itibariyle, NATO'nun mükellefiyetinin bu bölgeye teşmiline pek taraftar oldukları sanılmamaktadır. Kıbrıs meselesi halen her hangi bir Türk - Yunan yakınlaşmasını imkânsız kılmakta ve Birleşik Devletler de Bağdad devletlerine siyasî bir müzaheret ve maddi bir yardımdan başka şey vermek niyetinde görünmemektedir." Bu mu, "takdirkâr ve sitayişkâr" neşriyat?

Türkiyeye gelen diğer Fransız gazetelerinde de başka bir yazı yoktur. Hele New York Times gibi Amerikan gazetelerinde ise Adnan Menderesin İsmi dahi geçmemektedir. Dulles'ın yanında biraz alâka çekenler Lloyd, Pineau ve Von Brentano'dur.

Peki, şimdi sorarız Anadolu Ajansına, Zafere ve Radyolara: Kimi aldatmak istiyorlar? Bir Türk Başbakanın umumi alâkayı üzerine çekmesi hangimizi memnun etmez? Ama, memnun edileceğiz diye muhayyel Hususî Muhabirlerin uydurma havadislerini ciddi ciddi vermenin lüzumu var mıdır? Herkes kör, âlem sağır mıdır ve Türkiyede yabancı basın takip edenler yok mudur? Bu ne gaflettir, bu ne "şirin görünme" iştiyakıdır! Çok merak ediyoruz, acaba yalanlara inananlar arasında bizzat Adnan Menderes de var mı? Varsa, teşebbüs sadece gülünç değil, üstelik tehlikelidir de..

AKİS

di. Şimdi, ihtilâfın NATO hakemliğine tevdi ihtimali belirmişti. İngiltere bu haftanın ortasında Kıbrıslılara yeni bir Anayasanın haberini resmen verdi. Adadaki zecri tedbirler bir anda hafifletildi. Lloyd'un o mevzuda Dulles'ın vizesini almış bulunduğu hissediliyordu.

Durum, Avam Kamarası müzakereleri sayesinde bugünlerde aydınlanacaktı.

C. H. P.

Nutuk!

Bu haftanın başında Ankarada, Kızılaydaki Ulus sinemasının üstünde, büyük harflerle "Maceralar Beldesi" yazıyordu. Sinemanın iki kapısının birinde Türk, ötekinde altı oklu C.H.P. bayrağı asılıydı. O civardan gecenler C.H.P. nin "Maceralar Beldesi" ile alâkasını kendi kendilerine sormaktan geri kalmadılar. Aslına bakılırsa 1956 yılının bu son günlerinde, yürürlükte olan Toplantı veya Basın kanunu gibi kanunlar karşısında sadece C.H.P. değil, bütün Muhalefet partileri ve İktidarın sıkı taraftarı olmayan her gazete bir nevi "Maceralar Beldesi" haline gelmişti. Ama bunun, Kızılayda ilânına ne lüzum vardı? İşin aslı şuydu ki "Maceralar Beldesi" sinemada gösterilmekte olan filmin adıydı. O gün ise aynı binada C.H.P. nin Ankara İl Kongresi yapılıyordu. Kongrenin baş artisti, İsmet İnönü idi.

İsmet İnönünün bir konuşma yapacağı biliniyordu. Konuşma mevzuu hakkında gazetelerde muhtelif tahminler de çıkmıştı. Kimisi Dış politika diyordu, kimisi İç politika, kimisi Bütçe.. Hakikaten günün muhtelif siyasî mevzuları vardı ve C.H.P. Genel Başkam hayli uzun zamandan beri konuşmamış/ti.

İsmet İnönü İl Kongresinde
Hayatından memnun bir adam

İbrahim Saffet Omay
Mutemet Başkan

Ulus sineması daha sabahtan, adamakıllı dolmuştu. Delegelerin iştirak nisbetinin çak yüksek -adeta görülmemiş kadar yüksek; zira hemen hiç namevcut yoktu- olması iki hususu gösteriyordu. Bunların birincisi, C. H. P. nin iktidara yakınlaşmış bulunduğuydu. Zira bizde siyasi parti kongrelerine gösterilen alâkanın en emin ölçüsü budur. İkincisi, il teşkilâtının çok iyi çalışmış olduğuydu. Hakikaten avukat İbrahim Saffet Omayın başkanlığındaki idare heyeti, hemen ittifakla tekrar seçilmekte hiç bir güçlükle karşılaşmadı.

Manzaranın, bir bakıma alışılmamış başka tarafı da vardı. Sinemanın kapıları açıktı. Yalnız delegeler değil, dinleyiciler de rahatça girebiliyorlar ve balkona çıkıp koltuklara kuruluyorlardı. Daha sonra bunların alkışlamak hürriyetine sahip oldukları da ortaya çıktı. Bilhassa öğleden sonra İsmet İnönü göründüğünde bütün sinema ayağa kalktı ve Genel Başkanın şahsiyeti kadar yılmayan mücadele azmini de delegeler ve seyirciler avuçlarını kızartıncaya kadar alkışladılar. Herkes, tempolu bir sesle "Yaşa İsmet paşa", diye bağırıyordu. Bu, aslında tabiiydi. Zira Toplantılar ve Gösteri yürüyüşleri kanunu siyasî partilerin tüzüklerine göre tertipleyecekleri kongrelere müdahale etmiyordu. Bu bakımdan anlaşılıyordu ki başka türlü davranma yanlış bir tatbikattır. Hiç kimsenin hatırına; başkentte yapılan bir toplantıda kanuna aykırı şekilde davranılmasını, idare makamlarının tasvip ettikleri gelemezdi.

İç döken delegeler

Sabahleyin, mutad raporun okunmasından sonra delegeler söz alarak içlerini döktüler. Bir kısmı tenkid oklarını bizzat kendi partisine tevcih etti. Fakat görüldü ki Hür. P. ileri gelenlerinin ' gecen sonbaharda C. H. P. ye ve onun Genel Başkanının şahsına karşı girişmiş oldukları kampanya pek çok C. H. P. liyi yaralamış, üzmüş, infiale sevketmiştir. Hakikaten delegeler hücumlarım Hür. P.nden esirgemediler. Böylece anlaşılıyordu ki Muhalefet partileri birbirleri aleyhinde veriştirmeye kalktılar mı, herkesin söyleyecek bir sözü Vardır.

Fakat C. H. P. öğleden sonra, bir lidere sahip bulunduğunu dost Muhalefet partilerine gösterdi. Lider, elbette ki partisindeki cereyanlara eli ayağı bağlı kapılan adam değil, partisine cereyan veren adamdı. Hakikaten İnönü konuşmasını, son dakikada yaptığı bir ilâveyle şöyle bitirdi:

"— Kongrede fikirlerimizi serbestçe söyliyecegiz. Kırgınlıklar yaratacak kelimelerden sakınmaya çalışacağız. Hususiyle rejim davasına müşterek hizmet yolunda bulunduğumuz Muhalefet partilerine karşı tarizlerden çekinmeyi vazife sayıyoruz".

Böylece, sarfedilen sözler partinin değil, bazı partililerin şahsi fikirler.' olarak kalıyordu. Nitekim mesuliyet taşıyan bir tek C.H.P. li Muhalefet partilerine taş atmadı. Delegelerin attıkları taşların ise yaratılan bir kırgınlığın neticesi olduğu kendini belli ediyordu.

Fakat İktidarı yermekte hiç kimse geri kalmadı. Çekilen büyük sıkıntılar, hele "muhalif" sıfatından dolayı uğranılan haksızlıklar dilleri bilemişti.

İnönü konuşuyor

İsmet İnönü söze, görülmemiş tezahürat arasında başladı. Pek âlâ denilebilirdi ki çok partili hayata geçişimizden bu yana hiç bir lider, hiç bir kongrede bu kadar heyecanla alkışlanmamıştır. Delegelerin ve seyircilerin arasında , gözleri yaşaranlar çoktu. Bu, mütemadiyen sıkıştırılan hislerin patlaması neticesiydi. Zaman zaman, istediklerinin ellerini sıkmaktan alıkoyulanlar, taşmışlardı.

C. H. P. Genel Başkanı söze başlayınca, ele aldığı temanın Dış hadiseler olduğu hissi uyandı. İsmet İnönü dünyanın durumunu belirtti. Kanaatince yeni bir Dünya Harbi İhtimali uzaklaşmıştı ve barış emareleri görülüyordu. İnönü Orta Doğu ve Macaristan hadiselerinin kısa, fakat kuvvetli bir tahlilini yaptı. Sonra Birleşmiş Milletlerin ve Atlantik ittifakının tahliline geçti. Fakat bir nokta dikkati çekiyordu: Hükümetin takip etmekte olduğu politikadan tek kelimeyle dahi bahsetmedi. Tahlillerini ajansların ve dünya gazetelerinin verdikleri bilgiye dayadığı seziliyordu. Nitekim dünyanın manzarasını çizdikten sonra şöyle devam etti:

"Cihan sulhunun buhranlar içinden selâmet yolu aradığı bu günlerde Türkiye, istikrar ve millî tesanüt ülkesi olarak vazife görmek mevkiindedir. Bu vazifenin ifa edilebilmesi iç meselelerin hallolunmasına ve dış meselelerde memleketin her hâlde yansım geçen muhalefetle görüş birliğinin aranmasına bağlıdır. Dış meselelerde İktidar yalnız muhalefeti değil, hatta Büyük Millet Meclisini haberdar etmemek yolunda inanılmaz bir ısrar ile devam etmektedir. Amerikanın ve NATO'nun müttefikler arasındaki ihtilâflardan acık, kapalı şikâyetler ileri sürdükleri hissolunuyor. Hayatî ehemmiyeti olan bu durumlarda gecende Bağdat" tebliğinde olduğu gibi bize yeni taahhütten tevcih etmek istidadında olan kararlarda ve nihayet Kıbrıs meselesinin seyrinde bilgiden mahrum bir halde otluğumuzun umumî efkârca bilinmesini isterim."

Bunun ifade ettiği manâ acıktı: Muhalefet Hükümetin Dış politikasını desteklemiyordu. Bu politikaya muhalif miydi ? Hayır! Taraftar mıydı ? Hayır! Bilinmeyen bir mevzuda ne muhalif olmak, ne de taraftar olmak bahis mevzuuydu. Böylece ilk defa, bir perde kaldırılmış oluyordu. İsmet İnönü bunun umumî efkârca bilinmesini istediğini bilhassa tebarüz ettirdi. Fikrinin alınmasına lüzum hissedilmeyenlerden, yapılanların hiç olmazsa manevi mesuliyetini kabullenmelerini istemek elbette ki hiç kimsenin hakkı değildi. C.H.P. Genel Başkanı bugün Muhalefetlerin "memleketin her halde yarısını geçtiğine de işaret etti. Ama Muhalefetler, şüphesiz, Dış politikada da millet hayrına olduğuna inandıkları yolda çalışacaklar, fikirlerini sorulmasını beklemeden söyliyeceklerdi. Nitekim İsmet İnönü bunu söyledi.

Demokrasinin lüzumu

İnönüye göre medeniyet ailesi içinde yaşamamız, Demokratik rejime sadık kalmamızla kabildi. Bu rejimi reddettiğimiz veya Demokrasinin bize göre olmadığını ilan ettiğimiz gün -Demokrasinin bin türlüsü yoktu, bir türlüsü vardı ve biz İkinci Cihan Harbinden sonra o çeşit İdareye geçmeye teşebbüs etmiş, 1950'de onun icabını yerine getirmiştik- medeniyet ailesinin bir uzvu olmaktan çıkardık. İnönü, bu mevzuda tecrübesini şöyle konuşturdu:

"Devletler birbirleriyle olan siyasi münasebetlerinde iç rejimleriyle alâkadar olmazlar zannolunur. Devletlerin, menfaatleri icap ettirdiği vakit, bilmem hangi rejimde olanlarla da ittifaklar yaptıkları da doğrudur. Ama Devletlerin, medeniyet sevi yasinde, birbirine eş olan veya olmayan gözlerle baktıkları da bir gerçektir. Demokratik rejimi, insan Haklarını geniş ehemmiyette bir milli mevzu olarak idaremize esas addetsek çok doğru olur."

Eski Devlet Başkam sonra, bugün içinde bulunduğumuz levhayı birkaç firça darbesiyle çizdi. Basının, Adaletin, Üniversitenin ve nihayet vatandaşın altında tutulduğu baskıları misallerle anlattı, İktisadi bozukluğu bahis mevzuu etti. İnönü bilhassa hakim ve mahkeme meseleleri üzerinde durdu.

Turan Güneş
Zafer halesi

Teşhisten sonra tedbir

Fakat İnönü, teşhisle kalmadı. Peki ne yapılmalıydı? Muhalefet lideri bunu da söyledi

"— Şimdi yalnız İktidarın değil, bütün siyaset ricalimizin bir noktayı sükûnetle göz önünde tutmalarım tavsiye etmek isterim. Türkiyeyi demokratik rejime ve insan haklarına riayet etmeksizin idare etmek imkânı kalmamıştır. Bugünkü İktidar demokrasi adım muhafaza ederek, ciddiyetle şikâyet olunan bir idare kurmak için akla gelebilecek her tedbiri almıştır. İşte görüyoruz ki tedbirleri tesirli değildir. Bugün yanlış muameleye sevk edilen her meslekten memur, yarın âmme vicdanı önünde mahkûm vaziyete düşmektedir. Pek masum ve pek mütevazi sebatlar bile en şiddetli baskıları âciz bir hale getirmektedir. Benim kanaatimce siyasî hayatımız mensuplarının, birden silkinerek, demokrasiyi bütün icapları ve müeyyideleri ile derhal kurmak hamlesinin zamanı gelmiştir.."

Nutuk son senelerin muhakkak ki en mühim nutkuydu ve İktidarla Muhalefetlerin karşılıklı münasebetlerinde bir yeni devri açıyordu.

B. M. M.

Talihsiz D. P.

Bu hafta, D. P. için uğurlu bir hafta olmamalıydı. Feridun Erginin Bütçe komisyonunda ortalığı hallaç pamuğuna çevirmesinden iki (Bk: İktisadî ve Mali sahada), İsmet İnönünün "Maceralar Beldesi"ndeki parlak nutkundan bir gün sonra D. P. Büyük Meclisteki bir müzakere sırasında 1954'ten bu yana, şüphe yok, en büyük hezimetine uğradı. D. P. nin mağlubiyeti, belki de hiçbir zaman böylesine aşikâr bir manzara almamıştı. İktidar mücadeleye en kuvvetli toplarını sürmüştü. Prof. Ahmet özel ve Prof. Hüseyin Avni Göktürk kâfi gelmeyince bizzat Adnan Menderes, hem de tam sekiz defa kürsüye çıktı.O da açık verince,bir seyahat ten dönen Celâl Yardımcı ayağının tozuyla yardıma koştu. Bütün bu tedbirlere rağmen Hür. P.nin genç sözcüsü Turan Güneş, muhakkak ki zabıtlarda daima mümtaz yer işgal edecek bir büyük zafer kazandı. Doğrusu istenilirse bu zaferinde, kendi meziyetleri kadar davasının haklılığı da rol oynadı. Mesele,. "Prof. Turhan Feyzioğlu meselesi" idi.

Bu meseleyle ilgili olarak üç Muhalefet partisi temsilcisi tarafından üç sözlü soru verilmişti. Soru sahiplerinin C.M.P. lisi Tahir Taşar. Hür. P. lisi Turan Güneş, C.H.P. lisi Nüvit Yetkindi. Fakat Tahir Taşer kir sözünden dolayı Başkan tarafından dışarı çıkarılınca ve Nüvit Yetkin kendi kendine bir açmaza girince mücadelenin bütün yükü genç Turan Güneşin omuzlarına yıkıldı. Rakipleri çok çetindi ama, Hür. P. sözcüsü

ŞİİR MATİNELERİ

Şöhretli Devlet Bakanı Celal Yardımcı, partisinin Aydın il kongresinde, bütün demokratlara parola olarak -kendi eseri sanılan- aşağıdaki parlak manzumeyi teklif etmiştir:

Bu yurdun hizmetinde
Hiç durmadan ilerle
Dağ taş deme arkadaş
Gün batmadan ilerle

Bazı besteciler şimdiden bu mısraları bir marş haline getirmeye hazırlanmaktadırlar. Şöhretli Devlet Bakanı şiiri okuduktan sonra hızını alamayarak konuşmasını şöyle bitirmiştir: "Bu parolayı elden bırak - mıyarak gün batmadan da ilerliyeceğiz, gün battıktan sonra da."

Nereyi teşrif, beyfendi ?

BOLLUK

Sarıyar barajı açılırken boşa gitme meraklılarının niçin İkinci Sakarya Zaferi diye tutturduklarını anlayamadığımızı acık açık itiraf etmiştik. Allah razı olsun, Zafer gazetesinden. Merakımızı tatmin lûlfunda bulunmuşlar. Bakınız, sebeb neymiş: "Acı olan tek mevzu, barajın sadece AKİS'in belirttiği gibi hazır altın, yardım dolar ve yabancı teknikle değil, bu ve muharririn bilmediği daha bazı noktalara ilâveten 24 vatandaşın kanı pahasına, yapıldığıdır." Bahis mevzuu 24 vatandaş kazalara kurban gitmişlerdir.

Ama, aşkolsun şu Zafer'e! D.P. ucuzluk yaratacağız diye hepimizin reyini almıştı ya.. Zaferleri bir ucuzlattılar ki, İbadullah!

muzafferiydi Muhalefete kazandırmakta hiç bir güçlük çekmedi.

Salon, fevkalâde günlere mahsus havasım taşıyordu. Celse ağıldıktan biraz sonra pek uzun zamandanberi mecliste görünmemiş olan Başbakan Adnan Menderes içeri girdi ve yerini aldı. Asabi bir hali vardı. Lâcivert elbiseleri içinde huzursuz görünüyordu. Prof. Özel ve Prof. Göktürk yarandaydılar. Muhalefet, Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı Prof. Feyzioglunun niçin bakanlık emrine alındığını soruyordu.

İlk kürsüye çıkan Prof. Ahmet Özel oldu. Millî Eğitim Bakanı sebeb olarak şimdiye kadar piyasaya Zafer tarafından hiç sürülmemiş bir meseleyi gösterdi. Efendim, Siyasal Bilgiler Fakültesinde bu yıl Ankara Üniversitesinden ayrı bir açılış töreni tertiplenmiş, o törende di Dekan bir nutuk söylemiş. Bakan nutku gördükten sonra hiç sesini çıkarmamış. Fakat birkaç gün sonra gene Ankara Üniversitesinden bir başka öğretim üyesi, bir doçent -Mehmet Köymen- bir gazetede -Zafer. Dekana hücum eden yazı yazmış. O zaman Bakan farketmiş ki Üniversite içinde bir huzursuzluk vardır. Bunun üzerine Prof. Feyzioğlunu idari vazifesinden ayırmak, yani Dekanlığını almak istemiş. Üniversite rektörü Dekana, dekanlıktan istifasını teklif etmiş. Fakat Prof. Feyzioğlu bunu kabul etmeyince, Bakan, sırf kendisini Dekanlıktan uzaklaştırmak için Bakanlık emrine almış! Prof. Özel'in izahları hayret uyandırdı. Zira Bakanlık tarafından Ankara Senatosuna yazılan yazıda "Üniversite içi Huzursuzluk" bahis mevzuu dahi edilmemişti.

Prof. Özeli kürsüde Prof. Göktürk takip etti. O, işin Adliye ve polis tarafım anlattı. Siyasal Bilgiler Fakültesi Talebe Cemiyeti hakkında siyaset yapmak. Doçent Muammer Aksoy hakkında ise Basın Kanunu gereğince -evet, Besin kanunu gereğince- takibat açılmıştı.

Biraz sonra, Kürsüye gelen Adnan Menderes bambaşka bir sebeb anlattı. İddiasına göre gaye. Üniversiteye politika sokmamaktı. Bakanlık emrine alınan Profesörle sonradan istifa eden doçent ve asistanlar ise siyasî partilerle müştereken bir kumpanya kurmuşlardı ve Prof. Feyzioğlunun vazifesine onun için nihayet verilmişti! Turan Güneş bu iddiaların delillerini sordu. Adnan Menderes bir delil göstermedi. Münakaşalar uzun sürdü ve hararetli oldu. D. P. Grubunun hazırlıklı bulundurulduğu anlaşılıyordu. Nitekim Başbakan zaman zaman, hararetle alkışlandı Alkışlayanların başında Murad Ali Ülgen geliyordu. Buna rağmen D.P. karşılıklı her düelloda alt oluyordu. Adnan Menderesin, konuşmaları başka istikamete çevirmek arzusu gösden kaçmıyordu. İsrail ile münasebeti kesmekten Dış politikada izahat vermemeye ve İsmet İnönünün 1950 den evvelki sözlerine kadar bir çok meseleye temas etti. Bir ara Nüvit Yetkinin bir yanlışlığından faydalanarak münakaşayı o noktada teksif etmek istedi. Bu sırada Eski Milli Eğitim Bakam Celâl Yardımcı, yenisinin polemik kabiliyeti gösterememesi üzerine olacak kürsüye çıkarüdı. Celâl Yardımcı ele aldığı mevzuda başarı da gösterdi. Ama, Turan Güneş davayı asıl mevzuuna tekrar getirmeğe muvaffak oldu. Prof. Feyzioglu tamamiyle siyasi sebeplerden dolayı Bakanlık emrine alınmıştı. Hükümet, kanunun kendisine verdiği hakkı "suiistimal" etmişti. Mesele buydu.

Adnan Menderes - H. Avni Göktürk - Ahmet Özel - Celâl Yardımcı
Mağlup olan D. P. Ekibi

SİYASI İHTİRASLARINIZ YÜZÜNDEN GENÇLİĞİ LEKELEMEYİNİZ. AYIPTIR! İĞRENÇTİR!..

Dr. Suphi BAYKAM

(Baki M.T.T.B. Başkanı)

Yukarıdaki satırlar Millî Türk Talebe Birliği tarafından yayınlanan "Milli Birlik" gazetesinin iri puntolar halinde manşetini teşkil ediyordu. Tarih: Nisan 1950. Muhatap: hükümetin ileri gelenleri Sebeb: Mareşal Fevzi Çakmak'ın ölümü dolayısıyla, gençlik tarafından Radyo İdaresine ve Hükümete karşı yapılan büyük nümayişte, bir Bakanın tahrik parmağı aramak tedbirsizliğinde bulunması. Galeyanımız, gençliğin asil heyecanlarından şüphe edilmesini hazmedemediğimizden geliyordu.

Bu sert neşriyatımıza rağmen gazetemiz toplattırılmadı. Talebe Birliği ve neşir organının iteri gelenleri sorguya çekilmedi. Cezalandırılan olmadı.

*

11 Aralık 1950 de, karlı soğuk bir kış sabahı, üç kişilik bir heyet halinde Ankaradayız. Kıbrıs meselesi, yeni yeni münakaşa ve umumi efkâra .maledilmek yolunda. Başpiskopos Makaryos'un bu anavatan parçasında plebisit yapma hülyası re Yunanlıların yaygaraları karşısında hükümetimiz henüz kararsız. Bu mevzuda hazırlamak istediğimiz mitinge izin vermeyen İstanbulun telâşlı valisini Başbakana şikayet ediyorduk. Sayın Günaltay bizleri haklı buldu. Güçlük çekmeden, kendisinden miting izni almıştık. Ancak hızımızı alamamış olacaktık ki - zira Valinin gayretini, toplantı hürriyetine ağır bir tecavüz olarak kabul etmiştik- Başbakanlıktan ayrıldıktan biraz sonra kendimizi D.P. nin Mithat Paşa Caddesindeki Genel Merkezinde bulduk. Herhalde, İktidarla olduğu gibi. Muhalefetle de temas etmek bize olağan görünmüş olmalıydı.

Bu ziyaretimizde, sayın kuruculardan dinlediğimiz güzel ve heyecanlı sözleri, hayali cihan değer geç mişin tatlı bir hatırası olarak ömrüm boyunca unutamam. Arkadaşlarımla beraber oradan- ayrılırken, geleceğin geniş hürriyet havası ve demokrasilerde imrenerek takip ettiğimiz samimi gençlik anlayışı adeta ruhlarımızı titretiyordu.

Müteakip günlerde, İstanbulini prof. sıfatlı valisine rağmen, Kıbrısla ilgili akademik toplantı re büyük mitingimizi yapmıştık. Hatta bununla da yetinmedik. Hükümetin bu mevzuda nasıl bir politika güdeceğinin ilân edilmesini dahi beklemeden. Türk gençliği adına Birleşmiş Milletler Genel Sekreterliğine başvurduk. Ana hatlarını çizdiğimiz Ada üzerindeki hak ve biteklerimizin korunmasını istedik. (2 Şubat 1950.)

Bu olaylar karşısında, hükümetin tarizlerine hedef olmadık. Ne siyaset yaptığımız ne de, çizmeden yukarı, çıktığımızı söyleyen bulundu. Üstelik, İktidar bu iş için bizi teşvik de etmemişti. İçimizden tevkif edilen olmadı. Yalnız birşey oldu. Türk gençliği milletine ve dünyaya sesini duyuruyordu.

*

Çalışmalarımız devam ededursun 14 Mayıs 1950'ye erişmiştik. İktidar D.P. ye, füsunlu hürriyet havasını getireceğine milleti inandıran Muhalefete devrediliyordu. O gün politika ile olan ilgisini düşünmeden, arkadaşlarımın da tasvibiyle, B.M.M. Başkanlığına aşağıdaki telgrafları çekmiştim:

"Sayın Celâl Bayar - Ankara...

Yüksek sevk ve idarenizle, memleketin daha.iyi ve daha mesut bir geleceğe doğru yol almaya devam edeceğine inanıyoruz. Gençliğin hal ve istikbaliyle yakından ilgileneceğiniz ümidiyle ellerinizden öperiz."

"Sayın İsmet İnönü. - Ankara...

Birliğimiz, dünün Millî Mücadele kahramanı sizleri, bugün şerefli Demokrasi tarihimizin de kahramanı olarak saygıyla selâmlıyor. Mesai arkadaşlarımda beraber Muhalefet saflarında aynı feragati a memleket hizmetine devam edeceğinizden emin olarak. Milli Türk Talebe Birliği sizleri bağrına basar."

Aynı akşam telgraflar, Anadolu Ajansı vasıtasıyla millete duyruldu. O günlerin telâşı içinde kimse bu telgrafların dikkatle yazılmış metinlerini didiklemeye fırsat bulamadı.

*

Koreye Türkiyelinin de asker göndermesi kararı lehinde M.T.T.B. nin açtığı kampanya, bilhassa İktidar çevrelerinde büyük alâka toplamıştı. Bu mevzuda Taksimde tertiplediğimiz. muazzam miting memnuniyete vesile oldu. Ankara ve İstanbul Radyoları, tele aldırdıkları miting konuşmalarımızı aynı akşam dünyaya yaydılar.

Bu hadise dolayısıyla, başta İktidar çevreleri olmak üzere, gençliği alkışlamayan kalmadı. Bunu kimse, politika İle ilgili bir faaliyet olarak tefsir etmedi. Kararın münakaşasını yapmakta olan Muhalefet de, bizleri İktidar âleti olmakla suçlandırmadı.

*

Bu faaliyetimizden tam 8 ay 11 gün sonra, 22 Mart 1951 sabahı intişar eden İstanbul gazeteleri, -bir kısmı siyah dişi başlıklı idi- "Atatürkçü altı gencin tevkif edildiği" haberini yayınlıyorlardı. Ne olmuştu?..

Bir tarafta Atatürkün heykelleri kırılırken öte yanda inkılâpları tezyif olunmakta idi. Gemi azıya alan mürteci unsurların bu çalışmaları ve neşriyatı karşısında Kemalist gençliğin kaynaşması son haddini bulmuştu. İşte, gazetelerin tevkif olunduğunu bildirdiği gençler, bu nevi inkılâpçı gençlerdendi ve bir gece önce Büyük Doğu önünde protesto gösterisinde bulunanlar arasından seçilmişlerdi, günün mühim olayı buydu.

Biz Birlik olarak gençlerin safında yer aldık. Zira uğrayacakları tazyiklerin şiddetini tahmin edebiliyorduk. Yanılmadığımızı hadiseler gösterdi. Ertesi gün, Sayın Başbakanımız, gençlerin bu protestosunu vahim bir tethiş ve ayaklanma hareketi olarak tavsif ediyordu. Bunun üzerine protesto ile ilgili sert bir beyanname neşrederek, işlenen eğer bir suç idiyse, ona ortak olmayı vatan borcu bildik. Zira, hükümet erkânıyla aynı fikirde değildik.

*

Nazım Hikmetin affını protesto, talebe pasolarının kaldırılmasına karşı nümayiş, Fakülte yönetmeliklerini tadil ve senato kararlarının iptali hakkında B.M.M'ne müracaatlar, Atina mitingi, Komünizmi tel'in toplantıları, v.s. v.s. Şu anda sıralayamıyacağım bir yığın faaliyet!.. Evet birkaç sene içkide en önemlileri belki yüzlerce tutan bir yığın faaliyet! Banların hepsi ya baskısından bıktığımız o eski "Diktatörlük Devri"nde veya o "Diktatörlüğün Yıkılışı"nı takip eden kısa zamanda, Talebe Birliğinin çatısı altında organize edildi.

*

Ben ve arkadaşlarım vezifelerimizi tanı olarak yaptığımıza asla kaani değiliz. Zira gençliğin, bizim olduğumuzdan çok daha dinamik ve faal olması gerektiğine inanıyoruz. Ancak' uyanık ve gençliğin icabı biraz da sorumsuzluk duygusu içinde heyecanlarını değerlendirebilen bir gençlik, memleketin yarınına saadet getirebilir kanaatindeyiz.

Bilmiyorum, hem C.H.P., hem D.P. nin İktidarları zamanında cereyan eden ve nakledebildiğim şiy bir kaç hatıra, zamanımızın siyasetçilerine, Üniversite, gençlik ve talebe teşekkülleri mesullerine bir şeyler düşündürecek midir7..

Celse tam beş saat sürdü. Eğlenceli vakalar eksik değildi. Daldan dala sık sık konuldu. Bu arada' bir de arttırma oldu. Turan Güneş Başbakanın D.P. Grubu içinde müstesna bir şahsiyet olduğunu söyledi. Bakanlar arasında, Osman Kavrakoğlunun milletvekilleri arasında atinde tuttuğu rolü oynayan ve hemen her muhalif hatibe müdahale eden Cemil Bengü "Memlekette" diye bağırdı. Şöhretli Saadettin Yalım oturduğu yerden haykırdı: "Dünyada".

Bundan başka, münakaşalar sırasında anlaşıldı ki Prof. Özel Dekanlığı sırasında 1953'de bir D.P. ocağına kaydolmuştur. Prof. Göktürk işe Ba--an olmadan tam beş kat merdiven çıkarak Forum mecmuasına gitmiş ve onu çıkaranları tebrik etmiştir.

Başbakanın izahlarım birçok kimse alkışladı. Bir kişi hariç: Fuad Köprülü!

Hür. P.

Tüzük rafta mı, elde mi?

Bu hafta içinde Ankarada, Menekşe sokaktaki şirin binada, hepsi sevimli ve bilgili olan otuz kadar insan içinde oldukça büyük bir huzursuzluk hüküm sürüyordu. Bina, genç Hür. P. nin Genel Merkeziydi. Huzursuzluk, adeta, bu partinin ikinci bir "alâmeti farika"sı olmuştu. Tâ kuruluş günlerinden beri, bilhassa umumî efkârın alâkasının soğumaya başlamasından bu yana yeni Partiyi teşkil eden eski Demokratların arasında anlaşmazlıklar baş göstermişti. Anlaşmazlık her partide vardı. Ama her ciddi Partide -D.P. ve C.H.P.- kalbur üstü simaları çekip çeviren, amatör olmayan, fikrini ve mesaisini adeta meslek olarak bu işe tahsis eden bir lider vardı. Bu liderlerin varlığı, Partiyi kürün temsil ettiği sualini ortaya koymuyor ve keşmekeşe mani oluyordu. Hür. P. ise Genel Başkanlı, ama lidersiz bir siyasi teşekkül manzarası gösteriyordu. Geçen yıl 22 Aralıkta Genel Başkanlığa, hakikaten lâyık ve ismi çok faydalı -Ekrem Hayri Üstündağdan sonra- tek adam olan Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu getirilmişti. Ancak Fevzi Lûtfi Karaosmanoğluyu bazen Parti için en mühim anlarda dahi, Salihlideki çiftliğinde aramak gerekti. Bir liderin kendi hususî meseleleriyle de meşgul olmasını anlamamak imkânsızdı. Ne var ki Hür. P. nin lideri Hür. P liderliğini "boş zamanları için meşgale" sayıyor gözüküyor, bir Partinin zap-u rapt içinde sevk ve idare edilmesi lüzumunu anlamıyordu. Demokratik prensipleri gerçekleştirmek için çalışan partilerde de, tıpkı ötekilerde olduğu gibi, sıkı bir disiplinin hüküm sürmesi elbette ki şarttı. Hele bizdeki güç Muhalefet şartları içinde bir muhalif partinin ileri gelenlerini, lider, dışa karşı bir askeri intizam içinde tutmaya, göstermeye mecburdu. Bir mevzuda ilk konuşan, "Partinin Sesi" oluyordu. Herkes konuşuyordu ve bir keşmekeştir gidiyordu. Genel Başkanın toplayıcı vasıflarım kullanamaması Genel Sekreter Dr. İbrahim Öktemin ayırıcı taktiğine başarı sağlıyordu. Hakikaten bugün Menekşe sokakta muhtelif klikler vardı ve alttan alta bir rekabet, bir "kendini göster me -ötekileri baltalama" gayreti göze çarpıyordu.

Hür. P. mensupları bu dertlerinin açığa vurulmasından hiç hoşlanmıyorlardı. Hatta yaralarına atılan neşterler karşısında, içlerinden bir çoğu hiddet duyuyordu. Bunları ortaya çıkarmanın ne lüzumu vardı? Ortaya çıkaranlar, -ne de olsa alaturkayız- derhal hususi maksatlarla suçlandırılıyordu. Doğrusu istenilirse Hür. P. ileri gelenlerinde müsamaha ve haklı tenkide tahammül duygusu Demokrat meslekdaşlarına nisbetle, hele birinin İktidarda, ötekinin Muhalefette olduğu göz önünde tutulursa, öyle fazla gelişmiş bir manzara göstermiyordu. Ama huzursuzluk bir hakikatti ve Partinin iç çekişmelerle çok şey kaybettiği ortadaydı. Halbuki genç Hür. P. bütün kuvvetlerini bir araya getirmek zorundaydı. Bunu ise otoriter bir lider yapabilirdi. Ancak Parti adeta bir "Tabii Başkan" a sahipti. Bu, Fevzi Lûtfi Karaosmanoğluydu. Gerek şahsiyeti, gerekse hüviyeti itibariyle Hür. P. ne, ciddiyet veren onun simasıydı. Ondan başka birinin Genel Başkanlığa getirilmesi işleri büsbütün karıştıracak, ayrılmaları, küskünlükleri arttıracaktı. Bunlar şimdi bile mevcuttu.

F. Lüfti Karaosmanoğlu

Lider olmayacak mı?

Tüzük işleyecek mi?

Bu hafta içinde heyecanların yeniden dalgalanması 22 Aralık tarihinin yaklaşmış olması netlcesiydi. Tüzüğe göre o tarihte partiyi sevk ve İdare edenlerin yeni bir seçim süzgecinden geçmeleri lazımdı. Hakikaten tüzük Umumî İdare Heyetisin iki senede bir, fakat İdare Heyetinin seçtiği başkanlık divanının her sene tekrar seçilmesini emrediyordu. Gerçi halen faaliyette bulunan, bir Müteşebbis Heyet idi. Partinin mahalli kongreleri Nisan ayında başlıyacaktı. O bakımdan Müteşebbis Heyeti ayrı bir statüye sahip sayıp Başkanlık Divanı seçimim yenilememek yolu tutulabilirdi. Ama bunun bir garip tüzük anlayışı olacağından zerrece şüphe yoktu. Umumi İdare Heyetinin bütün salâhiyetlerine sahip bulunan Müteşebbis Heyetin aynı mükellefiyete tabi tutulmasından daha tabii bir şey olamazdı. Bu bakımdan D. P. den tüzük tatbik edilmiyor diye ayrılan Hür. P. kurucularının tüzüğü kendilerinin de mi rafa koyacakları, veya dolambaçlı hukuki mesnetler bulup çıkaracakları, yoksa seçimlere mi gidecekleri ' merak konusuydu. Her halde bir yıllık çalışma süresi sona ermişti ve itiraf etmek lâzımdır ki netice parlak değildi.

Seçimler yenilendiği takdirde. Başkanlığa niyetlenenlerin mevcudiyetine rağmen favori gene Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlu idi. Münakaşa mev zuu şahsiyet, Dr. İbrahim Öktemdi. Ancak Fevzi Lûtfi Karaosmanoğlunun kuvvetim yapan, ismiydi. Yoksa zihniyeti ve işleri çevirme tarzı değil. Bu bakımdan yeniden aynı mevkie getirilirse, her şeyden evvel Genel Başkanlıktan çıkıp bir lider olmak yoluna girmeye çalışmalıydı. Partinin mutedil ve aklı selimim hislerine kaptırmayan mensuplarının da ona bu yolda ellerinden gelen yardımı yapmaları gerekecekti. Bir siyasi partinin amatörler tarafından idare edilemiyeceğinin, asgari zapt-u raptın lüzumunun anlaşılması lâzımdı. Parti kuvvetlerinin bir bakıma ve fikir sahasında askeri kuvvetlerden farkı, yoktu. Disiplin ikincisini ne kadar lazımsa, birincisine de aynı derecede şarttı. Disiplinsizlik ile fikir söyleme hürriyetini, hatta iç mücadeleleri ayırmak icap ederdi. Ama bir liderin, seçildiği süre zarfında otoritesi münakaşa mevzuu olamazdı ve lider tüzük ve programa uygun olarak Partisine istikamet çizerdi, "Tasvip olunmayan sözlerin, tasvip olunmayan hareketlerin Hür. P. ne verdiği zararı görmemek imkânsızdı. Parlak bir istikbal, en çok iç çekişmelerle vakit kaybedildiğinden, şahsî rekabetler, hususî endişe ve gayretlerle oyalanıldığından elden kaçırılmıştı. Bunların tekrar kazanılması 23 Aralık 1956 da 22 Aralık 1955'in ruhunu tekrar yaratmaya, sonra da o tarihte tutulan yoldan bambaşka bir yola sapmaya bağlı kalıyordu.

Aksi halde bugünkü dağınık manzara, Hür. P. nin felâket sebebi olacaktı.

Üniversite

Kanun mecburiyeti

Akis Mecmuası Yazı İşleri Müdürlüğüne - Ankara

Derginizin 1 Aralık 1956 tarihli sayısının 11 inci sahifesinde çıkan "Törenler" başlıklı kozasız yayı okudum. Bu yazıda Fuzulî'nin 400 üncü fittim yıl dönümü münasebetiyle Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi adına yaptığım açış konuşmasında hiç de alâkası olmadığı halde kalkınmadan bahsetmek suretiyle politika yaptığım iddia edilmekte ve Fuzuli lâflar ettiğim kaydedilmektedir.

Fakültemiz tarafından tertiplenen ve gayesi büyük Türk şairini anma ile birlikte Fuzuli ile ilgili araştırmaları teşvik olan bu törende Fakülte Dekanı olarak müessesemiz tarafından şimdiye kadar yapılmış olan araştırma faaliyetinin bir muhasebesini yaptım ve memleketimizde son yıllarda büyük bir hızla gelişen imar ve kalkınma hamleleri ile araştırma faaliyetlerimiz arasındaki muvaziliğe işaret ettim.

Bütün memleketin gözü önünde cereyan eden kalkınma hareketlerinden bir kaç cümle ile bahsetmemin sayın yazarınızı memnun etmediğini ve Fakültemizin bu ilmî faaliyetlerinin neler olduğunun okuyucularınıza aksettirilmediğini üzüntü ile müşahede ettim.

Konuşmamın son kısmım Fuzulî yılım ilândan maksadımızın ne olduğunu belirten sözlere tahsis ettiğim halde aynı yazar bu kısmı konuşmamın başında söylenmiş sözler gibi göstermekte ve beyanatımın diğer kısımlarının açış konuşması bittikten sonra söylenmiş rabıta ve insicamdan mahrum lüzumsuz sözler olduğunu ispat etmeğe gayret etmektedir.

Ankara radyosu tarafından aynen yayınlanan ve yazınızın tekzibi mahiyetinde olan konuşmamın tam metni şöyledir:

"Fakültemiz Türk Dili ve Edebiyatı kürsüsünün teşebbüs ve teklifi üzerine Profesörler Kurulumuz Büyük Türk Şairi Fuzulînin ölümünün 400. yıl dönümü münasebetiyle bir anma töreninin tertibini ve 24 Kasım 1956 dan itibaren bir yıllık,müddeti "Fuzuli yılı" olarak ilân etmeyi karar altına almış bulunmaktadır.

Türk Dili ve Edebiyatı bölümümüz uzunca bit zamandanberi Fuzuli ile ilgili araştırmalarına ve neşriyat hazırlıklarına hız vermiş bulunmaktadır. Bu çalışmalar hakkında arkadaşımla Prof. Kenan Akyüz gerekli izahatı verecektir. Bu işte emeği dokunmuş olan arkadaşlarıma, yüksek huzurunuzda teşekkür etmek isterim.

Memleketimiz son yıllarda mitli görülmemiş kalkınma hamlelerine sahne olmaktadır. Bundan kısa bir zaman önce yurdumuzun her gün artmakta olan mühendis ihtiyacını karşılamak üzere kurulmakta olan Orta Doğu Teknik Üniversitesinin Ankarada açılmasına büyük sevinçle şahit okluk.

İktisadî kalkınma ve yurdun imarı sahalarında, müşahede edilen bu mesut gelişmeye muvazi olarak memleketimizin manevî sahadaki inkişafı da hızla ilerlemektedir. Büyük Millet Meclisimizin çok isabetli kararlarıyla kurulmuş ve kanamakta olan Ege ve Atatürk Üniversiteleri bu sahadaki ümitlerimizin de yakın gelecekte daha geniş ölçüde tahakkuk edebileceğini göstermektedir.

Yurdumuzun manevi cihazlarınasında eski Üniversitelerimize şüphe yok ki ağır bir sorumluluk payı düşmektedir. Bu üniversitelerimiz bir taraftan yeni kurulan üniversitelerimizi tedris elemanı ile desteklemek diğer taraftan kendi inkişaflarını hızlandırmak zorundadırlar. Bu vesile ile burada müsaadeleriyle Fakültemizin faaliyetinden kısaca bahsedeceğim.

Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi bundan 20 yıl önce millî kültürümüzü onun esas temelleri olan dil, tarih ve diğer sosyal ilim kollarında objektif bilim metodlarına göre incelemek ve bu alanlardaki gerçek değerlerimizi belirterek çeşitli konularımızı milletlerarası ölçüde aydınlatmak gayesiyle kurulmuştur.

Fakültemiz bir ilim müessesesinin tarihi için kısa sayılabilecek bir zaman zarfında emsalsiz kurucusu Büyük Atatürkün tâyin ettiği hedefe sadık kalarak gayenin tahakkukunda uzun mesafeler katetmiştir.

Bugün Fakültemiz mensupları arasında eser ve makaleleri sahalarına ait beynelmilel literatürde yüzlerce defa zikredilip değerlendirilen bir pıra ilim adamımız vardır. Aynı müelliflerimizin kitap ve makaleleri . batının tanınmış ilim serilerinde veya en önde gelen meslek mecmualarında yer almaktadır.

Son yıllar zarfında ilim adamlarımız Avrupa ve Amerikanın tanırımı üniversitelerine masrafları ilgili müesseseler tarafından ödenmek suretiyle konferanslar vermek veya der vermek üzere çağrılmış oldukları gibi yurt dışındaki yabancı araştırma heyetlerine mütehassıs olarak iştiraka davet edilmiş bulunmaktadırlar.

Bu arkadaşlarımızın yurdumuzun sesini beynelmilel ilim âlemine duyurmakla millî kültürümüze büyük ölçüde hizmet ettiklerine kaniiz.

Bu çalışmalardan iftihar ve gurur duymakta haklı isek de erişilen merhalenin hiç bir suretle kafi olmadığım biliyoruz.

Büyük bir mütefekkirin veya şairin hâtırasına ithafen bir yıl ilânından maksat o yıl zarfında yapılan araştırma ve neşriyatın o mütefekkir veya şair üzerine teksifi ve bu suretle kısa zamanda daha verimli neticelerin elde edilmesini sağlamaktır.

"Fuzulî yılı" münasebetiyle Fakültemiz tarafından yapılmış olan ve yapılacak olan araştırmaların ve neşriyatın batıda benzer münasebetlerde vücuda gelen neşriyat hacminde olabileceğini iddia etmiyoruz. Bu arada Maarif Vekâletimizin, İstanbul Üniversitemizin ve diğer ilin müesseselerimizle ilim adamlarımızın yapmakta oldukları ve yapacakları çalışmalara güveniyoruz.

Anma törenini' Fakültemiz adını açar ve önümüzdeki bir yıllık devreyi "Fuzuli yılı" olarak ilân ederim.

İşbu tekzibimin mecmuanızın çıkaçak ilk nüshasında neşrim matbuat kanununun ilgili hükümlerine dayanarak talep ederim.

Dil ve Tarih-Coğrafya
Fakültesi Dekanı
Prof. Dr. Sedat Alp

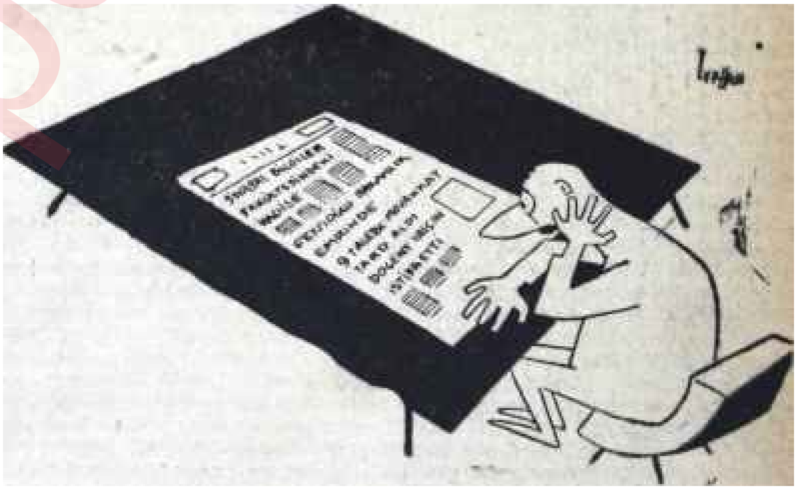

SİYASAL BİLGİLER!

Bütçe

Hakikatların ışığı

Bu haftanın başında Pazartesi günü, öğleden sonra, Türkiye Büyük Millet Meclisindeki Bütçe komisyonu odasına sanki bir bomba düştü. Bombanın adı,/ Feridun Ergindi. Sinema artistlerine nasıl "Sarışın Bomba" veya "Esmer Bomba" deniliyorsa, Hür. P. nin Meclis Grubu Başkan vekiline de artık mutlaka "İktisadi Bomba" demek lazım gelecek. Bombazede ise, tabii -gene bir sinema tabiriyle- "come back" yapan Maliye Bakam Hasan Polatkan oldu. Feridun Ergin öyle bir bütçe tenkidi hazırlamıştı ki, altından kolay kolay kalkılmasına imkân yoktu.

O gün sabahleyin komisyon odası, ağzına kadar dolmuştu. İçerde seksenden fazla milletvekili vardı. Maliye Bakanlığından ve bankalardan gelen memurlar da kırka yakındı. Dinleyiciler arasında Adalet Bakanı Hüseyin Avni Göktürk, Ulaştırma Bakam Arif Demirer ve "kürsü düellosu" olmak istidadını pek gösteren yeni Ekonomi ve Ticaret Bakam Abdullah Aker vardı. Muhalefetten de bazı milletvekilleri toplantıyı takip etmek, üzere hazırdılar. C. H. P. den Nüvit Yetkin, Hür. P. nden Feridun Ergin, Muhlis Ete, Selâhaddin Toker, Yusuf Azizoğlu, C. M.P. den Osman Bölükbaşı, Ahmed Bilgin, Mahmud Mahmudoğlu oradaydılar. "Partisizler"den Hüseyin Balık ve Cemal Kıpçak kardeşler de -manevîyerlerini almışlardı. Hatta Nadir Nadi bile öğleden sonra bir ara uğrayarak çalışmaları dikkatle dinledi.

Celse, saat tam 10'da açıldı. Başkan Halil İmre elindeki tahta çekici masaya vurarak Maliye Bakanının izahatına başlayacağını bildirdi ve söz alacakların isimlerini yazdırmalarını istedi. Bu sırada odaya sarı, ince çerçeveli gözlük taşıyan bir genç adam giriyordu. O da söz almak istediğini işaret etti ama, şişman başkan farkına varmaz göründü. Listesine diğer isimleri kaydediyordu. Bunun üzerine Muhlis Ete, -İsmini yazdırmıştı-, derhal bir tezkere ile söz sırasını Feridun Ergine bıraktığını, arkadaşının, bütçe tekniği üzerinde konuşacağından ilk söz alanlar arasında bulunmasının faydalı olacağını bildirdi.

Maliye Bakanı Bütçe gerekçesini okumağa başladı. Gerekçe metni kursun kalemle ve eski türkçe olarak kâğıtlar üzerine yazılmıştı. Basılmış gerekçedeki fasıl ve fıkralar .arasında takdim tehir yapılarak ufak ilâvelerle, çıkarmalarla metnin tekrarlanması tam 3 saat 32 dakika sürdü. Bakan saat 13.35'de sözlerine son verirken komisyona, mutad nezaket cümleleriyle, yapacağı mesaiden faydalı neticeler beklediğini bildirdi ve konuşacak komisyon azasının "tavsiye" ve "telkih"lerinin hükümetçe memnuniyetle karşılanacağını belirtti. "Tenkid" kelimesini, bakan ağzına almamıştı. Zaten Hasan Polatkanın hal ve tavırlarına "Kudretli Maliye Bakam" olduğu devirlerdeki haşinliği ve azameti hemen derhal avdet etmişti. Gölgede geçirdiği günlerin kendisine bir. ibret vesilesi olmadığı anlaşılıyordu. Nitekim öğleden sonraki celsede ilk sözü C. H. P. adına Nüvid Yetkin alıp da; bazı sualler sordugunda Kudretli Bakan, asık bir çehreyle, hatipten, elindeki kâğıdı kendisine Termesini istedi. Nüvid Yetkin mutad nezaketini ve tebessümünü bırakmaksızın istenilen kâğıdı uzattı. Müteakiben Sinobun C. H. P. 11 milletvekili Nuri Sertoğlu kısa bir konuşma yaparak, o da bir kaç sual sordu. Hasan Polatkan tenkid olunmaya ve kendisine sual tevcihine galiba hiç tahammül edemiyordu. Belki de bu, bir meşhur Grup toplantısında, "İstifa et, İstifa et" sesleri arasında kürsüye çekilip şimdi karşısında gülümseyerek kendisine bakan aynı simaların önünde hesap vermeye çalıştığı ve en sonda oldukça komik tarzda istafaya mecbur bırakıldığı günlerin hatırası neticesiydi. Her halde görünen. Hasan Polatkanın 1950'den evvelki mütevazi tavrının, o yandan bu yana aldığı kilolara karşılık uçup gittiği idi.

Hasan Polatkan Bütçe Komisyonunda izahat veriyor

Hışımlı bir bakan

Feridun Ergin konuşuyor

Nuri Sertoğlu sözlerini bitirdikten sonra komisyon başkam ikinci başkan Şefik Bakayla kısa bir istirşarede bulundu ve Feridun Ergim konuşmaya davet etti.

Feridun Erginin iyi hazırlanmış olduğu anlaşılıyordu, İlmi olduğu kadar nükteli bir konuşma yaptı. Başlangıçta İktidar milletvekillerinden Refet Aksoy ve Halil Turgut, araya kelime sıkıştırmak suretile, sözlerinin cereyanım değiştirmeğe teşebbüs ettiler, yahud sadece hislerini izhar etmekten nefislerini alıkoyamadılar. Ama Feridun Ergin, anında, arkadaşlarının attıkları lâfları cevaplandırdı. Bunun üzerine komisyon, sözlerinin sonuna kadar, konuşmasını alâkayla takip etti. Süleyman Çağlar dahi, dikkatle hatibi dinliyordu. Yalnız, a r a y a sıkıştırılan nüktelere. Otaman Bölükbaşı kadar, D. P. liler de gülmekten kendilerim alamıyorlardı.

Feridun Erginin ifadesini bazen sertleştirdiği oluyordu. Her mütalâasını, muhakkak surette kanuna ve istatistiklere dayanan bir delille desteklemeği ihmal etmiyordu. İlk hücum, hükümetin Bütçeyi Anayasa tarafından tâyin edilen müddet zarfında vermediğini belirtmekle başladı. Halbuki hükümet ve Zafer bunu ilân etmişlerdi. Feridun Ergin Maliye Bakanının ancak 5 Aralıkta bütçe rakamlarım açıkladığını söyledi. Bu sözleri, D. P. nin bazı tecrübeli ileri gelenlerince tebessümle karşılandı. Zira muhalefetin bu emektar sözcüleri, gecen senelerde de aynı tenkidi yapmışlar ve iddiaları hükümetin sert bir tekzibi ile karşılanmıştı. Simdi yeni Muhalefet Partisi Grup Başkan Vekili de aynı tecrübeyi bir daha tekrarlıyordu.

Lâkin tahmin hilâfına, Feridun Ergin, meseleyi bambaşka bir cepheden ele aldı. Cumhurbaşkanlığı bütçesine ait dosya üçerinde 5 Aralık tarihinin bulunduğunu, derhal getirilip bakılırsa meselenin aydınlanacağını söyledi. Dosya, tabiatiyle getiri-

lip tetkik edilmedi. Fakat Feridun Erginin elindeki koz bundan ibaret değildi. Gerekçesinin sahifelerini çevirdi ve oradan ikinci bir delil çıkarıp gösterdi ve Maliye Bakanını hazırladığı açmazın tam içine düşürerek dedi ki:

"İki ihtimal var. Eğer zikrettiğim karine ve deliller hakikat ise, Bütçe Meclise geç verilmiş demektir. Bu hareket Anayasaya hürmetsizliktir. Eğer hakikat değil ise, lâyihada, biri bütçenin 30 Kasımda verildiğini ve diğeri 2 Aralıktan sonra kaleme alındığını bildiren tenakuzun izah edilmesi kalıyor. Böyle bir tenakus, sayısız mütehassıs tarafından hazırlanan ve birçok bakan tarafından imzalanan bütçenin tetkik edilmeden Meclise gönderildiğini ortaya koyar. Bu takdirde de hükümeti vazifesini ciddiyetle yerine getirmemek gibi bir tenkide hedef tutmak icabeder."

Yaman tenkidler

Ondan sonra Feridun Ergin Bütçenin esasını ele aldı. Komisyon kendisini görülmemiş bir alâkayla dinliyor ve genç Grup Başkan Vekili açıldıkça açılıyordu. Bütçe, hükümetin bir senelik malî icraat programı olduğuna göre, resmi ve bitaraf bir. vesika karakterini muhafaza etmeli idi. Siyasî menfaat hisleri, kullanılan ifadeye ve rakamlara hakim olmamalı idi. Amme hizmetlerinin siyasi renk taşımaları tasvip olunamazdı. Bütçe gerekçesinde, demagoji yapılması da doğru değildi. İşlenen iktisadi hataların eski iktidara mal edilmek istenmesi, ancak tebessümle karşılanabilirdi. Bu tarzı hareket ne bütçenin kıymetini arttırır ve ne de tarih muvacehesinde mesuliyetleri affettirirdi.

Feridun Ergin
İktisadi bomba

Layihada zikredilen rakamlar, İlmi esaslara göre tertiplenmemişti. Hâdiseler, partizan zihniyetle kıymetlendirilmişti. Konuşturulan rakamlara hakikatları söyletmemek için hususi tertiplere başvurulmuştu. Günden güne sıkışık hal alan dış ticarete ait istatistiklere Layihada yer verilmemişti. Hayat pahalılığına ait istatistikler yanlıştı. Üstelik rakamlar Milli Korunma Kanunundan, enflâsyonun şiddetlenmesinden, mal buhranının başlamasından evvelki devreye ait bulunduklarından, hadiselerin tesiriyle çabuk ihtiyarlamışlar ve 1967 hesaplarına mesned teşkil etmek vasfını-kaybetmişlerdi.

Mal darlığı ve pahalılık «korkunç bir safhaya erişmişti. Enflâsyon bütün şiddetiyle hüküm sürmekteydi. Para, kıymetten düşmekte idi. Türkiye mahrumiyete mahkûm bir memleket haline geliyordu. Pahalılıktan ve sıkıntılardan hükümet mesuldü. İktidar, raporlarla senelerce evvel ikaz edildiği halde, ilmî bir iktisad siyaseti takip edilmemişti. Büyük halk kitlelerinin .. ıstırabı, keyfi ve mesuliyetsiz bir siyasetin neticesiydi..

D.P. Bütçelerinin denkliği bir efsaneden ibaretti. D. P. tarafından hazırlanan ? bütçenin hepsi acık vermişti. Arık mikdarı 1954'de 104 milyon. 1955'de 355 milyon liraydı. 1956 da da 300 milyondan fasla açık olacağı anlaşılıyordu. Geçen bütçelerin açıklarına rağmen, varidat bütçeleri bu yıl her zamandan fazla şişirilmiş ve içinden çıkılamayacak bir vaziyet ihdas olunmuşta.

Layihadaki malûmattan anlaşıldığına göre, döviz tediye açığımız 643 milyon liraydı. Bütçe açıkları da, her sene 300 milyonu aşıyordu. Milli Korunma kararnameleri, piyasayı keşmekeş içine düşürmüştü. Buna rağmen masrafları arttırmakta:), döviz sarfiyatını resmî ihtiyaçlara tercihan kullanmaktan ve tedavüle kâğıt para ihracına devam etmekten çekinmiyordu. Bu şartlar altında, sıkıntıların daha da artmasını beklemek lâzımdı. Hükümet, iktisadî buhrana rağmen, fiyatlara ve maliyetlerin yükselmesine sebebiyet verecek ve memleket bünyesinin takatini aşacak yeni vergiler de koyuyordu.

Uyuyan adamın hikâyesi

Komisyon bilhassa Feridun Erginin konuşmasının bir kısmıyla pek alâkalandı-. D. P. tam yedi seneden beri bir tek denk bütçe çıkaramadığı halde bütçeleri nasıl denk gösteriyordu? Genç iktisatçı bunu' o kadar eğlenceli ve istifadeli tarzda gözlerin önüne serdi ki vaziyeti kavramamanın imkânı yoktu. Feridun Ergin konuşmasını kuru ama sağlam, rakamlarla desteklediği gibi ibret verici misallerle de süslemeyi iyi bilmişti. Hele bir "Uyuyan Adam" hikâyesi anlattı ki, bayılmamanın imkânı yokta. Hasan Polatkan tam üç bucuk saat müddetle istatistikler sıralamış, parlak levhalar çizmişti. Şimdi bir adan farzedilmeliydi; bir adam ki 1950 senpsinin 14 Mayısın uyumuş olsun. Bu adam 17 Ara 1956 günü uyanıp da Maliye Baka nının konuşmasını dinlese, yapacağı ilk iş hükümeti tebrik etmek olurdu. Memleketi nasıl da kalkındırmışlardı! Şu Hasan Polatkana mutlakaj telgraf çekmesi lâzımdı. Feridun Er gin devam etti:

"— Ama bu adamın telgrafı yas bilmek için mürekkebe ihtiyacı var dır. Zira dolmakalemine 1950'de d durduğu mürekkep kurumuş olacak tır. Sokağa çıkıp mürekkep arayacak, bulamayacaktır. Kâğıd arayacak, bulamayacaktır. Kurşun kalem arayacak, bulamayacaktır. Bunun zerine tebrik telgrafını nasıl çekebileceğini derin derin düşünecektir."

Hatip, "Uyuyan Adam"ı aldı. İstanbulda "yok"ların peşinde dolaştırdi. Kalkınan Türkiyede, her şey yok olmuştu. İstatistikler çimento içinde yüzdüğümüzü anlatıyordu, bir tek çuval çimento bulmak imkânsız Buğday ihracatçısıydık, ekmek yok tu. Söylediklerinden anlaşılan "Uyu yan Adam"ın yeniden uykuya yaşa ması gerektiğiydi.

Feridun Ergin, İstatistiklerin ten kidinde de gayet enteresan bir

Tevazu

Bugün Zaferin başyazarlığını yapan şu Burhan Belgebunca senedir İktidar gazetelerinde -her çeşidinde- saç ağartmıştır, İktidarda olan herkesi kalbinin bütün samimiyettyle övmüştür de hâlâ tevazuun kendi mesleğindekiler için en büyük düşman olduğunu anlayamamıştır.

Bakınız, üstad bütçe vesilesiyle dehşet saçan başmakalelerinden birini daha döşenmiş. 1950 ile 1957 bütçesini mukayese ediyor. Ama, sadece ve sadece üç kalem üzerinde; Sıhhat işlerinde 1950'nin 60 milyonu bugün 192, Maarif işlerinde 1950'nin 197 milyonu 556, Umumi İdarelerde 1950'nin 223 milyonu 585 milyon olmuş. Birincisinde artış nisbeti aşağı yukarı yüzde 300, ikincisinde yüzde 300, üçüncüsünde yüzde 250'dir Halbuki bütçede öyle bir kalem vardır ki D.P. İktidarı onu tam yüzde 1250 geliştirmiştir. Düşününüz, yüzde 1250 hakikaten yabancı misafirleri ağırlamak için 1950'de eski İktidardı millet kesesinden harcadığı 100 bin liraya mukabil yeni İktidar aynı keseden tam 1.250.000 lira harcıyacaktır. O da, ekstra münakaleler hariç!. Niçin üstad, sadece üç kalemden bahseder? Baksanıza, 1957 bütçesinde onun dehşetengiz üslûbuna lâyık ne dehşetengiz, ne korkunç gelişmeler var.

tuttu. Fiyat indekslerinde ve hayat pahalılığı mukayeselerinde, bütçe lâyüıasmda mehaz olarak gösterilen Birleşmiş Milletler istatistik bülteninin Eylül sayısını çıkartarak açtı. Lâyihadaki rakamlarla, mehazdaki malûmatın yekdiğerine uymadığını komisyona gösterdi ve hakikatten nasıl inhiraf edildiğini, bütçe gibi mühim bir lâyihada dahi asılsız istatistiklerin uydurma mehazla kullanıldığını, bunu vazifenin ciddiyeti ile kabili telif görmediğini ve kasdi mahsusla veya ihmalkârlık eseri olarak iktisadî şartlar hakkında Büyük Millet Meclisini yanıltmak mevkiine düşüldüğünü en insafsız lisanla söyledi, Bunun lâtife kaldırır yeri yoktu.

Feridun Ergin, komisyona hitaben sözlerini şöyle bitirdi:

"— Arkadaşlarım, birgün sizler de iktidardan ayrılacaksınız. Sahip bulunduğunuz şahsî servetler sayesinde belki, o vakit de müreffeh bir hayat yasamağa devam edeceksiniz. Fakat bu hatalı siyaseti desteklediğiniz takdirde, arkada bırakacağınız ıstırapların ve içtimai facialaların manevi mesuliyetini hatırlamanız lâzımdır. Sizleri, herşayinizi borçlu oldurunuz bu vatanı düşünerek bir vicdan muhasebesi yaptıktan sonra reylerinizi kullanmağa davet ediyorum. Hükümet ve muhalefeti dinledikten sonra, bu hatalı iktisadi siyasetin düzeltilmesini temin etmek silin elinizdedir. Zira memleket menfaatlerini siyasî mülâhazalardan üstün tutarak iktisadî zorlukları yenmekliğimiz. neslimizin bu topraklar üzerinde beka şartını teşkil etmektedir."

Hür. P. sözcüsünün konuşmasının akisleri henüz dağılmamıştı ki D. P. nin yeni seslerinden İzmir milletvekili Behzad Bilgin söz aldı. Harikalar yaratan İktidarı göklere çıkarıyordu. Ne müthiş işler yapılmıştı! Bir milletvekili Feridun Erginin kulağına eğildi:

"— Demin Uyuyan Adam diye bahsettiğin Behzad Bilgin miydi, Allahaşkına?"

Ticaret

Sürpriz

Geçen hafta içinde bütün Türkiyede ticaretle uğraşanlar telâş içinde idiler. Ziyaretler birbirini takip ediyor, telefonlar boyuna işliyordu. Telâşın sebebi gene Millî Korunma Kanunu tatbikatı idi. Bilindiği gibi 6731 sayılı kanunla değiştirilen Millî Korunma Kanununun 31 inci maddesinin bir bendi "ithalâtçılık ile toptancılık veya perakendecilik ve alelumum toptancılıkla perakendeciliğin hiçbir surette aynı şahıs uhdesinde birleşemeyeceği" hükmünü koymuştu. Gene kanunun geçici 1 inci maddesine göre durumları yukardaki hükme uymayanlar, yani birden fazla sıfatı uhdelerinde birleştirmiş olanlar altı ay içinde sıfatlardan birini seçmek zorunda idiler.

11 Aralık 1956 günü bu altı aylık müddetin sonu idi. Telâşın sebebi do bu idi. Çünkü kanun usul hakkında hiçbir şey söylemiyordu. Sıfatlardan birini seçen tüccar bu kararını bildirecek miydi; kime, nasıl bildirecekti? Bu sorulara cevap arayanlar, aradığım bulamayan insanların üzüntüsü içine düşüyorlardı. Bu arada İstanbul Ticaret Odası bir tebliğ yayınladı. Tebliğde deniliyordu ki:

"Milli Korunma Kanununun muaddel 31 inci maddesinin 8 inci bendine göre ithalâtçılık, toptancılık ve perakendecilik sıfatlarından ikisi aynı şahıs uhdesinde birleşemeyeceğinden tacirlerimizin 12.12.1956 tarihinden itibaren bu sıfatlardan yalnız birini

Ekonomi ve Ticaret Bakanlığı
Modern yaz - boz tahtası

muhafaza etmeleri icap etmektedir. Keyfiyetin tescil ve ilâm kanuni bir zaruret olmamakla beraber muhafaza edilen sıfatih posta ile gönderilecek pulsuz bir dilekçe ile Odamıza bildirilmesinin muvafık ve faydalı mütalâa edilmekte olduğu bildirilir."

Böylece İstanbul tacirleri bir sıkıntıdan kurtulmuş oldular. Fakat böyle bir tebliğin yayınlanmadığı şehirlerimizde telâşlı hava daha bir müddet devam etti.

Sıfatların ayrılması kararının maksadı ayrı ayrı sıfatlara alt kârların bir elde birleşerek fiyatları şişirmesini önlemekti. Bir tacir sattığı bir malın maliyetine hem toptancı, hem de perakendeci kârı ekliyor, mal daha el değiştirmeden fiyatı yükseliyordu. Kanunun hükmünün yürürlüğe girmesinden sonra bu durumun önleneceği umuluyordu.

Fakat bu yeni durumun hayat pahalılığını hafifletmek yolunda pek faydalı bir adım . olmadığım iddia edenler pek çoktu.. Bunlar önce, bilhassa küçük, ticaret merkezlerinde İş yapan tacirlerin sıfatları ayrıldığı takdirde ticaret hayatının büyük bir sıkıntı ile karşılaşacağım ileri sürüyorlardı. İstanbuldaki bir tacir toptancı veya perakendeci olarak pek âlâ kâr eder ve faaliyetini devam ettirebilirdi. Ama bir küçük tacir, hele Anadolunun küçük kasaba ve şehirlerinde, aynı imkâna sahip değildi. Ya faaliyetine son verecek, ya da hayatı ucuzlatmayacağında şüphe olmayan bazı tedbirlere baş vuracaktı. Firmanın büyüklüğü, küçüklüğü bakımından bu itirazı ileri sürenler bir de işin çeşidi bakımından aynı durumun doğabileceğine dikkati çekiyorlardı.

Bunca yıllık emekle kurulmuş müesseselerin değişen şartlar karşısında hiçbir çareye baş vurmadan kapısına kilit asacağını veya zararına çalışacağını hiç kimse bekleyemeyeceğine göre hayat pahalılığım belki de arttıracak olan bazı tedbirleri tacirler tarafından başvurulacağı şüphesizdi. Meselâ sadece şeklen ayrı çalışacak olan gölge firmaların kurulması, masrafların çoğalmasına sebeb olarak, fiyatları yükseltebilirdi.

Ticaret muhitinde sıfat ayrılması faaliyeti devam eder. bunun ne gibi sonuçlar verebileceği tartışılırken 13 Aralıkta İktisat ve Ticaret Bakanlığı bir tebliğ yayınladı. Daha önce yayınlanmış olan K/1051 sayılı karar, hususiyet arzeden bazı mallar için imalâtçılık, toptancılık ve perakendecilik sıfatlarının birleştirilebileceğini kabul etmekte, bunun tayin yetkisini de İktisat ve Ticaret Bakanlığına bırakmakta idi. İşte son tebliğ bu yetkiye göre çıkarılmıştı. 12 Aralık gününden itibaren muteber sayılan bu tebliğin birinci maddesi şöyledir:

"Memleketimizde müteamil dahilî ticaret usulleri ve satış hususiyetleri itibariyle ekli listede gösterilen malları satan hakiki ve hükmi şahıslar ve müesseseler uhdelerinde imalâtçılık, toptancılık ve perakendecilik veya toptancılık ve perakendecilik sıfatları birleştirilebilir. Ancak, bu şahıs ve müesseseler mezkûr malların satışında hangi sıfatla hareket etmişlerse, yalnız o sıfata müteallik kâr haddini alabilirler."

Bu suretle hem sıfat birleşmesi kabul edilmiş, hem de ancak bir sıfata alt kâr tanınmak suretiyle fiyatların şişmesi önlenmek istenmiştir. Bu mallar üzerine toptan ve perakende fiyatlarını ayrı ayrı gösterir etiketler konulacaktır. Fakat ilgililer, o mâllardan bazılarını sadece bir sıfatla satmak istedikleri takdirde bu durumu belirten bir yazıyı iş yerlerinin görünür bir yerine asmak zorundadırlar.

Tebliğe ekli üstede gösterilen mal-

lar şunlardır: 1 — Attariye malzemesi, 2 — Alet ve edevat. 3 — Ambalaj malzemesi, 4 — Bakkaliye, 5 — Döşeme eşyası, 6 — Hırdavatçılık eşyası, 7 — Hububat ve zahire, 8 — İnşaat ve tesisat malzemesi, 9 — Kavâfiye, 10 — Kırtasiye, gazete, kitap ve emsali eşya, 11 — Madeni eşya (demir, çelik, bakır ve sair madenlerden mamul eşya - nikelâjlı eşya dahil), 12 - Manifatura, 13 — Mutfak ve sofra eşyası 14 — Nalburiye, 16 — Saraciye, 16 — Tahta eşya (tahtadan ve ağaçtan mamul kalıp, nalın, makara, sap ve emsali eşya), 17 — Tuhafiye, griyim, ziynet eşyası (kıymetli madenlerden yapılanlar dahil), 18 — Yakacak maddeleri, 19 — Yenilecek ve içilecek bilumum maddeler (bakkaliye maddeleri haricinde kalan tatlı, pasta, çikolata, yaş sebze, meyve, et ve balık gibi maddeler), 20 — Ziraat ve baytarlıkta kullanılan maddeler, (tohumlar, haşere mücadelesinde kullanılan maddeler ve kimyevî gübreler, çapa vesair alet ve vasıtalar ve emsali), 21 — Züccaciye, 22 — Müteferrik eşya: Av malzemesi, denizcilik malzemesi (yelken ve benzeri maddeler dahil), bisiklet, çocuk arabası, kullanılmış eşya, halı, hasır eşya, lüle taşı ve emsali mamulleri, makine yağları, musiki aletleri, teferruatı ve levazımı, oyun aletleri ve oyuncaklar, piyango bileti, pul, plâstikten ve benzeri sun'i madde ler mamulâtı, saat ve ölçü aletleri, spor levazımatı, yapağı ve yün, çiçek, kümes hayvanları ve kuşlar, debagat levazımı, kundura levazımı.

Kalkınma

İzmir'in kuyrukları

Geçen hafta içinde İzmirde hava şaşılacak kadar soğuktu. İzmir halkı, her ne kadar fazla soğuğa alışık değilse de, havanın bu azizliğinden her zamankinden fazla müteessir oldu. Çünkü sıcak odasına kapanıp soğuğun geçmesini bekleyebilecek talihlilerin sayısı bir hayli azalmıştı. Bir kısım halk fırınların, bir kısmı uncuların, bir kısmı kömürcülerin, bir kısmı da petrol istasyonlarının önünde kuyruğa girip saatlarca titreşmek zorunda kaldılar.

İzmirde evvelâ ekmek alabilmek bir mesele olmuştu. Fırınların önünde kuyruklar sabahın erken saatlarında peyda oluyor, uzun zaman kopmak, bilmiyordu. Saatlarca titreştikten sonra eli boş dönmek de mümkündü. Bu ihtimal kuyruktaki vatandaşları en az soğuk kadar tasalandırıyordu. Bu arada fırıncıların da başı dertte idi. Zaman zaman, ekmek tükenip kuyruk koptuğunda, fırınlarda cam çerçeve kalmadığı görülüyordu. Üstelik piyasada cam da yoktu.

O günlerde akaryakıt yokluğu İzmiri ayrıca müteessir ediyordu. Tevziatın iyi yürümeyişinden şoförler, otobüs ve vapur seferlerinin azaltılırından vatandaşlar şikayetçi idiler. İşte tam o sıralarda idi ki yeniden altı baraj inşa edileceği haberi halkın arasına yayıldı. "Artık yeter" diyenler çıktı. "Bir kaç baraj bizi mahvetti, altısı öldürecek," diyenler vardı. Bu sözleri söyleyenlere haksız oldukları nasıl söylenebilirdi. Çünkü bugüne kadar hükümet başkanı veya yetkili kimselerin hemen hepsi sıkıntıları her kabul. edişlerinde bunların kalkınma hamlesinin zarurî sonuçları olduğunu, fedakârlığa katlanmadan nimete kavuşulamıyacağını ileri sürüyorlardı. Şimdi vatandaş, haklı olarak, iki gün ekmek bulamasa buna sebeb olarak Kalkınmayı, dış sebeblerle akaryakıt sıkıntısı çekse, bu na sebeb olarak Kalkınmayı, kırılan pencere camının yerine takacak yenisini bulamasa buna da sebeb olarak gene Kalkınmayı görüyordu. Kalkınma maskara olmuştu.

Kalkınma hedefine ulaşmak için iyi yol seçilmemiş olması bugün böyle acı bir durumla karşılaşmamızın herhalde ilk sebebidir. Aslında kalkınma faaliyetinin durmasını isteyen aklı başında bir tek kimseye rastlanmaması gereklidir. Şüphesiz bir devletin ilk görevlerinden biri memleketi daha zengin kılmak, milleti daha fazla refaha kavuşturmaktır. Bugün memlekette bir takım kimselerin Kalkınmaya karşı düşmanlık duymağa başlamaları, herhalde bugün çektiğimiz sıkıntılardan daha üzücü bir şeydir.

Bol mahsul yıllarında Köylü Dayı
Allah verdi, Menderes öğündü

Amerika

Yardım plânında değişiklik

Washington'dan gelen haberlere bakılırsa Süveyş Kanalının tıkanması ve Doğu Avrupa olayları Amerikan makamlarım yardım plânlarında esaslı değişiklikler yapmağa zorlamaktadır. Amerika Birleşik Devletlerinden yardım alan Asya memleketleri kanalın tıkanmasından müteessir olmağa başlamışlardır. Sıkıntıları sadece petrol kıtlığı değildir. Kendilerine teslim edilecek malzemenin gecikmesi ve bu malzemenin Ümit Burnundan geçirilmesi yüzünden nakil masraflarının artması onları daha fazla sıkıntıya sokmaktadır. Bu durumun o memleketlere neye mal olacağı henüz hesaplanmış değildir. Fakat Hindistanın durumu bir fikir verebilir: Hindistanda iktisatçıların yaptıkları tahmini hesaplara göre hu memleketin beş yıllık plânı yedi yılda gerçekleştirilebilecektir. Hindistan ithalâtının. aşağı yukarı yüzde 70'i ve ihracatının yüzde 60'ı normal olarak kanal yolunu. takip eder.

Milletlerarası İşbirliği İdaresi (ICA) yetkilileri bugün içte Asyaya yapılan yardımın büyük ölçüde, artırılmasına lüzum görmüyorlar. Onlara göre bugün için yeni ihtiyaçları karşılıyacak ve programlara dahil olan yiyecek, makine ve diter eşyanın daha sür'atli naklini sağlayacak değişiklikler gerekmektedir.

Avrupadaki petrol sıkıntısı karşısında Amerika Birleşik Devletlerinin politikası İngiltere ve diğer memleketlere yardım programı veya özel tahsisler dışındaki vasıtalarla yardım etmek olacaktır. Bugün, Batı Almanya, Yugoslavya, İspanya Yunanistan ve Türkiye gibi özel durumlar hariç, Avrupaya İktisadi yardım yapılmamaktadır.

Mütehassıslara göre Avrupanın, Amerikadan büyük bir yardım almadan, kendini toparlayıp toparlayamayacağı her şeyden önce Orta Doğu petrollerinin ne kadar zaman içinde eskisi gibi Avrupaya akmağa başlıyacağı meselesine bağlıdır.

DÜNYADA OLUP BİTENLER

Atlantik Camiası

Çok millet — Tek lider

Geçen haftanın sonunda Foster Dulles Paristen ayrılırken Ameka Dışişleri Bakanından Avrupalına kalan hatıra sert bir çehreden ibaretti. Tabii ortada, 15 memleket Dış İşleri Bakanının imzasını taşıyan bir de tebliğ vardı. Ama aslına bakılırsa o tebliğin satırları arasında dahi iri yarı Amerikalının gülmeyen yüzünü sezmek kabildi. Foster Dulles bu defa, daha ayağını Fransız toprağına bastığında bir mubassir edası içinde görünmüştü. Herşey gösteriyordu ki Amerika dünya canda devlet olma vazifesini ciddiyet yerine getirmek heyetindeydi. Bazaı Avrupalı müttefiklerini biraz zaptu rapt altına almak lüzumu kendisine belli etmişti. Elbette ki isteyen Amerikanın dediğini yapar, istemeyen yapmazdı. Amerikanın asi hükümetlere söz geçirmek için, Ruslar gibi ordular gönderip kan dökeceği hatıra dahi gelmezdi. Ama yüzde yüz müstakil davranmak isteyenler, akıllarına estiğinde macera peride koşmaya hevesli olanlar bütçelerini tanzim bahsinde de aynı dere istiklâle sahip kalırlardı. Kısa- Amerika bunlara yardım etmek niyetinde değildi. Başlarının çaresine bakarlardı. Yok, dolar istiyorlarsa Amerikanın gayretlerine katılmalıydılar. Amerikanın gayreti ise dünyada barışı, kendi görüş zaviyesine uygun şekilde kurmaktı. Atlantik Konseyinin son celsesi de bittiğinde, bunu herkes anlamıştı. Amerika şakaya gelir gibi değildi. Nitekim başta Londra ve Paris hükümetleri, NATO'cular yelkenleri süratle suya indirdiler. Patron, Amerikaydı.

Konferansın en alâka uyandırıcı celsesi, geçen haftanın ortasında cereyan etti. Bütün toplantının tek "tesirli" siması Dulles o gün bir konuşma yaptı ve Amerikanın durumunu izah etti. Amerika NATO müttefiklerine öteki müttefiklerinden fazla kıymet vermiyordu. Bu bakımdan politikasını istediği gibi yürütmek arzusundaydı. İsteyen bu politikaya uyar, istemeyen uymazdı. Öyle vaziyetler olabilirdi ki Amerika istişare imkânı bulmaksızın bazı hareketler yapabilirdi. Bunlun manâsı şuydu: Amerika NATO'daki taahhüdlerine daima sadık kalacaktı. Ama başka taahhudlere girişmekten, dünyanın başka bölgelerinde başka tertiplere katılmaktan kendisini kimse alıkoyamazdı. O taahhüdler ve o tertipler yüzünden Amerikanın başı derde girerse, NATO müttefiklerinden yardım talep etmiyordu. Kendi başının çaresine kendi bakacaktı. Böylece Amerika ile müttefikleri arasındaki en esaslı fark kendisini belli ediyordu. İngilizlerle Fransızlar da kendi başlarına hareket etmişlerdi. Ama burunlarına kadar derde girince "aman petrol, aman dolar"' diye gözlerini Atlantiğin ötesine çevirmişlerdi. Dulles'ın dediğinin alaturkası şuydu: Nefesine güvenen borazancıbaşıdır. Amerika, dünyaya istediği gibi bir nizam vermek için harekete geçiyordu.

Foster Dulles
Mubassır

Nutuk bir bomba tesiri yaptı. Şiddetli akisler oldu. Dulles yeniden söz aldı ve ilk konuşmasını usulen tavzih etti. Fakat anlayan anlamıştı. Nitekim NATO'lu çocuklar daha uslu olacaklarını vaad ettiler. Dünyanın en mühim adamı Mr. Humphrey kesesinin ağzını, istemeye istemeye de olsa, ancak o şartla açabilirdi.

Böylece Amerika, Rusya üzerinde dahi tesir yaparak ve batılı müttefiklerinin komplekslerine kulak vermeksizin dünya politikası bahsinde tek hakem rolünün ifasına başlıyordu. Nitekim Dulles'in Amerikaya döndüğü günlerde Eisenhower Washington'un gürültüsünden uzakta, kendi çiftliğinde Hindistan Başbakanı Nehru ile büyük meseleleri görüşüyordu. Nehrudan sonra Başkanın misafiri Mareşal Tito olacaktı. Dünya büyüklerini teker teker Eisenhower nezdinde görmek biç kimseyi şaşırtmamalıydı. Hatta meşhur Nâsır'ı bile.. Amerika herkesle temas etmek hakkına sahipti. Her meselede kat'i söz sahibiydi ve dünyama her yerindeki ihtilâfları kendi görüşüne uygun ve realist bir şekilde halletmek emelindeydi.

Fakat Amerika bunu, kendisine mahsus "kırmayan" usullerle yapacaktı. Nitekim NATO'nun Genel Sekreterliğinde İngiliz İsmay'in yerini Belçikalı Spaak aldı. Tebliğde de NATO azalarının kendi aralarındaki ihtilâfları başka mercie aksettirmeden Genel Sekreterin yardımıyla halledecekleri belirtiliyordu. Eee, belki de halledilecek ilk mesele İngilterenin de taraflardan biri olduğu Kıbrıs gibi bir meseleydi.

NATO Genel Sekreterliğine seçilen Spaak
Amerikanın terazisi

Orta Doğu

Belâlı Dost

Bu haftanın başında hemen bütün Orta Doğru şehirleri, bir tek sesle inliyordu: "Kahrolsun Nuri Said" Şamda duyulan bu sesti, Halepte bu ses, Ammanda bu ses, Kahirede bu ses, Beyrut ta bu ses, Riyadda bu ses.. Arap kütleleri azmışlardı ve bir kelle istiyorlardı. Kelle, şimdi Irakın İngiliz taraftarı Başbakanı Nuri Said Paşanın kellesiydi. İşin Nuri Said için kötüsü, bizzat kendisinin, kellesini omuzları üzerinde pek sağlam hessetmemesiydi. Düşmemek için son çare olarak Bağdad Parlamentosunu da kapatmış, Örfî İdare ilân etmişti. Ama Irakın içinde dahi düşmanı o kadar çoktu ki ve Araplar öylesine galeyana gelmişlerdi ki Orta Doğuda yeni kombinezonlar tasarlayan batık dostlarının Sir Nuri'yi feda etmeleri imkânsız değildi. Bilhassa Amerika hiç popüler olmayan Arap devlet adamlarım tutmanın, onlarla iş yapmanın Orta Doğuya sükûnet getirmediğini görüp anlamıştı. Bu bilhassa İngilizlerin taktiğiydi ve İngilterenin Orta Doğudaki durumu hiç de gıpta uyandıracak gibi değildi. Şimdi, sevilmeyen, milletleri tarafından tutulmayan, hatta vatandaşlarına nefret telkin eden politikacıların bırakılıp onların yerine bizzat kütlelerin sempatisini haiz kimselerle temas tesis etmek Dulles'in niyeti gibi görünüyordu.

Nuri Said Paşa aleyhindeki cereyanın Sovyetler tarafından körüklendiği şüphesizdi. Ama bütün galeyanı sadece bu sebebe bağlamak, körlük olurdu. Hurt Said Paşa son buhran günlerinde hiç de faydalı bir rol oynamamıştı ve onun Komşularına karşı olan hisleri "şefkafle ifade olunamazdı. Bilhassa Suriye meselelerinde karıştırıcılık rolü. Krutcef ile Nuri Said arasında paylaşılmak gerekiyordu. Bu ise, Arap âleminde biliniyordu. Zaten Arap âleminde çoktan. Nuri Saidin yeminli bir İngiliz dostu olduğu malûmdu. Arapların İngilizlerle dostluk yıllarında Irak Başbakanı Arapların sevgilisi olmuştu. Ama hava değişince, hisler de değişmişti. Bil bakımdan "Kahrolsun Nuri Said" seslerinin kızıl seslerden ibaret- olduğunu sanmamak lâzımdı. Üstelik Irak Başbakanının memleketini serbest basınsız, üniversitesiz, siyasî partisiz, hatta Parlamentosuz idare etmeye kalkışan bir diktatörcük olduğunun bilinmesi Ustada karşı müttefiklerinin veya dostlarının sempati beslemesine maniydi. Tasvip edilmeyecek usuller kullanan ve süngülerin ucunda oturan bir dostun emniyet telkin etmemesinden daha mantıki bir şey olamazdı ve bu akibet, her diktatörcüğün akıbetiydi.

Radyoda monolog

Arap âleminde birden kabaran galeyan, Nuri Said Paşanın Bağdad radyosundan dış politikasını izah et-

Kapaktaki maliyeci

George M. Humphrey

Kasım ayı başında, Londrada sevilen bir Amerikalı gazeteci. İngiltere Maliye Bakam MacMillan'la Süveyş seferinin iktisadi neticeleri üzerinde hasbıhalde bulunuyordu. Bir gün önce parlamentoda İşçi Partisi sözcüsü Harold Wilson, askerî müdahalenin İngiltere ekonomisi için çok vahim neticeler doğuracağını izah etmişti. Amerikalı gazeteci MacMillan'a Wilson'un sözlerinin mübalâğalı olup olmadığını sordu. İngiltere Maliye Bakanı biraz düşündükten sonra: "Hayır, İşçi Partisi sözcüsü tehlikeyi bilâkis olduğundan küçük gösterdi" cevabını verdi. Gazeteci İngiliz hükümetinin ne gibi tedbirler alacağını bilmek istedi. MacMillan'ın derdi açılmıştı: "Amerikanın yardımını temine çalışıyoruz. Fakat Humphrey'e gönderdiğimiz bütün mesajlar cevapsız kaldı. Acaba siz, Humphrey'i tanıyor musunuz?"

Amerikalı gazeteci şaşkın şaşkın: "Evet, şöyle böyle tanırım.." cevabım verdi. Gazetecinin sözünü kesen MacMillan "Mükemmel. lütfen siz ona içinde bulunduğumuz güçlükleri anlatın.. Yardımınız bizi minnettar kılacaktır." dedi.

Ertesi gün gazeteci, Eden'den bir mülakat istiyordu. Başbakanın sekreterinden "Arzu ettiğiniz saat buyurunuz. Sir Anthony sizi beklemektedir" sözlerini işiten Amerikalı gazeteci bu son derece büyük itibarın manasını iyice kavrıyamamişti. Aynı gün öğleden sonra Dowing Street'te 10 numaralı kapının önündeydi. Sir Anthony bu mühim misafiri karşılamak için kapıya kadar geldi. Dostça koluna girerek onu bürosuna getirdi. Diplomatılığıyla maruf Başbakanın diplomatlık yapmaya vakti yoktu: "Acaba Humphrey'e . durumu bildirdiniz mi?" diye söze başladı. Hakikaten İngiltere müşkül günler yaşıyordu. Geçen ay İngilterenin altın ve dolar stoku 279 milyon dolar eksilmişti. Altın stoku görülmemiş derecede azalmıştı. Bütün dünya tüccarları Sterlin'in devalüasyonu tehlikesi karşısında Sterling alacaklarını dolara çevirmeye çalışıyorlardı. Fransanm durumu da parlak değildi. Her iki memleketin derdi İki kelimeyle hülâsa edilebilirdi: "Petrol ve dolar.." Dertlerine derman ancak Amerika Maliye Bakanı George Magoffin Humphrey'den gelebilirdi.

İşte bu yüzdendir ki biten hafta içkide bütün dünyanın gözleri Humphrey adındaki Amerikan vatandaşına dikilmişti. Yeryüzünün en mühim adamı oydu. Onun kararları memleketleri kurtaracak veya batıracaktı. Onun imzalayacağı bir kâğıt şu devlet adamını yerinde bırakabilir, bu devlet adamım devirebilirdi. Bilhassa batı başkentlerinde konuşulan şuydu: Mr. Humphrey ne yapacak? Herkes kendi kendine onu soruyordu. Mr. Humphrey sadece haftanın değil, belki de koca bir devrin adamıydı.

*

Humphrey meteliği hesaplayan klâsik Amerikan iş adamlarından biriydi. 1952'de Eisenhower tarafından hazinenin başına getirilmezden evvel bir çelik şirketinin başkanıydı, muhtelif bankaların idare heyetine dahildi. Usule uyarak 1952 de iş hayatıyla alâkasını kesti. Maamafih bir iş adamı zihniyetinden kendini kurtaramamıştı. Eisenhower kabinesinde, dış memleketlere milyonlarca dolar dökmek zaruretini en az anlayan adam Humphrey'di. Bütün derdi muslukları kapamaktı. Dulles, Stassen ve Rockfeller gibi dış siyasetin zaruretlerini iyi tanıyan kimseler, dış yardımın artırılmasından, Asya için yeni bir Marshall Plânından bahsettikleri zaman karşılarında Humphrey'i buluyorlardı. O sadece bir muhasebeciydi, mühim olan muhasebe defteriydi, gerisi teferruattı. Milyonlarca fakir Asyalının mevcudiyeti, milyonların ümidsizlikten komünizme kaymaları, Avrupa iktisadiyatının petrolsüzlükten çökmesi onu alâkadar etmiyordu. Dolarlar israf edilmezse, vazifesini iyi ifa etmiş bir insan gibi Humphrey'in gönlü rahattı. Eden ve MacMillan'ın bir türlü haber ulaştırmaya muvaffak olamadığı iş adamı Bakan, Paris'e geçen hafta bu haleti ruhiye içinde geldi.

New York'tan hareketlerinden bir gün evvel Penislyvania sosyetesinin Waldorf Astoria Otelindeki 58 inci yıl ziyafetinde parlak maliyeciye muvaffakiyetinden dolayı altın bir madalya verilmişti. Ziyafette Humphrey muvaffakiyetini sağlayan nutuklarından birini söyledi: "Batı Avrupann dolar ihtiyacı son derece mübalağa edilmiştir. İngiltere ve Fransa için büyük çapta bir İktisadi yardım politikasına aleyhtarım. Mevcut müesseseler Avrupanın ihtiyaçlarını karşılayabilir."

Humphrey, Eisehhower, Nixon ve Dulles'a karşı yalnız bulunuyordu. İstifayı düşünmediğine göre Pariste "kulis" de geçen konuşmalar sırasında parlak maliyeciye homurdanmak ve amansızca pazarlık etmekten başka düsen bir iş yoktu.

mesi neticesiydi. Başbakanın bu politikayı Meclis kürsüsünden anlatmalı, müzakere açılmasına imkân vermesi, kendisi gibi düşünmeyenlerin ikirlerinin açıklanmasına müsaade etmesi lâzımdı. Üstelik Irak Parlamentosu Batı taraftarıydı ve Batı le işbirliğini tutuyordu. Fakat ne ar ki milletvekillerinden tam, kırk anesi site istemişti. Nuri Said Paşa yenileceğini biliyordu. Yenilmesi çe--ilmesini gerektirecekti. Fakat çeilmek, onca ölmek demekti ki Meclis kürsüsünde davasını müdafaa edecek yerde Parlamentoyu zorla taile sokmayı tercih etti. Buna mukail radyoda konuştu. Radyonun dikatörler için bir iyi tarafı vardı: Kılağını hoparlöre dayayan adam ağın mikrofona dayamış adamdan susoramazdı. Irak Başbakanı dış politikasını oradan izah etti. Irak Bağdat Paktından çekilmeyecekti.

Said Paşanın iktidarda kalacağı son derece şüpheliydi. Nuri Said Paşa Batı ve Türkiye taraftan olmasının kendisine sarar verdiğini ileri sürüyordu. Halbuki aslında Arap âleminde Batı ve Türkiye taraftarlığına Nuri Said Paşa zarar veriyordu. Zira kitleler Nuri Said Paşayı iyi biliyorlardı ve onun yolundan gitmek istemiyorlardı.

Yolu Ammandan geçmiş her Türk gayet iyi bilirdi ki Ürdünde Türkiye -ye karşı düşmanlık yoktur. Bu bakımdan elçiliğimize atılan taşlar, aslında Nuri Said Paşaya atılan taşlardır.

Amerikanın düşünceleri

Amerika Nuri Said Paşayı desteklemek niyetinde görünmüyordu. Zaten metodları bu olan bir devlet adamının Amerikan efkârı umumiyesi tarafından hararetle desteklenmesine imkân yoktu. Nuri Said Paşa,

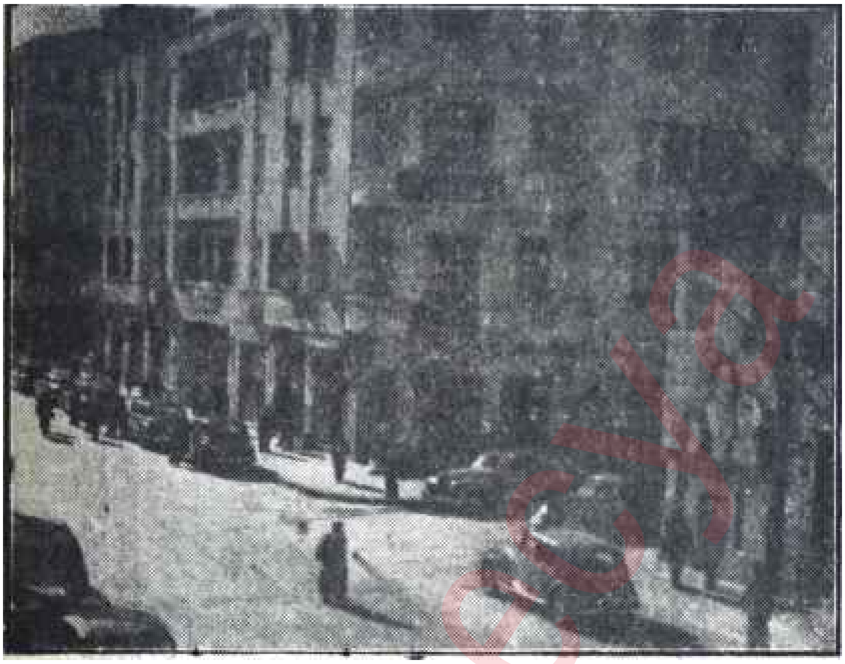

Halep'ten bir görünüş

Köpeklerin adını Nuri Said koyuyorlar

rak Batı dostuydu. Irak bilhassa Türkiye ile mukadderat birliği yapmıştı.

Nutkun yayıldığının ertesi günü, baldırı çıplak Araplar Amman'daki Türk elçiliğini taşladılar. Bu sıralarla sokaklarda Nuri Said adını taşıyan köpekler dolaştırılıyordu,

Yanlış aksettirilen durum

Nuri Said Paşa kendisine karşı Arap âleminde beliren hisleri Batı ve Türkiye taraftarı olmasıyla izah ediyordu. Bu, onun mazeretiydi. Halbuki aslında mesele tamamiyle öyle değildi. Nuri Said Paşa ezelden beri bir İngiliz ajanı olarak biliniyordu. Batı ve Türkiye taraftarlığı demek se, İngilterenin âleti olmak değildi ve ikisi arasında büyük farklar var--. Irakta bugün bir seçim yapılsa, yahut bugün parlamento açılsa Nuri

kendisi vasıtasıyla Orta Doğu Batıya taraftar bir hava içine sokulabilseydi faydalı olurdu. Öyle bir vaziyet de yoktu. İşte, Irak Başbakanı İngiltere düşmanlığının bütün mizansenini yapmıştı, Bağdat Paktı toplantılarından İngiltereyi uzak tutmuştu, Londra Orta Doğudaki "Ateş kes" emrinde en büyük rolün Bağdad Paktı devletlerine ait olduğunu -insanı güldürecek bir sahte edayla- ilân etmekten çekinmemişti, nihayet biz İsraille münasebetlerimizi gevşetmiştik. Netice?

Netice, bütün Orta Doğuyu saran "Kahrolsun Nuri Said" sesleriydi. Bunu Amerika görüyordu. Sir Nuirnin başka müttefikleri de görebilecekmiydi ?

Hakikaten Amerika kendisine yeni bir "sevgili" bulmuştu. Bu ne Mısır, ne Iraktı. Amerika, Orta Doğu meselelerinin hallinde işbirliği yapacak memleketi seçmişti. Lübnanın yeni Dış İşleri Bakanı, Amerikan dostu Dr. Charles Malik Orta Doğuyu sulha kavuşturmak için Birleşmiş Milletlere plânını kabul ettirmeye çalışacaktı. Plân şimdilik gizli tutuluyordu. Fakat Malikin fikirleri Amerika için bir sır değildi. Lübnan Dışişleri Bakanım Amerikanın destekliyeceği biliniyordu. Atlantik ötesinde Arap davasının halli yolundaki teşebbüslerin bir Arap memleketinden gelmesine bilhassa önem veriliyordu Lübnan bu iş için biçilmiş kaftandı. En Avrupai Arap memleketi olan Lübnan, Bağdat Paktına girmeyi vadetmiş, sadece bütün Arap memleketleriyle değil, bütün dünya ile dost kalmasını bilmişti. Nâsır'ın olduğu kadar, Nuri Said'in de dostuydu. İnliz dostu Nuri Said, Fransayla diplomatik münasebetlerini kesip görünüşte İngilterenin aleyhinde cephe alırken Lübnan İngiltere ve Fransaya karşı cephe almayı da vaadetmişti.

Bağdad Paktı üyeleri ve Mısırla Suriye harp halinde bulunan iki hasım durumundaydılar. Halen Amerikanın muhariplere ihtiyacı yoktu. Sözü dinlenir, herkesin hürmetine lâyık bir hakem aranıyordu. Lübnan senelerden beri zekice takip ettiği "Orta Doğuda batının köprüsü olma" siyasetiyle bu rolü oynamaya lâyık tek Arap memleketiydi. Orta Doğu meselesinde hakemlik yerine muharipliği seçen Türkiye, hakemlik rolünü böylece Lübnana kaptırıyordu.

Sönen balonlar

Suriye ile Batı memleketleri arasında gerilen sedr perdesi gecen hafta birden bire indirildi. Amerikalı gazeteciler bir "harem" gibi aylardır erkek gözünden saklanan memleketi gönüllerinin istediği gibi gezmek fırsatım buldular. Suriyenin her tarafını Scotland Tard'a yaraşır bir ciddiyet ve dikkatle taharri ettiler. Suriyenin işlediği cinayetin delillerini arıyorlardı. Rus yapısı Jet uçakları, ağır tanklar, Rus teknisyenleri, haftada iki defa Latakya Umanım ziyaret eden silâh yüklü Rus gemileri neredeydi?

Şarkın bu sihirbaz memleketi, ne sihirdir ne keramet bütün suç unsurlarım sanki ortadan yok edivermişti. Amerikalı gazeteciler ancak dört beş Rus teknisyenim, Çek yapısı bir sürü makinalı tabanca, birkaç T 34 Rus tankı görebildiler. Kızılımtrak Albay Sarac'ın kuklası olmadığım göstermek için kort politikacı Şükrü El Kuvvetli her türlü sahne tekniğine başvuruyordu. Suriye Cumhurbaşkanı "45 senedir siyasetle meşgulüm, kimsenin esiri değilim" diyordu.

Suriyenin Amerikanın kalbini kazanmak için her türlü büyüye baş vurduğu görülüyordu. Bağdat ve Londra menşeli yangına körükle giden haberlerden sonra, yangının sanıldığından hafif olduğunu gören Amerika, ziyadesiyle memnun oldu.

Suriye üzerinde güpegündüz dolaşan İngiliz uçakları, Bağdattaki Nuri Said'in istihbarat kulesi haberlerinde yanılmışlardı. "Balon uçurmak" sadece Tass ajansının ve Kahire radyosunun inhisarı altında değildi.

İngiltere

Elbe'den dönüş

Süveyş seferinden mağlûp çıkan Sir Anthony geçen hafta Jamaica adasında yerlilerin bizzat kendisi için besteledikleri "Nâsır'ın cinayetleri artık sona evdi" serenadları arasında dönüş gününü düşünüyordu. Zihni, bundan 142 sene evvel İngilizlerin Elbe adasına" sürdükleri Napolyon gibi, sadece iktidarın dizginlerini yeniden nasıl ele alabileceğini tasarlamakla meşguldü. Lady Eden, sıcak, güneşli Jamaica'da bile sevgili kocasını Mısır kâbusundan ayırmaya muvaffak olamamıştı.

Maamafih Mısırın eski tahlihsiz fatihinin ikinci saltanat devri yüz gün sürmüştü. Mısırın yeni talihsiz fatihinin . ikinci iktidarı acaba yüz günü aşabilecek miydi? Muhafazakâr Partinin büyük ekseriyeti partilerinin düştüğü feci vaziyetin mesuliyetini "Jamaica ric'ati"ne atfediyorlardı. Mısırdan palas - pandıras geri çekilmek mecburiyeti Muhafazakâr Partiyi parçalamıştı. Vakıa Muhafazakârlar, Parlamentoda hükümet lehinde rey vermişlerdi. Zira başka şekilde hareket, İşçi Partisine iktidarı sunmak olacaktı. Maamafih Eden'i affetmiş, değillerdi. Fakat Eden'in yerini - kim Alacaktı? Butler de Eden kadar seviliyordu! MacMillan taraftarları henüz büyük sayıda değillerdi. Sir Anthony'nin iktidarda kalabilme şansı, ancak yerini alabilecek bir adayın bulunmasına bağlıydı. Fakat Mısır seferi 20 nci asır Napolyonunun siyasi yıldızını söndürmüştü. Nitekim yakışıklı Başbakan geçen haftanın sonunda Londraya, karısıyla beraber ayak basarken pek süklüm püklümdü. Jamaica havası sıhhatine yaramışa benziyordu ama, kendisini kurtaracak olan sıhhati değildi. Hersey gösteriyordu ki Downing Street'deki 10 numaralı evin sahibesi dört sene için yerleştiği köşkten çabuk ayrılmak zorunda kalacaktı. Seçimlerin hemen yenilenmesi bahis mevzuu değildi ama normal müddetin beklenmiyeceği de açık bir hakikatti.

Anthohy Eden
1956 Napolyonu

Fransa

İktidara Mahkûm

Hükümet devirmemekteki inadıyla tanınmış İngilterede Sir Anthony sallantıdayken, ' hükümet devirmekteki sabırsızlığıyla tanınmış Fransada, ilhamını Poincare'den alan Sosyalist Guy Mollet pot üstüne pot kırdığı halde hâlâ iktidardaydı. Cezayir ve Mısırdaki büyük muvaffakiyetsizliğe rağmen, Guy Mollet'in devrilmesi çok zayıf bir ihtimaldi. Sosyalist Başbakanın talihi, bir parlamento aritmetiğinin netice siydi. Fransız' Parlâmentosunda Sosyalist Partisinin iştirak etmiyeceği bir hükümet teşkil etmek mümkün değildi ve Parti Genel Sekreteri Guy Mollet, sıkı sıkıya partiyi elinde tutuyordu. Başbakanı çekilmeye ikna etmek için ne yapmalıydı? Eski başbakanlardan bir hükümet kurmak fikri ortaya atıldıysa da bu fikrin kabulü imkânsız gibiydi.

Diğer bir hal çaresi de Fransanın kurtarıcısı De Gaulle'ün tekrar iş başına gelmesiydi. Fakat Mendes-France hariç, bütün siyaset adamları De Gaulle'ü istemiyorlardı. Bizzat General mevcut hükümet sistemi çerçevesinde hiçbir şey yapmanın mümkün olamıyacağını, ancak geniş selâhiyetlerle iş başına dönmeyi kabul edeceğini saklamıyordu. De Gaulle'ün memlekette birçok taraftan vardı. Fakat şimdilik işler parlamentoda hallediliyordu. Fransanın kurtarıcısı Generalin Fransayı yeniden kurtarması için, yeni felâketlere ihtiyaç vardı.

Mollet'in devrilmesi için tek zayıf ümit, onun sosyalist olmayan siyasetine karşı, Sosyalist Partinin ayaklanmasıydı. Fransız siyası liderlerinin istisnasız 1 numaralı düşmanı, tek kabahati doğruyu herkesten evvel görmek ve söylemek olan Mendes-France idi. Mendes-France yeniden iktidara geleceği ümidiyle yaşıyor, sosyalistlerin kalbini fethetmek için elinden geleni yapıyordu. Fakat bu haftanın başında Sosyalist Partisi de Mollet'yi tutan bir karar aldı. Böylece o ümit de kayboldu.

Avrupada, "Mısır Fatihi mahalle Bonapartları" gözden düşmüş olmalarına rağmen, şimdilik bir müddet daha iktidarda kalacaklardı.

Guy Mollet
Mesleği : Canbazlık

Amerika

Tek giden

Süveyş hadisesi aktörleri arasında sahneden çekilen tek adam Amerika Dışişleri Bakan yardımcısı Ho ower olmuştu. Sabık Cumhurbaşkanı Hoower'in oğlu, İngiltere ve Fransa'ya petrolle şantaj yapmak taraftarıydı. Âsî çocuklar dize gelmedikçe, petrole kavuşamıyacaklardı. Hoovver'in yerini Stassen'in Cumhurbaşkanı yardımcısı adayı olarak tavsiye ettiği Herter aldı. Hoovver'in aksine Herter, Avrupanın dostuydu. Marshail plânının kabulü için bir hayli emek sarfetmişti. Bir müddet sonra Dulles'in yerini alacağı söyleniyordu. Amerikada da Dulles bir müddet daha sahnede kalacaktı. Şimdilik elçilerin değiştirilmesiyle iktifa olunuyordu. Fakat Amerika ve Avrupa a-

MELİH CEVDET
EN GÜZEL ŞİİRLERİNİ
YANYANA
ADLI KİTABINDA TOPLADI
YEDİTEPE YAYINLARI
P. K. 77, İSTANBUL

Ayaklanmış Macar halkı
Esaret ölümden beterdir

rasında yeni esaslar üzerine eskisinden sıkı bir işbirliğinin başlaması için Mollet'nin, Eden'in, Dulles'in, Pineau'nun ve Selwyn Lloyd'un ortadan çekilmesi zaruriydi.

Macaristan

Sönmeyen ateş

Geçen hafta New Yorktaki Macar Dış İşleri Bakanı Horvath, hükümetinden "Mr. H. 16 Aralıkta Macaristanı ziyaret edemiyecektir" cevabını alıyordu. Horvath, Birleşmiş Milletlerin tazyiki üzerine Mr. H. in Macaristanı ziyaretini kabul etmişti. Fakat Kadar hükümeti Macaristana bitaraf müşahitler istemiyordu. Zira bütün kuvvetini Rus tanklarına borçlu olduğunun, Macar halkının kendisinden nefret ettiğinin ve itaat edilmediğinin görülmesini arzu etmiyordu.

İngiltere ve Fransa, Birleşmiş Milletler kararı üzerine Mısırdan askerlerini çekmişlerdi. Ruslar ne diye hâla Macaristanda kalıyorlardı? Birleşmiş Milletler Rus askerlerinin Macaristandan çekilmesini talep ediyorlardı. Macar iç işlerine müdahaleye tahammül edemiyen Horvath, müzakereleri terk etti! Esasen kukla Kadar hükümeti temsilcilerinin Birleşmiş Milletlerde bulunması bütün hür dünya efkârını kızdırıyordu. Amerikan delegesi Henri Cabot Lodge' şu sözleriyle bütün komünist olmayan delegelerin hislerine tercüman oldu: "Bir Sovyet ajanı azaldı. Diğer peyk delegeler de aynı şekilde hareket etseler, bir sürü zaman heder etmekten kurtulacağız".

Birleşmiş Milletlerden tahkir edilmiş bir adam edasıyla çekilmesine rağmen Kadar hükümeti, hâlâ İşçi Konseyini susturmaya muvaffak olamamıştı. Halk hükümete değil, İşçi Konseyine itaat ediyordu. Vakıa kâğıt üzerinde hükümet, İşçi Konseyini lâğvetmişti. Tekrar faaliyete geçen gizli polis işçi liderlerim tevkif etmişti. Fakat herşey nafileydi. İşçilerin 48 saatlik yeni grevi. Kadar hükümetinin hiçbir otoriteye sahip olmadığım bir defa daha göstermişti.

Lenin'in 1917 deki parolası "İktidar İşçi Konseylerinindir" sözü 1956 da Macaristanda tahakkuk ediyordu. Fakat şimdi Lenin'in şakirdleri, işçilerin iktidara geçmesini önlemek için tanklar kullanıyorlardı.

Demir Perde

Gençlik ateşi

Bu hafta içinde Rusya, bütün peyklerde ektiğini biçiyordu. Polonya ve Macaristanda başlayan hareketler, Macaristandaki kanlı ibret gösterisine rağmen, peyk memleketlere yayılıyordu. Beyinlerinin tamamiyle yıkandığı sanılan gençlik, hareketlerin öncülüğünü yapıyordu. Franco'nun, Nuri Saidin memleketinde olduğu gibi Rusyada da resmi müziğe uymayan ilk sesler üniversiteden geldi. Rusyanın içinde, Moskovada ve Leningratta, Rusya dışında ise Bulgaristanda, Lituanyada, Romanyada üniversite-gençleri gizli polisin başlıca mevzuu oldular. Binlerce genç üniversiteli, bu hareketlerden dolayı sürgüne gönderiliyorlardı.

Doğu Almanyada durum

Peyklerin en talihsizi Doğu Almanya idi. Komünist Alman liderleri en ufak bir liberalleşme hareketinin korkunç bir patlamaya sebebiyet vereceğini biliyorlar, halkı cenderede tutuyorlardı.

Diğer taraftan Foster Dulles, Doğu Almanyadaki kargaşalıklardan bilhassa korkuyordu. Kargaşalıklara Ruslar Macaristanda olduğu gibi silâhla mukabele edeceklerdi. Batı Almanya her halde duruma seyirci kalmıyacaktı. Macar hadiselerinin doğurmadığı üçüncü bir dünya harbi, Doğu Almayadan başlayabilirdi. Bu sebeble Rus boyunduruğundan en sonra kurtulacak memleket, herhalde Doğu Almanya idi.

Maamafih kütlelerin susmasına rağmen talebeler ve entellektüeller boş durmuyorlardı. Altı ay önce Macaristanda genç aydınların Petöfi Mahfilinde toplandığı gibi, bin kadar genç Berlinde bir "Gençlik Forumu" teşkil etmişlerdi. Parti ve gençlik liderleri de bu toplantılara katılıyorlardı. Bir genç şu suali soruyordu: "Sosyalizmi inşa etmekle meşgul Macar halkının, faşist ismini verdiğiniz bir kaç kişinin sözüne kapılmasını bir türlü anlayamadım." Diğer bir sual şuydu: "Bizim basın neden Nagy hükümetinden hiç bahsetmedi ? Krutçef'ih raporu, Gomulka'nın nutku neden neşredilmedi?" Bir parti sekreteri de: "Bunlar kardeş partinin iç meseleleridir, bizi alâkadar etmez" diyerek gençleri yatıştırmak istemekteydi. Diğer bir genç de: "Bu vesikaları tanımak hakkımızdır, bizi ilgilendirmektedir. Bunlar parti iç işleri değildir" diyordu.

Bunlardan alınan Alman komünist liderleri, derhal harekete geçmekte gecikmediler. Dört komünist entellektüel tevkif edildi. En parlak marksist nazariyecilerden Wolfgang Havich tevkif edilenler arasındaydı. Leipzig'de Karl Marx Üniversitesinin 1530 talebesi arkadaşlarını sosyalizm düşmanlığıyla itham etmek zorunda bırakıldılar. Karl Marx Üniversitesi talebelerine, ihtiyaten, tahrikçilerin üniversiteden atılacağı bildirilmişti. Berlinde Humboldt Üniversitesi talebelerinden de rejime sadakat yemini talep ediliyordu.

Fakat fikirleri zorbalıkla değiştirmenin yolunu şimdiye kadar hiçbir diktatör bulamamıştı. Doğu Almanya da, diğer peyk memleketler gibi kaynamaktaydı.

Maamafih coğrafya, gençlerin ve aydınların cesaretine rağmen, Doğu Almanyayı diğer peyk memleketlerden geride kalmaya mahkûm ediyordu.

OKTAY RİFAT
YEP YENİ BİR ANLAYIŞLA
YAZDIĞI ŞİİRLERİNİ
PERÇEMLİ SOKAK
ADLI KİTABINDA TOPLADI
FİYATI 100 KURUŞTUR.
YEDİTEPE YAYINLARI
P. K. 77, İSTANBUL

KİTAPLAR

BİR VARMIŞ BİR YOKMUŞ

(Türk masalları - Eflâtun Cem Güney - Yeditepe yayınları 66, İstanbul, Baha Matbaası, 1956. 80 sayfa, 100 kuruş)

Memleketimizde masal uzun zaman ciddiye alınmamış bir sanat koludur. Halbuki, kabul etmek lâzımdır ki edebiyatın, yalnız Türk edebiyatının değil, dünya edebiyatının anası, asıl kaynağı masallardır. Meşhur yazar Andersen, masalları sözlü edebiyattan yazılı edebiyata naklederek dünya edebiyatında bir çığır açmış ve yalnızca çocuklara mahsus sayılan masalların büyükler tarafından da okunabileceğini göstermiştir.

Bizde masal, uzun yıllar ninelerin ve dedelerin torunlarım avutabilmek için söyleyegeldikleri bir sözlü edebiyat çerçevesi dışına çıkmamıştır. Halbuki Türk edebiyatında masal ta Dede Korkuttan bu yana muhayyilelerde işlene işlene en olgun seviyesine erişmiştir.

İşte günümüzde Eflâtun Cem Güney bu masalları sözlü edebiyattan yazılı edebiyata geçirerek Andersen'in dünya edebiyatına yaptığı unutulmaz hizmeti Türk edebiyatına yapmıştır.

Folklor araştırmaları ile meşhur eski bir edebiyat öğretmeni olan Eflâtun Cem Güney dilinin temizliği, duruluğu ve akıcılığı ile halk arasında ağızdan ağıza dolaşan masalların en güzellerinden onüç tanesini kitabına almış.

İnsan bu kitabı okurken, gayri ihtiyari çocukluğunu hatırlıyor. Masallardan birini okudunuz mu ister istemez ikincisini, üçüncüsünü de okuyor, kitap bitmeden de elinden bırakamıyor.

İSTANBULUN FETHİ

(Destan denemesi - İbrahim Minnetoğlu - İstanbul, Ülkü Basımevi, 1953. 66 sayfa, 100 kuruş)

İstanbul'un Fethinin 500 üncü yıl dönümü dolayısiyle 1953 yılında bastırılıp yayınlanan bu kitap kabartma nefis bir karton kapak ve bastan başa Fethi Karakaş'ın gravürleri ile süslü.

Kitap Uç bölümden meydana gelmiş. En basta bir nevi destana giriş havası veren "Güneşle biz" İsimli 23 mısralık bir girizgâh yer alıyor. Bunu "Mehmet" adını taşıyan 477 mısralık asıl destan denemesi takip ediyor.

Üçüncü bölüm ise "İstanbul Üstüne" adım taşıyan müstakil 9 şiirden meydana gelmiş.

Şunu peşinen kaydetmek gerekir ki, Türk şiirinde destan yazma işini bugüne kadar başarabilen ya bir, ya iki şair çıkmıştır. Zira bu nevi eser, son derece zordur.

Destan her şeyden önce büyük şiir ustalarının işidir. Geniş bir soluk. bitmez tükenmez bir muhayyile, kuvvetli bir dil ve anlatış ister. Bunlardan, biri veya biri eksik oldu mu, destan yazmaya kalkışan insan gülünç duruma düşer. Yazdığı destan değil ilk okullarda okutulabilecek birer manzume olur. Hele destanın uzaması için bir takım ucuz lâflar etmek destan denemecilerinin ipliğini büsbütün meydana çıkarır. Bu bakımdan destan yazmağa kalkışan şairlerin çok dikkatli, çok sabırlı olması gerekir. Destanın destan olabilmesi için, mısra mısra üstünde durmak, gerekirse bu uğurda bir ömür harcamak lâzımdır. Ancak bu şartlar altında destan belki başarılı olabilir. Buna dahi belki diyoruz, zira destan yazmak, öylesine güç bir iştir.

İbrahim Minnetoğlu böylesine zor bir çeşniyi denemiş. Allah nefesine kuvvet versin. Zaten kitabının başında "Destan denemesi" diyor.

Bir Varmış Bir Yokmuş
Geçmiş zaman peşinde

Kitabın sonundaki "İstanbul Üstüne" adlı bölümdeki şiirler ise derli toplu ve daha ilgi çekici şiirler. Buraya bu şiirlerden "Üsküdar" adlı olanından bir pragrafı alıyoruz:

Sabahın ilk ışıklarıyla uyanmış
Bütün süslerden uzak..
Bir hayat çeşmesidir akar;
İnanmış temizlenmiş
Sularında el ayak!...

İYİLİK

(Hamit Macit Selekler'in şiirleri. Gün Matbaası, İstanbul 1956. 112 sayfa, 200 kuruş)

Emanuel Butler'in... "Eserinize, düşmanınız tarafından meydana getirilmiş gibi bakınız, onu hayranlıkla seyrederseniz mahvolursunuz." sözü ile başlayan kitapta 77 şiir yer alıyor.

Hamit Macit Selekler 1909 da Antalya'da doğmuş, Konya lisesinde okumuş, Ankara Hukuk Fakültesinden mezun olmuştur. "İyilik", Hamit Macit Seleklerin ikinci kitabıdır.. İlk şiir kitabının adı "Sulh ve Diğer şiirler" dir ve 1944 yılında yayınlanmıştır.

Hamit Macit Selekler daha lise sıralarında şiiri sevmiş ve devrine göre iyi şiirler yazmış bir şairdir. Uzun zaman hece vezni ile yazan şair İkinci Dünya Harbi yıllarında Orhan Veli, Melih Cevdet, Oktay Rifat grubunun şiir dünyamıza getirdiği yeni havaya başarıyla ayak uydurmuştur. Selekler, Orhan Burian'ın da dediği gibi "Memleketinin Manzaraları, milletinin tarihiyle heyecanlandıkça güzel şiirler yazan bir şair" olmuştur. Hamit Macit velût bir şair değildir. Zira elimizdeki kitap, şairin 1928 den beri yayınladığı hemen bütün şiirleri içine aldığı, hatta ayrı bir bölüm halinde ilk kitabı olan "Sulh ve diğer şiirler"e de yer verildiği halde şiir sayısı gene de 77 yi geçmiyor.

Hamit Macit'in şiir anlayışını gene kendi kitabının başına aldığı Arthur O'Saughnessy'in şu sözlerinden çıkarabiliriz: "Biz musiki yapıcılarıyız; rüyaların rüyasını kurarız; cihanlar kaybeder, cihanlardan vazgeçeriz; fakat dünyayı ebediyen sarsan ve harekete getirenler de bizleriz."

YAZ SONU

(Erskine Cadwell'den hikâyeler. Çeviren M. Zeki Gülsoy. Varlık yayınları 444. Cep kitapları serisi 161. Ekin Basımevi, İstanbul. 1956. 94 sayfa, 100 kuruş)

Erskine Caldwell çağdaşı Steinbeck, Faulkner, Hemingway, Saroyan'la beraber memleketimizde çok tanınmış bir Amerikalı yazardır. "Yaz-Sonu" diye dilimize çevrilen hikâyeler külliyatı yazarın yalnızca Varlık yayınları içinde yayınlanan yedinci kitabıdır.

Erskine Caldvvell verimli, kabına sığmaz, daldan dala atlavan bir yazardır. Şöhretini romanları ile yapmışsa da hikâyeleri de büyük bir kıymet taşır. "Yaz Sonu" Caldwell'i tanıyan veya tanımayan okuyucuların zevkle okuyabileceği bir kitaptır.

94 sayfalık "Yaz Sonu"nda 10 hikâye yer almaktadır. Caldwell hemen bütün romanlarında ve hikâyelerinde olduğu gibi bu 10 hikâyesinde de küçük şehirlerde yaşayan Amerika lıların hikâyesini anlatıyor. Hikâyelerinde öyle büyük mevzular, büyük adamlar ve lâflar yok. Herşey sade bir hava içinde, hatta çoğu zaman çocuğumsu hislerle anlatılıyor. Ama tabii Caldwell'in üslubu herşeye hâkim. Hikâye tekniği de öyle.. kısaca söylemek lâzım gelirse "Yaz Sonu" adlı hikâyeler cildi zevkle okunabilir ve tercümesi bu zevki kaçırmayacak kadar başarılıdır.

AMERİKADAKİ MEÇHUL

Aziz kardeşim,
Bu mektubumla sizin çok uzaklarda kalan hatıralarınızı canlandırmak istiyorum. Üsküdarda, İnadiyede doğmuştunuz. İki katlı, ahşap bir evin cumbasından sokağı seyrederek, malta taşı döşeli avluda zıp zıp oynayarak büyümüştünüz. Sonraları mezarlık aralarında böğürtlen toplamış, uçurtma uçurmuştunuz. O zamanlar Üsküdarla Kadıköy arasında tramvay yoktu. Otobüs ve otomobil de nadir şeylerdi. Ancak tek atlı arabalar vardı. Bunlara binmek de fakir bir talebe için imkânsızdı. Arka yollardan, miskinler tekkesinin önünden, yağmurlu havalarda çamurlara bata çıka taşlardan sekerek İbrahimağaya ve Yeldeğirmeni üzerinden mektebe ulaşmak gerekiyordu. Sultaniyi bu usun yollarda bitirmiştiniz. Lise terimi henüz mevcut değildi. Bu terim Mecliste kabul edilirken bir milletvekilinin "lise, ala vezni kilise" diye haykırdığını hatırlarsınız. Lise hayatından aklınızda, uzun çamurlu yollar, soğuklar, ayazlar, delik bir papuç, helva - ekmek ve sobası yanmayan, dar, dumanlı, boğucu bir mektep odası kalmıştı. Nihayet Tıbbiyeye yazılmıştınız. Askerliğe de kolay alışamamıştınız. Sivil elbise üzerine palaska ve kasatura takarak, mavzer elde dolaştığınız, uzun pantalonla manej yaptığınız günleri hatırlıyor musunuz? Askerî talebe, fakülte tarafına muayyen bir saattan sonra geçemezdi. Emir öyleydi. Sivil arkadaşlarınızla gezerken tam o hizaya gelince bir bahane bularak geri dönerdiniz. "Müdürün emri bizim daha ileri geçmemize manidir" demeğe diliniz varmazdı. Ama hürriyetinizin bu rütbe sınırlanmasına kızardınız. İnsan ölüleri, etler, kemikler, kalp, bağırsaklar, parçalar, piyesler, preparatlar, urlar, hastalıklı dokular, müzeler, 5lü yığılı sandıklar, masalar, otopsiler, formol kokuları arasında sınıfları aşıyordunuz. Fasulye, nohut, kapuska, kereviz kuvvetine kitaplar devirmiştiniz. "Bu yemekler olmasa yatılı mektepler nasıl talebe bulur" diye düşünür; insan beyninin, öğleyin etli kuru fasulye, akşam kuru fasulyeli et çeşnisinden nasıl fosfor ve vitamin çıkarabildiğine şaşardınız. Ama çevrenizdekiler ve büyükleriniz size tonlarla manevi azık ve istikbal vadediyorlardı. Mahrumiyetler sizi vaktinden önce olgunlaştırmıştı. Orta seviyede bir talebeydiniz. Hiçbir zaman sınıf çavuşu olmamıştınız. Daima gözden uzakta, arka sıralarda otururdunuz. Bir teselliniz vardı. "Adam arka -sıralarda yetişir" diyordunuz. Vatanperverdiniz. İyi söz söylerdiniz. Fakültenin alt katındaki kebapçıda yahud cenaze törenlerinde güzel nutuklar çekerdiniz. Bunlar "sen ölmedin" diye başlar, "yapacağız, edeceğiz"lerle bezenir, sonra "vatan, millet, her şey bu yurd için,.." gibi klişelerle biterdi. Gittikçe yırtılıyordunuz. Her yere giriyor, çıkıyor, kiralık frakla balolara, törenlere, şölenlere katılıyordunuz. Buralarda bütün idealinizin elinizde şifa tasile, yolsuz, izbe köylere ulaşmak, "efendilerimizin" arazında' yerleşmek ve onlarla beraber yaşamak olduğunu söylüyordunuz.

Mektepte farmakoloji okumuş, otların, köklerin, spesyalitelerin, drogların kimyasal ve fiziksel özelliklerini öğrenmiştiniz. Ancak hastayı anfiden görmüş, birçok dersleri projeksiyonla takip edebilmiştiniz. En basit bir hastayı başından sonuna kadar etüd edememiştiniz. Sıtmaya kinin, atebrin verildiğini biliyordunuz. Fakat sıtma nöbeti geçiren bir hastayı yakından görmemiştiniz. Hiç bir hastaya kendiniz teşhis koymamış, hocanın koyduklarını bir nas gibi kabul etmiştiniz. Sonra bir gün bu hasta vefat etmiş, kliniktekine tamamen aykırı bir netice ortaya çıkmıştı. Meselâ hastaya basur memesinden tedavi yapılmış, otopside beyin uru tesbit edilmişti. Gittikçe şüpheci oluyordunuz. Hocalarınıza, tıb ilmine, kitaplara inancınız sarsılıyordu. Hekimlik ne kadar kaypak, ne kadar yanıltıcı, şaşırtıcı bir ilimdi. Hastanın yapısı, bünyesi, ilâcın miktarı, tesiri, hastanın bu ilâca gösterdiği hassasiyet, mukavemet hep yanıltıcı faktörlerdi. Bir hasta 40 derece ateşle polikliniğe geliyor, ayaktan tifo teşhisi konuyordu. Bir başkası 37 derece ateşle yataktan kalkamıyor, kendini kaybediyordu. Ateşin tesiri, ağrının şiddeti bir hastadan öbürüne çok farkediyordu. Her hastalığın hastaya göre bir gidişi, bir temposu, bir ritmusu vardı. Kimisi en ağır hastalıktan tez kurtuluyor, kimisi basit bir derde yakalanıyor, toparlanıp gidiyordu. Ne zor meslek seçmiştiniz. Bir hastanın evine gütmek, yatağına yaklaşmak, nabzım tutmak, nefesini saymak, kalbini, göğsünü dinlemek, sonra hemen bir hükme varmak, yararlı bir ilâç yazmak ve onu rahata ulaştırmak kolay bir işe benzemiyordu. Bir mahkeme en basit bir suçun tetkiki, ve hükme bağlanması için senelerce uğraşıyordu. Sizden on dakikalık bir muayeneden sonra en hayat! bir karar isteniyordu. Bu kararı veremediğiniz anda da en ağır ithamlara uğruyordunuz. Motor tamircilerine gıpta ediyordunuz. Onlar ufak bir ücret karşılığı en kompleks bir cihazı söküyorlar, tetkik ediyorlar, işletiyorlar, bozulan bir parçanın yerine yedeğini takabiliyorlardı. Siz. ise yıpranmış insan organlarım yıllarca idare etmek zorunda idiniz. Bunun yedeği, ikmali, lojistiği yoktu. Sonra halkta da ne yanlış, ne insafsız bir inanç vardı. "Doktor geldi. İki tak tak yaptı, kulağını koydu, vizitesini aldı, gitti" diyorlardı. Halbuki o iki tak tak size ne ıstıraplara, ne işkencelere mal olmuştu. Ölü dokularım senelerce etüd etmek, burnunuza pamuk tıkayarak formol ve leş kokuları arasında anatomi ve patoloji okumak, otopsiler yapmak, mezarlardan kurtların didiklediği ölüleri çıkarmak sizde ne moral, ne zevk, ne iştah bırakmıştı. Başlangıçta, günlerce yemeden, içmeden kesildiğinizi hatırlıyor musunuz? Sonraları bu hale alışmış, otopsi masasında öğle yemeği yemekten iğrenmez olmuştunuz.

Alınan ilk resmî vazife

Okuldan teğmen olarak mezun olmuştunuz. Ordunun genç subaylarından sayılırdınız. Fakat daha şimdiden saçlarınıza ak düşmüştü. Tepenizde bir yer. el ayası kadar açılmıştı. Dişlerinizin birçoğu dolgulu idi. Birkaçı çürümüştü. Alnınızda derin kırışıklıklar vardı. Omuzlarınız düşmüştü. Pantalon belinize oturmuyordu. Atipik. amorf bir haliniz vardı. Üstelik içinize bir de durgunluk çökmüştü. Az konuşur, çok düşünürdünüz. Herkesin katılarak güldüğü yerde siz dalar, sessizleşir, ansefalit geçirmiş gibi, maskeli bir yüzle, gözlerinizi kırpmadan bakar kalırdınız. Yahud da dudaklarınızın etrafı La Joconde gibi esrarlı bir gülümsemeyle bükülürdü. Okula ilk -girdiğiniz yıllardaki kösen, top oynayan, bisiklete binen, barfiks yapan, lobut çeviren, neşeli, hararetli delikanlı sanki artık siz değildiniz. O acar tıbbiyelinin yerini, Arşimed kadar düşünceli, Şopenhauer gibi kara gözlüklü bir insan almıştı. Bütün vücudun hücrelerinin yedi yılda bir tamamen değiştiğini biliyordunuz. 26 yaşında olduğumun göre sizde de 3,5 insan ölmüş, 3,5 insan doğmuştu. Devamlı bir metamorfoz sonunda bu hale gelmiştiniz. Altı yıl karanlık bir gölge gibi içinde dolaştığınız Tıbbi-

BİR TÜRK DOKTORA MEKTUP

Dr. Esad EĞİLMEZ

yeyi arkanızda subay formasile terk ederken bıraktıklarıma sizi hem alkışlıyor, hem de teğmen üniformasını az buluyor, sizi paşa görmek istiyorlardı.

Amerikada geçirilen yıllar

O sıralarda okulu bitiren her hekimin aklında Amerika vardı. Amerikaya mektup yazmak, hastahanelere baş vurmak, akseptans getirmek moda olmuştu Siz de öyle yapmıştınız. Mektuplarınıza cevap gelmişti. Hocalarınızdan ve Fakülte dekanından gerekli yerlere tavsiye mektupları ve bonservisler göndermiş, nihayet 100-120 dolarlık bir iş bulmuştunuz. Bakanlıktan müsaade almak, döviz temin etmek pek kolay olmamıştı. Ama nihayet hepsi yoluna girmişti. Siz de bir gün Galata rıhtımından Napoliye hareket etmiş, oradan da

Doktor bekleyen Anadolu çocuğu
How are you Sir?

başka bir gemiyle Atlantiği boylamıştınız. Uzun bir yolculuktan sonra Amerikayı ilk bulan seyyahlar gibi New York'ta karaya çıkmıştınız. Bu hayal memlekettinde çok çalışacak, her şeyi öğrenecek, sonra harap kulübelere, ışıksız köy eylerine bilginizi ulaştıracaktınız. Hastahanede iyi çalıştınız. Kendinizi sevdirdiniz. Bir de "Girlfriend"iniz vardı. Sonra zengince Ur kız olduğunu öğrendiniz. Tanışmanızın üzerinden bir yıl geçmişti. İyice anlaşmıştınız. Evlenmeğe karar verdiniz. Nikâhınızı kilisede bir papaz kıydı. Tören pek parlak olmuştu. Mukaddes peder saadetinize dua etmiş ve sizi takdis etmişti. Kilisede çektirdiğiniz resimleri hayatınızın en kıymetli hatırası olarak yatak odanıza astınız. Bu resimlere baktıkça İstanbulda komşunuz çarkcı Ahmet beyin kızı Muallaya verdiğiniz sözü ha tırlıyor, içinizde bir burkulma duyuyordunuz. Yumru gibi bir şey boğazınıza tıkanıyordu. Bu saadet size biraz, pahalıya mal olmamış mıydı? Evinizi, yurdunuzu hatırlıyordunuz. Babanız da ne kadar geri kafalı bir insandı. Sabah beşte yataktan kalkar, akşam asanla beraber yemek yer ve yatardı. Cuma sabahları Yasinle uyanırdınız. O, nikâhınızın bir belediye dairesinde kıyılacağım düşünmüş, sonra da evde dinî merasim yapılacağım tasavvur etmişti. Şimdi sizin verdiğiniz haberlere bir satırla cevap gönderiyor, sadece herşeye rağmen size saadet dilediğini yazıyordu. Bu satırların arkasında biraz üzüntü ve dargınlık sezmemek imkânsızdı. Geri kalalı adamdı babanız. Sizin menfaatlerinizi hesap edemiyordu. Ama yine de size kebap kestane kokan istanbul sokaklarında bir sonbahar akşamı Muallaya verdiğiniz sözü hatırlatmıyordu. Yıkık kulübelere ulaştıracağınız şifa tası da kaybolmuştu. O da amerikan bardaki viski kadehine dönmüştü. Halbuki Çamlıdere, Karayazı, Akviranın susuz halkı, sizden o tası istiyorlardı. İşte Mehmet ağanın dalağı göbeğinden bir karış aşağıda. Rengi sapsarı. Öğleden sonra titremeğe, üşümeğe başlıyor. Üzerine yorganları, kilimleri, çaputları atıyorlar. Sonra bir ateş, bir ateş ertesi sabahı buluyor. Alnını çizdiler, türbeye iplik bağladılar, hamam tasına çivi attılar, tuz babaya tuz adadılar, yatıra mum yaktılar, ot, kök, yonca yedirdiler; kâr etmedi. Mehmet ağa hâlâ hasta. Hâlâ Amerikadan gelecek idealist hekimin şifa tasım bekliyor. Oraya, kolunuzda Miss Betty ile mi döneceksiniz? "Efendimiz"e Pan American çantanızdan ne ilâçlar sunabileceksiniz?

İşte, zavallı Satı kız. Henüz üç yaşında bile yok. Bacakları çarpılmış. Karnı şiş. Rengi sap sarı. Yüzü kırış kırış. Başı armut biçiminde. Dişleri çarpuk çurpuk. Çenesi sivrilmiş. Göğsü yamrı yumru. Hâlâ yürüyemiyor. Komşular "bu ne tenbel kız, bir türlü davranamadı, doğmadan ihtiyarladı" diyorlar. Ne bilsinler yavrucağın kemik hastalığına tutulduğunu. Sizin gibi devlet kesesinden tâ 'Amerikalara kadar gidip, bu işleri tetkik edemediler ki. Sonra, kızcağız samanlıkta ineklerin arasında büyüdü. Güneşi göremedi. Vitamin yutamadı ki. O da, doktor amcasının arkası yırtmaçlı caketinin cebinden ne harika bir ilâç çıkacak diye bekliyor.

İşte Çolak Hüseyingillerin sağır Emmi. 90 yaşında. Moskof seferinde ölmedi. Galiçyada ölmedi. Sina çölünde ölmedi. Milli savaştan da sekte yarayla sağ döndü, Göğsünde İstiklâl madalyası ile üçüncü dereceden malûl. Senelerdenberi yaşıyor. Geçenlerde davarları ağıla kovalarken başı döndü, gözü karardı, düştü. Beş gün kendini bilemedi. Yemedi, içmedi. Altına etti. Yatak çarşafiyle sağdan sola çevirdiler biçareyi. Hep, doktor diye sayıkladı. Sonra yavaş yavaş uyandı. Ama şimdi yüzü bir yana kaymış. Yemekler ağzından dökülüyor. Kelimeleri hatırlayamıyor. Bilinmedik, duyulmadık sözler söylüyor. Tanıdıkları tanımıyor. Bir tarafında kol bacak kütük gibi. Evin etrafına şerbet serpildi. Başından kurşun döküldü. Kurşun da bir göz göz oldu ki, sormayın. Cin çarptı, nazara geldi diyorlar. Kurşuncu Fatma hanımın dediğine bakılırsa ayaza işemiş biçare. Herkes, tu tu yakasına tükürüyor. Ee, Mister Doktor Amerikadan buna ne getirdiniz bakalım? Aziz Doktor» Colombia'dan, Texas'dan, Carolina'dan bilgi, görgü, ilim, irfan ne bulursanız getiriniz. Dakron, Naylon, Perlon istemiyoruz. Miss Betty'ye de razı olduk. Gözlerimiz yolda. Kiliseden nikâh törenlerine aid resimler değil. Haplar, tabletler, drajeler, ampuller bekliyoruz. Dedenisin kemiklerinin bu topraklarda olduğunu unutmayınız lütfen. Hoşça kalın..

Meslekler

Bizde Hemşirelik

İstanbulda kurulmakta olan "Florance Nightingale Hemşire koleji" ve Ankarada, Cebecideki çok modern ve güzel binada yakında açılacak Hemşire Tatbikat Okulu bu mesleğe memleketimizin de, nihayet lâyık olduğu ehemmiyeti vermek üzere mühim adımlar attığının Ur delilidir.

Temayül, Hemşirelik tahsilinin derecesini yükseltmek ve bunu aynı yolda» yürüyerek Hemşire kalitesini düzeltmek, onu kıymetlendirmek, tanıtmak ve bütün dünyada Hemşirelerin hak ettiği çok şerefli mevkii memleketimizdeki Hemşirelere de vermektir. Bu güne kadar Türkiyedeki Hemşire Okulları bir çok kıymetli hemşireler yetiştirmişlerdir. Fakat şunu itiraf etmek zorundayız ki, Hemşirelik mesleğinin hakiki kıymeti henüz bizde tam manâsiyle anlaşılamamıştır ve memleketimizdeki Hemşire ihtiyacı takriben 30 bin ise mevcut ancak bin civarındadır. Bu neden böyle olmuştur?. Muhtemelen kadınlarımızın i hastahanelerde çalışmaları, vaktile, iyi karşılanmıyordu ve bu sebebten pek eski bir maziye sahip olmayan bu meslek, lâyıkı kadar rağbet görmemişti.. Bugün de Amerikada ve Avrupada Hemşireler en şerefli mevkileri işgal ederken ve yüksek sosyetenin tanınmış kadınları gönüllü olarak hastahanelerde çalışırken, Doğu memleketlerine gidecek olursak, birçok hastahanelerde, erkek hastalara kadın Hemşirelerin değil,' erkeklerin baktığım görürüz.. Doğu, kadım Uzun zaman yâlnızca bir süs eşyası, bir dişi olarak telâkki ettiği içindir ki Hemşireliğe, lâyık olduğu mevkii verememiştir.. Halbuki bu meslek kadının en yüksek meziyetlerini bir araya toplayarak onlardan istifade eden, kadına en çok yakışan, onu adeta melek mertebesine yükseltin bir meslektir: Annelik hissi, sonsuz bir şefkat, kadının ruhundaki koruma aşkı, sabit ve yumuşaklık, İşte Hemşirenin vasıfları bunlar olmalıdır. Atatürk inkılâplarından beri Türkiye, Doğunun geri zihniyetinden çoktan kurtulmuştur ve Türk kadını, bilhassa büyük şehirlerde, çoktan çalışma hayatına atılmıştır. Şu halde, neden Hemşirelik memleketimizde kâfi derecede rağbet görmemektedir. Muhtemelen bugüne kadar mesleğin propagandası kâfi derecede yapılmamış, mesleğe teşvik edici bir cephe verilmemiştir.. Yeni hastahaneler ve okullar açılırken, Hemşireliğin tahsil derecesi yükseltilmek istenirken üzerinde durulacak bir nokta da, bu mesleğe intisap edecek olanların maddi bakımdan daha çok tatmin edilmeleridir.

Yılbaşında Ankarada toplanacak olan Hemşirelik Konseyine büyük Ur ehemmiyet atfedilmektedir. Çünkü yâni okullar ve bu konsey, memleketimizde Hemşirelik mesleğinde bir çığırın başlangıcı gibi telâkki edilmektedir..

Türkân Gürkan

Bir meslek kuruluyor

Bir Hemşirenin düşündükleri

Bir genç kız neden Hemşirelik mesleğini seçer? Onun cazip ve zor tarafları nelerdir? Dertleri var mı-

Atom ve Taassup

Jale CANDAN

Birçok Türk aileleri gibi biz de, yılbaşı geceleri eğlenmeyi severiz. Yeni yıla sevdiklerimizle, yakınlarımızla, çoluk çocuk güle oynaya girmek hoşumuza gider.. Yeni yıl, nedense insana daima yeni limitler verir. Vakıa bazan yeninin eskiyi arattığı vakidir ama kimse bunu düşünmek istemez. Zaten bunun böyle olması lâzım değil midir?. Yeni yıla güvenle, ümitle ve neş'e ile girmek insana çalışma aznü ve enerjisi verir.. Evet yeni yıla eğlenerek gireriz ama elbette ki filmlerde gördüğünüz gibi kilise şarkıları söylemeyiz, çam ağacı da süslemeyiz. Bu bize yabancı, uzak bir âdettir..

Bu satırları neden mi yazıyorum? çok üzgünüm de ondan. Bir kaç gün oluyor. Okuldan dönen oğlum bana hiç beklenmedik bir sual sordu. Yılbaşlarında neden eğlendiğimizi öğrenmek istiyordu. Şaşırdım ve izaha çalıştım. Çok geçmeden de maksadım anladım. O gün din hocaları sınıfta ders verirken, çocuklara bazı nasihatlerde bulunmuşta: Yılbaşı gecesi eğlenmemek, yılbaşını bir bayram gibi sevinçle karşılamamak lâzımdı. Yılbaşı bizim değildi. Yılbaşı hristiyanlarındı.

Şimdi üzgünüm ama, doğrusu oanda tepem attı korktuğum başıma geliyordu. Din derslerinde çocuklarımıza yalnız dinimizin esasları öğretilse, onlara yalnız ahlâki öğütler verilse din derslerini öper de başımıza koyardık, ama, gene koya taassup ön plâna geçer, gene onlara aslı esası olmayan telkinler yapılmaya çalışılacak olursa ve çocuklar körpe yaşlarında tenakuzlar içinde bocalayacak şekilde şaşırtılırsa, kısa zamanda bir yüz yıl geri gideceğimiz muhakkaktı..

Önce tepem attı, fakat sonra sükûnet buldum ve belki oğluma yanlış bir telkinde bulunan din hocası veya onun gibi hareket edenler beni okurlar ümidi ile yazmaya haşladım.

Zannedersem İsanın doğuma 1 Ocak değil, 24 Aralıktır ve hristiyanların dini bayramları dal Ocak değil, 24 Aralıktır. 1 Ocak, bu tarihi yeni yılın başlangıcı olarak kabul eden bütün medeni âlemin sevinç ve neşe ile karşıladığı bir gündür. Nitekim Türkiye Cumhuriyeti de 1 Ocak gününü resmi tatil günü olarak kabul etmiştir. Hiç ümid etmiyorum ama, şayet bazı din adamlarımızın bu hususa itirazları varsa, buna ifade edecekleri yer elbette ki, sınıf kürsüleri olamıyacaktır.

Mesele yılbaşında eğlenmek veya eğlenmemek mevzua değildir. Mesele dinimizi koya ve manasız bir taassuptan hâlâ ayıramamış olmak meselesidir.. Taassup, hangi Mevzuda olursa olsun, bir cemiyet için en öldürücü vasıtadır.. Öyle zannediyorum ki taassup atomdan da tehlikelidir; çünkü onun düştüğü topraklara normal hayatın birkaç sene içinde avdet etmesi mümkündür de, taassubun hâkim olduğu memleketler yüz yıllar boyunca medeni dünyaya katılamamışlardır. Aman çocuklarımızın ve memleketin hesabına çok dikkatli olalım..

dır? Ümitleri ve istikbalden beklediklerı nedir?

Bu suallere Ankara Hemşire Tekâmül Kursu öğretmenlerinden hemşire Türkân Gürkan cevap vermiştir. İstanbulda, Hemşire Okulunu bitirmiş, bir sene Anadoluda çalışmış ve tek başına elli yataklı bir hastahanenin hemşireliğini yaptıktan sonra İngiltereye gitmiş, orada "Post - Graduate" kursunu tamamlamıştır. Bir kardeşi daha hemşire, bir diğeri ise doktordur. Hastaya bakmak, onu maddi ve manevi rahata kavuşturmaya çalışmak Hemşire Türkân için huzur verici bir şeydir.. Sessiz ve muntazam hastahane odaları çocuk yaşından itibaren onu cezbetmiştir.. Bir hemşirenin üç esaslı vazifesi vardır. Birincisi, tabii doktorun yardımcısı olmak ve hastanın ilâçlarım vererek, iğnelerini yaparak, ateşine bakarak, hastalığın seyrini her an takibederek onun tedavisine çalışmaktır. İkincisi, hastayı manevi ve maddi şekilde rahatlatmaktır. İşte bu ikinci husustur ki hastaya bakan kimsenin kadın olmasını ilk şart diye koşmaktadır. Çünkü hassasiyet ve incelik isteyen bu vazifeyi ancak kadınlar başarabileceklerdir.. Ümitsiz bir hastanın son günlerini mümkün mertebe iyi geçirmesine yardım etmek veya iyi olabilecek bir hastaya icabeden enerjiyi ve gayreti, yaşama arzusunu aşılamak belki ilk bakışta insana zor gelecektir. Ama bunları başarmanın insana büyük ve eşsiz bir saadet vereceği de muhakkaktır.. Hemşire hastasının arzularını, dertlerini ve istediği şeyleri gözlerinden okuyacak kadar ona yakın olmalıdır.. Hastanın rahatlaması mevzuunda Hemşireye düşen vazife yalnız maneviyatı takviye değildir. Hemşire, hastanın elini, ayağım, kulaklarım hiç yüksünmeden temizleyen müşfik bir anne, bir abla, bir kardeştir.. Hemşirenin üçüncü vazifesi odanın temizliğine ve intizamına dikkat etmek ve hademelere, yardımcılara sık sık vazifelerini hatırlatmaktır. Temiz bir odada, bakımlı ve maneviyatı yüksek bir hastanın İyileşme şansı muhakkak ki artar..

Hemşireliğin ideali

Türkân Gürkan bunları anlattıktan sonra biraz durdu:

"— İşte. dedi, bir hemşirenin vazifeleri bu kadar geniş hudutludur. Bizim idealimiz de budur. Ancak bugün bütün bu güzel vazifeleri lâyıkı ile başara bildiğimizi hiç birimiz iddia edemeyiz.. Bu idealin gerçekleşmesi için imkânların fazlalaşması şarttır... Şayet bir hemşireye muayyen adette hasta düşerse, bu mümkündür. Ama elli yatağa tek hemşire düşerse, elbette vazifeler tam olarak yapılamıyacaktır.. Yapılacak ilk şey mesleğin propagandasına girişmek, genç kızlarımıza onu olduğu gibi tanıtmak ve gerek maddi, gerek manevi bakımdan hemşireliği tatmin edici bir meslek haline sokmaktır.. Hemşire adedini fazlalaştırmak için, her geleni Hemşire Okullarına, kabul etmek siyaseti, müsbet netice vermemektedir.. Bilâkis talipler müşkülpesent bir seçime tâbi tutulmalıdır. Manevi tatmin de maddi tatmin kadar mühimdir. Meselâ İngilterede Hemşireler çok fazla maaş almazlar; fakat hemşire olmak çok güzel bir şey telâkki edilir. Hemşire heryerde hürmet görür. Hastahanede çok çalışır, ama tam randıman verebilmesi için bu çalışma müddeti hiçbir zaman gün de sekiz saati geçmez. Buna mukabil istirahat saatleri için bütün konforu düşünülmüştür Ve muntazam istirahat odaları, duş, kantinler hiç bir zaman lüks addedilmemektedir. Cebecide, yakında hizmete girecek olan Hemşire Tatbikat Okulu bu bakımdan çok ümit Vericidir; çünkü bu modern okulun modern hastahanesinde hemşire hem hiç durmadan zevkle çalışmak imkânlarını, hem de vazife saati haricinde dinlenmek fırsatını bulacaktır."

Dünün bugünle mukayesesi

Son birkaç senedir mevcut oları hemşire tekâmül kurslarının da mesleğe çok faydalı olduğu muhakkaktır. Okul mezunu hemşireler altışar veya sekizer ay devam ettikleri bu kurslarda yeni ihtisaslar elde etmektedirler. Halk sağlığı, çocuk sağlığı, umumi idarecilik ve nezaret, hastahane idaresi, okul idaresi, eğitim psikolojisi hemşireliğin ayrı ayrı etüdler icap ettiren şubeleridir.. Bu kurslardan sertifika alan hemşireler Hemşire okullarında öğretmen hemşire olarak vazife görür veya fakir mahallelerde halk sağlığı, çocuk sağlığı mevzuunda koruyucu roller oynar, büyük bir cemiyet vazifesi yapmaya çalışırlar. .

Türkân Gürkan sözlerim şöyle bitirdi.:

"Yirmibeş sene evveliyle mukayese edecek olursak Hemşire mesleği bizde bir hayli tekâmül etmiş ve ilerlemiştir.. İstikbali çok parlak olan bir meslektir ve bugün dahi bu şartlar altında, verdiği zevk mahzurlarını veya eksiklerini rahat rahat unutturabilecek kadar büyüktür.."

Kep giyen hemşireler .
Her yatağa bir hemşire peşinde

Gazeteci bu son sözleri not ederken odada bulunan bir doktor:

"Hastalığın, dedi, teşhisini ve tedavisini yapan doktordur. Ama hastayı kurtaran ekseri bir hemşirenin dikkati ve şefkatidir"

Söz tamamiyle doğruydu.

Moda

Çaylı bir defile

Geçen haftanın ortasında çarşamba günü, Ankaranın en şık, en zarif kadınları Amerika Büyük Elçilik ikametgâhının önünde arabalardan iniyorlardı.. Ankara Çocuk Sağlığı Derneği yararına tertip edilen çaylı defile, hakikaten alâka toplamıştı.. Bu muazzam kadın topluluğunda -çünkü galiba hemen hemen hiç erkek yoktu- en çok nazarı dikkati celbeden şey, çok güzel şapkalardı.. Bunlar renk renk, çeşit çeşit şapkalardı ve tas biçimi yeni tip şapkaların da pek âlâ herkese yakışabileceğim ispat ediyorlardı.. İç içe geçen geniş salonlar, erken saatlerden itibaren doluvermişti. Merdivenlerde ise büyük bir faaliyet ve telâş göze çarpıyordu. Ankara sosyetesinin birçok tanınmış hanımları hızlı hızlı bu merdivenlerden inip çıkıyorlardı. Bunlar, gönüllü mankenlerdi.. Birçokları da onlara yardım ediyor ve basamaklarda oturuyorlardı. Bu Ankaralı hanımların arasında soluk çehreli yorgun ifadeli zarif bir İstanbullu hanım da vardı. Siyah bir döpiyes giyinmiş ve yakasına kırmızı karanfil takmıştı.. Bu, Ankara Çocuk Sağlığı Derneği yararına İstanbul'dan gelerek modellerini teşhir eden Muallâ Fergan idi.

Emprime Brokar elbise

Güzel mankende güzel biçim

Saat üç buçuğa doğru, merdivenlerde bir kaynaşma oldu.. Defilenin ilk elbisesi, ufak' tefek zarif sarışın bir manken üzerinde teşhir ediliyordu. Bu Çocuk Sağlığı Derneği menfaatine çekilecek piyangonun büyük ikramiyesi idi. Şeker gibi tatlı bir kokteyl elbisesi olup, beden kısmı beyazdı ve payetlerle işli idi. İnce ince ve kat kat soluk pembe beyaz volanlarla yapılmış etek çok zengindi. Mankenin ayağında gene payetlerle süslü beyaz ve çok şık' ayakkabılar vardı.

Piyangonun ikinci talihlisi için Muallâ Fergan, defilesinin bir hususiyetini teşkil eden fötr etekliklerden bir tanesini hediye ediyordu. Bu eteklik çan şeklinde kesilmişti. İki tane çok büyük cebi vardı. Rengi çok cazip bir mavi idi.

Teselli mükâfatı incecik, sivri burunlu, kırmızı deri ayakkabılardı ve cidden elbise veya etekliği kazanamıyam teselli edebilirdi..

Mavi fötr etekliği siyah saçlı Hayriye Neyzi giyinmişti. Aynı renkte küpeleri ve siyah süveteri ile cidden alkışı hakediyordu.

Zarif mantolar

Fergan Defilesinin gece mantoları hoştu ve bunların ekserisini ince sarışın Nermin Diker' muvaffakiyetle taşıyordu. Siyah kadifenin kolları zengindi. Tekmil payetle işli gibi duran parlak, siyah manto ise cazip bir sadeliğe sahipti:Düz hatlı, takma kollu ve teferruatsızdı. Kırmızı şapka ve kırmızı ayakkabılarla bu kıyafet, sadeliğine rağmen göz alıyordu. Gri gipür dantelden yapılmış manto da aynı derecede sade idi ve vizon bir şapka ile vizon kol kapaklarından başka süsü yoktu. Yalnız gipür yer yer, inci ile işlenmiş ve zenginleştirilmişti. Bu takımın altında siyah bir elbise vardı. Cam göbeği rengindeki organza manto hafif ve uçucu idi.. Önde dönük duran röverler arkada fiyonk şeklinde bağlanarak sarkıyordu ve tam bu fiyongun altında, arka ortasında çok zengin bir pli kaşe vardı.

Alkış toplayan bir kıyafet de Muallâ Ferganın kreasyonu organza bir elbise ve mantosu oldu.. Siyahlı beyazlı bu takım duble edilmişti ve hışırtılı idi.

Küçük elbiseler

Uzun boylu, güzel bir sarışın hanım dana merdivenlerden inerken alkış toplamaya başlamıştı. Bu, gönüllü mankenlerden Leylâ Tepedelenli idi ve belki de defilenin en güzel elbisesini taşıyordu. Bu lâcivert yünlü elbisenin eteği, gittikçe genişleyen üç kat pliseli parçadan yapılmıştı.. Mor şapka, mor eldivenler ona

Tül üzerinde siyah dantel

En Cazibiydi

yeni modanın son notunu veriyordu. Küçük elbiseler arasında fitilli mavi bir kumaştan yapılmış olanı iç açıcı idi, yakası yer yer payet ve boncukla işli olan pembe ise bilhassa Amerikalı seyircilerin alkışını toplamıştı. Bundan başka Muallâ Fergan kotle kadifeyi de küçük elbiselerde kullanmıştı. Fötr, onun sevgilisi idi. Piyangoya giren maviden başka gece mavisi bir etekliği, çimen yeşili bir başka etekliği de vardı ve Leyla Tepedelenlinin siyah süed kemer ve siyah topuksuz ayakkabılarla giyindiği sarı fötr elbise çok orijinaldi. Beden çıplak ve askılı idi.

İnce pembe yünlüden yapılmış bir eteklige gelince aynı kumaştan yapılmış ayakkabıları ile nazarı dikkati celbediyordu.

MASAL ÜSTADI
EFLATUN CEM GÜNEY'İN
EN GÜZEL ESERİ

BİR VARMIŞ
BİR YOKMUŞ

ÇIKTI 100 KURUŞ

YEDİTEPE YAYINLARI
P. K. 77, İSTANBUL

Kokteyl elbiseleri

Defile, Yılbaşı mevsimine uyarak, daha ziyade kokteyl ve gece elbiselerine ehemmiyet vermişti. Kokteyl elbiseleri arasında en çok nazarı dikkati celbedenlerden bir tanesi siyah seten düşesten yapılmıştı. Elbisenin arkası önden daha uzundu ve kısalarak, dönerek, önde vücuda getirdiği şekil, elektriğin üst kısımlarında kuplarla ve yakada bir fiyonkla tekrar edilmişti.. Manken aynı setenden siyah parlak ayakkabılar giyinmişti. Gene siyah bir kokteyl elbisesinin eteği baklava şeklinde parça parça büzülerek yapılmıştı. Yaka açıktı ve kollar mevcuttu. Defilenin en enteresan kıyafetlerinden birisi emprime brokar kokteyl elbisesi idi.. İnce brötelli streples bir bedenin altında, iki katlı bir etile vardı. Bu katlar hem yanda bir istikamete, hem de içeriye doğru şişirilerek döndürülmüştü. Giyimi güçtü, fakat ince ve zarif manken bu işi cidden başarıyordu.. Aynı kumaştan yapılmış zarif ayakkabılar bu kısaca elbiseye başka bir hoşluk veriyordu.

Dans elbiseleri

Kokteyl elbisesinin daha renkli, daha zengin, daha açık olanları gece dans için, balolar için biçilmiş kaftandı. Muallâ Fergan bu elbiseler için ekseri inci ve payatle işli gipür dantel, tül kullanmış, basan bunları birbirine karıştırmıştı. Önden yuvarlak ve arkadan kare bir dekoltesi olan beyaz gipür bedeldi elbisenin eteği pliseli tülden yapılmıştı.. Beden kısmı gibi ayakkabılar da payyet ve inci ile işli idi. Aynı malzemelerle islenerek hazırlanan taba rengi; pistaş rengi dans elbiseleri de nazarı dikkati celbediyordu.

Uzun elbiseler

Defile iki beyaz ve bir kırmızı uzun gece elbisesinin . teşhiri ile bitiyordu. Bunlar seten düşesten yapılmıştı ve en enteresan tarafları Türk bayrağını temsil eder bir şekilde yanyana dolaşmaları oldu.. Birçok sefirelerin bulunduğu köşeye gittikleri zaman, bu tuvaletler, büyük' bir alkış topladılar.

Muallâ Fergan defilesinde nazarı dikkati celbeden birkaç nokta vardı.

Seten kokteyl elbisesi
Siyah üstünde sarı baş

Ahenk güzelliğine ve cazip iç açıcı renklere önem verilmiş, aksesuvar İhmal edilmemişti.. Fötr'ün kullanılış şekli gipür dantelin inci ve payetlerle işlenişi de enteresandı. Defile çok ani yapılmış olmasına rağmen, cidden hoşa giden 'birçok kıyafetler teşhir edildi. Yalnız bütün elbiselerde 1958 - 57 modasının en son hatlarına sadık kalınmamıştı. .

Tarihten bir yaprak

Defile henüz bitmişti ki Mübeccel Versan seyircilere çaylı defilenin sürpirizini yaptı ve yüz ellişer senelik? iki eski Türk kıyafetinin teshir edileceğini bildirdi.. Bunlardan bir tanesi bir gelin elbisesi idi. Rengi vişne rengi olup arkadan çok uzayan bir döpiyes şeklinde idi. Kadifeden yapılmıştı ve silme, sırma motiflerle işli idi. Başlığı tepeye doğru uzuyordu. çok ince ve inanılmıyacak kadar güzeldi. Arkadan sarkan tül-yerine oyalı bir yemeni idi. İkinci elbise gene çok enteresan bir dans elbisesi idi. Açık mavi ve setenden yapılmıştı, sırma ile işli idi. Manken yüzünü mavi bir mendille örtüyordu ve alnının üzerindeki sallantılı gümüş taç insana en son baş modellerini hatırlatıyordu..

Defile bir çayla bitti.. Güzel elbiselerini teşhir eden Muallâ Fergan ve bu modelleri zerafetle gösteren Ödel Uz, Tuna Köprülü, Nermin Diker, Leylâ Tepedelenli, Aytaç Seydol, Hilâl Mogaç, Hayriye Neyzi ve Miss. Lee cidden iyi iş başarmış ve çocukların dostluğuna hak kazanmışlardır.

CEMİYET

Geçen haftanın ortasında İstanbullular Cumhurbaşkanı Celâl Bayar'ı Beyoğlundaki kitap Sarayında aralarında gördüler. Devlet Başkanına İngilizce bilen başyaveri Deniz Kurmay Yarbayı yakışıklı Faik Taluy refakat ediyordu. Celâl Bayar kendisine gösterilen şık, zarif ciltli ecnebi kitapları alakayla tetkik etti. sonra bunlardan bazılarını satın alacağını bildirdi. Paket edilen kitaplar arasında "Dark Moment", "History of Mahomet, the Conqueror", "Turkey and Iran" adlı eserler de bulunuyordu.

Cumhurbaşkanının bu İngilizce kitapları, yılbaşında dostlarına hediye etmek üzere aldığı sanılıyor.

*

Son senelerin en kıymetli hediyelerinden birini İran Şahmın tek kızı Prenses Şehnaz, müstakbel kayınpederi General Zahidi'den almıştır.

Celâl Bayar Kitap Sarayında

Yılbaşı hazırlığı

Hediye 65 bin dolar - serbest borsada 750 bin lira değerinde bir elmas yüzüktür. Genç Prensesin Ardeşir Zahidi ile geçen cumartesi günü yapılacak düğünü Şahın annesinin rahatsızlığı yüzünden önümüzdeki bahara bırakılmıştır.

*

Doğuyla batıyı anlaştırmak üzere Amerikaya giderken İstanbuldan geçen Hindistan Başvekili Pandit Nehru bizim gazetecilerle anlaşamadı. Kendisine sorulan sualler Hint hükümetinin nasıl telâkki ettiği çoktan bilinen meselelere dairdi; buna rağmen Milletlerarası duruma dair görüşü ve bilhassa Kıbrıs ihtilâfına dair sözleri, basın tarafından halka çok yanlış Ve eksik aksettirildi. Bu aksaklığın basit bir sebebi vardı: Hint Başbakanı ile görüşmek üzere hava meydanına gönderilen muhabirlerin çoğu, gazetelerin siyaset sahasında tecrübeli elemanları değil, röportaj muhabirleri, spor yazarları vesaire gibi, genç basın mensuplarıydı. Yalnız bir tek başmuharrir zahmet edip de Nehru ile görüşmeğe gelmişti. Hatta hazır bulunanların yarısından fazlası yabancı dil bilmiyordu. Dudağında bir tebessümle uçaktan inen ve Vali Muavini tarafından karşılanan Başbakan, basın odasına girince karşısında birbirleriyle itişerek bağırışan haşarı delikanlıları, kapıya omuz veren öfkeli foto muhabirlerini, vakası kırmızı karanfilli seyircilerden mürekkep bir kalabalık buldu ve kültür merkezinden yine dudağında bir tebessümle ayrıldı.

*

Beynelmilel güzellik müsabakalarında ve varyete pistlerinde takdir toplayan genç kızlarımız, memleketimizi ziyaret eden tanınmış bekârları izdivaca ısındırmak hususunda nedense hiç muvaffakiyet gösteremiyorlar. Son seneler zarfında Irak Kralından Peter Townsend'e kadar birçok "büyük, mükâfat" Türkiyeye geldiler. Sosyete tabiriyle parti arayan hanım, kızlarımızın nabızlarını hızlandırıp, terzi faturalarını yükselttikten sonra arkalarında bir yeis işi bırakarak geçip gittiler.. Geçen hafta bu acıklı kervanın bir yolcusu daha uğurlandı. Birkaç aydır Boğaziçinde yerleşerek civar güzelleri telâşa veren Haydarâbad Prensi, Başbakan Nehru ile birlikte Londraya uçtu.

*

15 Aralık Cumartesi gecesi Hilton Otelinde baraj açılışlarını hatırlatan bir merasim vardı. Eski "Men-i israf" kanunuyla alayeden düğünleri adetine Ethem İzzet Benice de uyarak beş haneli bir rakam sarfıyla kızını evlendiriyordu. Bu gövde gösterisinin haşmetine ağzı açık kalanlar arasında Amerikan İktisad ateşesi bile vardı; düğün hakkında fikri sorulan ateşe, "Dehşet" dedi, "ama hesabı ben ödememek şartıyla!" Düğünün en güzide davetlileri bir masa etrafında toplanmış bulunan Reisicumhur Celâl Bayar, Devlet Bakanı Emin Kalafat ve İstanbul Valisi Fahrettin Kerim Gökay idi..

*

Geçenlerde burada kendisinden bahis ettiğimiz briççilerimizden Halûk Kibar'dan uzun bir tekzip mektubu aldık. Kendisi Hiltondaki toplantıların Lâlezar salonunda değil, lokantanın bir bölmesinde haftada iki değil üç defa Briç meraklıları arasın da değil, İstanbul Briç Klübü azaları arasında vuku bulduğu vesaire gibi hususları bildirerek bu mühim mevzularda efkârı umumiyeyi yanıltmamıza son derece sinirlendiğini yazıyor. Ayrıca beynelmilel bir şöhreti olduğunu da şiddetle tekzip ediyor. İstanbul Briç Klübü azalarını aynı zamanda Briç meraklısı sanmak gibi hatalara saplandığımız için özür diler, kendisinin beynelmilel şöhreti bulunmadığını da tavzihen açıklarız.

*

Bu hafta beynelmilel şöhreti gayrı kabili tekzip Briç oyuncularından Amerikalı Mrs. Sims geldi. Memleketinin ilk kadın tayyarecilerinden olan ve halen sıkıntıdan dünyanın etrafında hiç durmamacasına dönmekte bulunduğunu söyleyen Mrs. Sims'e bir muhabir. Briç oyununun insan zekâsını geliştirip geliştirmediğini sordu. Sevimli kadın pilot bu suale gülerek: "Zannetmem", diye cevap verdi, "tanıdığım briç oyuncuları terasında aptal çok var."

*

Güzel şarkılarıyla halkımızın şükranım kazanan sarışın bir ses san'atkârımızın başına devlet kuşu kondu. Sanatkârın boynuna pek yükseklerden yedi bin liralık bir kolye düştü.

*

Güzel kadın seyretme meraklıları artık her çarşamba günü İstanbul Toplu Basın Mahkemesi salonu önünde toplanıyorlar. Zira hakkında bir basın dâvası açılmış bulunan dansözler kraliçesi Özcan Tekgül, hemen. her çarşamba. Toplu Basın Mahkemesinin huzuruna çıkıyor, hayranları da onu görmek -hem de bedavafırsatını kaçırıveriyorlar.

*

Her sene propelier Club namı diğer iş Adamları Klübünün verdiği öğle ziyafetinde hiç kadın bulunmaz, zira bu klübe yalnız erkekler âzâ olabilir. Bu sene de verilen ziyafette ananeye riayet edildi. Buna fena halde sinirlenen hanımlar arasında bu klüp toplantılarında konuşulan "iş" lerin ne cins iş olduğuna dair dedikodu aldı yürüdü.

B A S I N

Gazeteciler

Bitmeyen dâvalar

Bu hafta Çarşamba günü İstanbuldaki Toplu Basın Mahkemesinden, hemen hemen yüzünden tebessüm hiç eksik olmayan uzun boylu, geniş omuzlu bir adam, her zamankinden daha emin adımlarla çıkıyordu. Bu Halk Gazetesi sahibi Ratip Tahir Buraktı. Sahibi bulunduğu gazetede neşrettiği karikatürler ve yazılardan dolayı hakkında bir sürü dâva açılmıştı. O gün de Basın Mahkemesi azaları, en devamlı "müşteri"-lerinden olan Ratip Tahir Burakın beş dâvasına bakmışlardı. Bu dâvaların hepsi de karara bağlanmıştı.

"Oldu da bitti maşaallah" lejandlı karikatüründen dolayı Başbakana ve muhtelif Bakanlara karşı suç işlediği kanaatına varan Hakimler Heyeti, Ratip Tahir Burak'ı 1 yıl hapse, 3 bin lira para cezasına mahkûm etmişlerdi. Fakat suç resmi sıfatı haiz kimseleri küçük düşürmek ve istihdaf telkin edebilecek neşriyatta bulunmak fiili olduğundan, ceza üçte bir nisbetinde arttırılmış ve neticede Burak hakkında 16 ay hapis ve 4 bin lira para cezası hükmolunmuştu. Ayrıca Halk Gazetesi bir ay kapatılacaktı.

Aynı gün hükme bağlanan bir başka dâva da Halil Özyörük'ün muvafakatiyle açılmıştı. Dâva konusu yazıda, hakaret değil, tenkid görüldüğünden, Ratip Tahir Burak beraat ettirildi. Ayrıca dâva mevzuu üç karikatür daha vardı. Fakat dosya münderecatından anlaşılan, gerekli muvafakatin alâkalılardan alınmamış olduğuydu. O duruşmalar da tatil edilmişti.

Böylece, resmi sıfatı haiz kimseleri küçük düşürmek veya bunlar hakkında istihdaf telkin edebilecek neşriyatı şiddetle tecziye eden meşhur Basın Kanununun bir tatbikatına daha şahid oluyorduk. Burak, kararları Temyiz edecekti. Fakat gazetecinin "müşteri"lik sıfatı kaybolmuyordu. Zira birkaç gün evvel de Savcılık, Halk Gazetesinin son sayısında ki -iki tanesi hariç- bütün karikatür, ve yazılarda suç bulunduğu iddiasıyla gazetecinin ifadesini almıştı.

Ratip Tahir Burak
Sadık müşteri

İŞBİRLİĞİ

Bir Muhalefet partisinin yıllık kongresi yapılıyordu. Basına ayrılan masada gazetecilerle emniyet mensupları bir aradaydılar. İki taraf da kelime sektirmeden not alırken, gazetecilerden birisi sivil polislere, "Nöbetleşe çalışsak" dedi. "Öğleye kadar biz, öğleden sonra da siz..."

*

Babıâli'de bir Pazar günü gazetelerin nöbetçi istihbarat şeflerinden birisi, gece Erenköyde yapılacak bir D. P. Kongresi için, istihbarat defterine şunları yazıyordu: "Gece Nöbetçisi Muhabir arkadaşıma not: Erenköy D. P. Kongresi. Saat: 20. Mahallî polis karakolundan telefonla tahkik."

RADYO = ZAFER

Görülmemiş şey! Devletin radyoları 17 Aralık Pazartesi aksamı "Radyo Gazetesi" saatinde Radyo Gazetesi olarak ne okudu, bilir misiniz? O gün Zafer gazetesinde çıkan başmakaleyi. Hem de, "Zafer'in başmakalesi" diye değil. Hayır. Radyosun tefsiri diye. Radyonun gazetesi diye, Radyonun görüşü diye.. Başmakale satır satır, kelime kelime okundu. Zafer'in adından bahsedilmedi

Gerçi Zafer'e başmakale yazan üstad Radyo gazetesini har zırlayanlar arasına da sokulmuştur ve o sıfatla oradan da para alır. Ama bir yazı yazıp ona iki yere satmak, sinekten bile yağ çıkarmaktan mühim. Hakikaten pes!

Sovyet Rusya

"Hakikat evi"nde

Moskovayı ziyaret edenler, şehrin kenar bir semtinde muazzam bir bina görürler. Binanın alâka çekmemesine imkân yoktur. Hemen her penceresinden ışık fışkırmaktadır ve üzerinde, parlak muazzam harflerle hakikat kelimesinin Ruscası yazmaktadır. Bu kelime Pravda'-dır ve bahis mevzuu buna Sovyet Rusyanın en yüksek tirajlı gazetesi, Komünist partisinin organı Pravda gazetesine aittir. Pravda yalnız Sovyet Rusyanın değil, muhakkak ki. dünyanın en büyük gazetelerinden biridir ve gene muhakkak ki son derece can sıkıcı bir gazetedir. Bunun sebebi nedir? Pravda'nın gazetecileri har türlü ilhamdan mahrum, alık kalem köleleri midir, yoksa partinin emirlerini icra eden zeki, fakat tembelleşmiş insanlar mıdır?

İşte geçenlerde Pravda'jn gezmek ve onun yazı işleri müdürlerinden Jukov ile temas etmek imkânını bulan batılı gazetecilerin zihnini kurcalayan sual bu olmuştur.

Hakikaten bundan bir müddet evvel Moskovayı ziyaret eden Hollandalı gazeteciler heyetine görmek istedikleri bir. yer olup olmadığı sorulduğunda gazeteciler "Pravda" demişlerdir. Bunun Üzerine heyet, mihmandarlarının refakatinde "Pravda evi" diye bilinen müesseseye götürülmüştür.

Pravda, Moskovanın merkezinden yarım saat kadar uzakta, fabrikaya benzeyen bir binada i basılmaktadır. Yazı işleri müdürü Jukov, uzun boyu ve şık kıyafetiyle, kısa boylu ve kötü giyinmiş insanlar memleketinde bir istisnadır. Jukov'un odası herhangi bir yazı işleri müdürünün odasından farksızdır. Büyük çalışma masası telgraflar, fotoğraflar, provalar ve kâğıtlarla doludur. Başının ucunda Lenin ve Stalinin resimleri, sağında kocaman bir televizyon, solunda gene kocaman bir radyo vardır, duvarlar kamilen akaju kaplıdır.

Pravda, halen 5,5 milyon basmaktadır. 200 milyon nüfuslu bir memleket için bu tiraj pek yüksek sayılmaz.. Fakat Jukov, tirajı 10 milyona çıkarmayı tasarlamaktadır. Pravda Rusyanın 17 şehrinde aynı anda basılmaktadır. Bunu temin için Moskovada hazırlanan sayfaların kuşeleri ucaklarla bu şehirlere gönderilmektedir Hattâ Doğudaki uzak şehirlere klişelerin vaktinde ulaşabilmesi için tepkili uçaklar kullanılmaktadır.

İkinci Dünya Harbinden önce Pravda'nın tirajı 2 milyon 700 bindi. Alman işgali gazetenin tirajım oldukça düşürmüştü. Fakat harpten sonra tiraj tekrar artmış ve 5,5 milyona yükselmiştir. Pravda, haftanın üç günü 4, bazan 6, istisnai olarak da 8 veya 10 sayfa olarak intişar etmektedir. Fakat 12 sayfayı aşmaya, baskı makinalarının kapasitesi elvermer mektedir. Harpten evvel İngiltereden getirilen rotatife baskı makinaları

Pravda gazetesinin binası

Körler diyarında hakikat

azami 12 sayfa basabilmektedir ve saatta azami tiraj 1 milyondan ibarettir.

Jukov, Pravdanın hacmini ufak bulmakta ve "Kâğıdımız olsa, kadın ve çocuk sayfaları yapacağız.. Fakat cinayet haberleri, sansasyon uyandıran mevzular hiç bir zaman Pravda da yer almıyacaktır." demektedir. Dünyanın en zengin ormanlarına sahip olan Rusyada da kâğıt, kıymetli bir matadır, kolay kolay bulunmamaktadır. Herhalde sellülozun kâğıt imalinden çok, patlayıcı maddeler imalinde kullanılması Rusyanın daha çok iline gelmektedir.

Pravdanın yazar kadrosu 60-70 civarındadır ve bunlardan 25'i. dış memleketlerde bulunmaktadır.

Tek haberci : Tass

Pravda dış haberler için Tass ajansına başvurmaktadır. Zira, Pravdanın idarecilerine göre, diğer ajanslar objektif değillerdir. Ecnebi ajanslar daimi surette yanlış haberler verirler. Pravdaya - yani Hakikat - ise yalan haber giremez. Kremlinde oturan adamın hakikat anlayışıyla Batının hür ajanslarının hakikat anlayışları farklıdır. U.P. veya A.P. gibi ajansların haberleri Pravdanın yazı isleri müdürüne göre hep yalandır. Burjuva memleketlerinde hakikatin yeri yoktur. Esasen bu memleketlerde herşey. yalandır!

Maamafih Rusça Pravda kelimesinin ne manâya geldiğini anlamak için şu misal her Halde kafidir:

Doğu Almanya temsilcilerinin Moskovayı ziyaretleri şerefine, Kremlinin çarlardan kalma meşhur Saint Georges salonunda göz kamaştırıcı bir ziyafet verilir. Bu cins toplantıların "tuz"u sevimli Krutçef, mutad monoloğlarından birini irad edi-verin Genel Sekreterin votka kadehine o gün, Batılı basın düşmüştür. Batı basınına söğülür, sayılır. Krutçef malûm gür ve iğneli sesiyle "Bana. Batıda, çalışan adamların sesini duyuran bir gazete' gösterebilir misiniz?" der. Kapitalist basın, işçilere yalan anlatmaktadır. İşçilerin, seslerini duyurabilmek için hiçbir neşir vasıtaları mevcut değildir. Kremlinli lider, belki de Batı sendikalarının çok zengin olduklarım, bir değil bir sürü gazeteleri olduğunu bilmemektedir. Fakat Rusyada işçilerin sesi olmadığım, onların yerine bol bol kendisinin konuştuğunu çok iyi bil mektedir.

Ziyafette hazır bulunan Batılı muhabirler bir sürü küfür işitmiş olmalarına rağmen, memnundurlar. Hakaret görmüş olabilirler, fakat mükim olan bu değildir, haberdir. Krutçef'in "irticali" konuşması biter bitmez yan odaya geçerler. Biraz evvel işittikleri sözleri satırı satırına, virgülü virgülüne zaptederler.

Ertesi gün çıkan Pravda da Alman temsilcileri şerefine verilen kabul resmine kocaman bir sayfa ayırmıştır. Krutçef'in nutku Pravdanın bu sayfasında yer almıştır. Ama Parti Genel Sekreterinin bir gece evvelki votkalı sözleri "hakikaf'laştırılmıştır. Zira gazetede yer alan sözlerle. Krutçef'in bir gece önce söylediği ve Batılı muhabirler tarafından aynen tesbit edilen tuzlu biberli sözler arasında büyük fark vardır. İşte Pravda budur.

Maamafih, bu haberi Pravdaya Tass ajansı vermiştir. "Hakikat evi"-nde Tass'ın verdiği bir haberden nasıl şüphelenebilinir ?

Baştan başa resmi, haberlerle dolu olan Pravda, elbette "can sıkıcı" olacaktır. Zira idarecileri bu hali bir meziyet olarak anlamaktadırlar. Belki-, de Rus gazetelerinin "can sıkıcı" olmalarının asıl sebebi, Rusyada hayatın "can sıkıcı" olmasından ileri gelmektedir. O takdirde bu hal devam ettikçe 10 milyonluk tiraj. Jukov'un rüyası olmaktan ileri gidemi - yecektir.

T İ Y A T R O

Dram Tiyatrosu

Kırılan hayaller

Bundan bir müddet evvel genç ve iyi niyetli mütercim Türkis Koyan, İstanbul Şehir Tiyatroları Rejisörü Meinecke'nin kendisine şayanı tavsiye bulup işaret ettiği piyesler arasından Christian Noak'ın "Hayaller limam"nı seçmişti. Eserin fazlalığı olmasa da eksikliği bulunmayan dramatik yapısı, ustalıklı bir teknikle sunuluşu ve umumiyetle geniş bir şiir örgüsüne yer verişi başlıca tercih sebeblerindendi. Üstelik henüz 28 yaşında, bir harp sonrası Alman yazarını tanıtmış olacaktı. Genç mütercim piyesi, elinden geldiği kadar sade ve akıcı bir Türkçe ile dilimize aktarmağa çalıştı.,En fazla titizliği de, eserin şiire yüklediği kısımlarda gösterdi.

Eserin oynanması kararlaştırılınca Rejisör Meinecke baş roldeki genç kız için uygun bir tip bulmanın gerektiğini düşündü. Zira yazarın tasarladığı Marie, geniş hayaller ve büyük bir hassasiyetle beslenmiş ilk aşkının derin tesirimi altında, saf bir genç kızdı. Sonradan da sevgilisini kaybedince, büyük bir acının bedenini nerdeyse kendinden alıp götürdüğü derin hüznüyle, bir uyur gezerin davranışlarına bürünmüş olması lazım geliyordu.

Meinecke münasip gördüğü genç kızı kısa zamanda buldu. Hattâ birkaç gazeteye, eserdeki rol tevziatından bahsederken kızın adım da yazdılar. Fakat daha ilk provadan itibaren rol arkadaşlara aralarındaki bu "yeni"ye sırt çevirdiler. Çalışmalarda kendisini, desteklemek söyle dursun, hayret verici bir durgunluk ve mühimsememezlik içinde idiler. Nihayet bizzat tiyatro müdürü, hâlâ fikrini savunan Rejisöre, kadrolarında kıdemli ve muvafık elemanlar varken bir yeni istidadın mesuliyetine katlanmanın yersiz ve güç olduğunu beyan etti. Tesadüfen tam o sırada da baş roldekilerden biri, protestoya benzer bir istirahat alarak, provalardan çekildi. Böylece çok sürmeden fizik yapısı esere tam bir uygunluk gösteren genç kıza yol göründü.

Genç kızın macerası

İşte bu suretle "Hayaller limanı" herhalde hayalleri kırılan bir rejisör tarafından sahneye konmuş oldu. Zira Salı gecesi, dolu olmayan bir salon Önünde ve mevsim icabı öksürükler arasında oynanan piyes, başarılı dekoru ve bir İki oyuncusu hariç, bastan aşağı kötü ve zaman zaman çekilmez halde idi. Üstelik eserin genç mütercimi, kendi hakkında bir hüküm verdirecek metnin, aslına uygunluğu bir yana, düşük cümleler ve gramer hataları ile hırpalanıp durduğunu işitmek zorunda kaldı.

Christian Moakın eseri zararsız ve sağlam temeller üzerine oturmuş sade bir dramatik kuruluşu ihtiva ediyor. Fransanın cenup limanlarının birinde bir ana oğul, Flora ve Gaston kaçakçılıkla geçiniyorlar. Kadının gencecik, saf ve masum kızı Marie şimdiye kadar içinde yaşamış olduğu manastırdan, ana evine yeni dönmüştür. Etrafında çevrilen dolapları farkına varamadan sahil muhafaza teşkilâtında gene bir teğmen olan Roger ile tanışıyor. İki genç evlenme hayalleri kurmak üzeredirler ki teğmen Gastondan şüphelenmeye başlıyor. Arkadan işi Anlayan Man'e de açıklıyor ki Gaston ve Flora kaçakçıdırlar. Vazifesi ve aşkı arasında kalan Roger istifa etmeğe karar verdiği sırada, zaten kuşkuda olan Gaston tarafından öldürülüyor. Artık bu acı ile yarı meczup hale gelen Marie'nm bütün düşüncesi, sevgilisinin denize atılmış cesedini ve katilini bulabilmektir. Karışık ve ürkütücü bir hayâtın ortasındaki genç kız, büsbütün acılı ve şaşkındır. Firar etmeğe karar veren Gaston, kardeşinden, muhafaza yüzbaşısını bir iki saat oyalamasını istiyor; annesi ısrar' ediyor, Marie'ye aşık bir başka kaçakçı, Jacques da onu yüzbaşıya eliyle götürmeyi bir vazife addediyor. Bu esnada Marie, Jacques'dan öğreniyor ki Roger'in katili ağabey si Gas ton-dur. İsyan eden genç kız yüzbaşıya herşeyi anlatmağa karar verdiğini söyleyince, buna mani olmak isteyen Gaston kardeşini öldürüyor. Marie'-nin cesedi son arzusuna uyularak Gaston tarafından denize, -ölmüş sevgilisinin yanına bırakılıyor. Gaston tevkif ediliyor. Ana ise artık büsbütün yalnız ve bedbahtdır.

Kötü temsil

Salı gecesi oynanan piyes, titiz bir rejisörün, iyi oyuncularla ayakta tutabileceği bir eserin, her iki unsurun da tam bir yoksunluğu içinde çok kötü sonuçlar verebileceğini bir kere daha ispat etti.

Hatırlama sahneleri, başarısız bir teknik ve mizansen yüzünden, tam aydınlık -tam karanlık- tam aydınlık seklinde düzenlenmiş, oldukça paldır küldür atlayışlar halini aldı. Heyecanlı ve hassas, ürkek ve fısıltılı olması lâzım gelen genç aşıklar, birbirlerine olan hislerini rejisörün çizdiği üç metrelik bir daire içinde, ileri geri yarım hareketler yaparak ve ağız ağıza uzahırcasına karşılıklı dikilerek ve ne kader bağınrlarsa o kadar heyecan verebilecekleri fikrinde olduklarını gösteren bir nevi manzume okuması halinde ifade ettiler.

Hele ince bir siluet, kayıcı, yumuşak, duygulu hareketlerle tam bir hayalperest olması lâzım gelen Marie rolünde, içi kıtıkla doldurulmuş tıkız bir bebek katılığındaki görünüşü İle bu role esasen vücutça da uymamış olan Jeyan Ayral, ikide bir seyircilere dönüp, gözleri boşluklarda, iki eli yanlarında, tiz bir sesle öyle şiirli şeyler inşad etti ki, ayakları altında ilk mektep talebelerinin manzume okurken üstüne çıktıkları iskemle olsa idi hiç de yadırganmayacaktı.

Gaston rolünde Süavi Tedü, Roger rolünde nedense daima elleri ceplerinde olan Muzaffer Aslan kasıldılar, bağırdılar ve heyecanlarım karşılarındakilerin omuzlarını sertçe kavramakla ifade ettiler.

Rolünün ana, kaçakçı kadın, alkolik ve metres bölümlerini rahat bir oyunla birbirlerine yumuşakça bağlayıp sürelendiren, Fransanın bir cenup limanında yaşayan Flora olduğuna inanan ve bunu seyirciye kabul ettirebilen, Şükriye Atav piyesin en iyi oyuncusu idi.

Düzensiz ve her halde pek gönülsüz mizanseni yüzünden Rejisör Meinecke tiyatro çıkışı ancak bir kaç selâm toplayabildi.

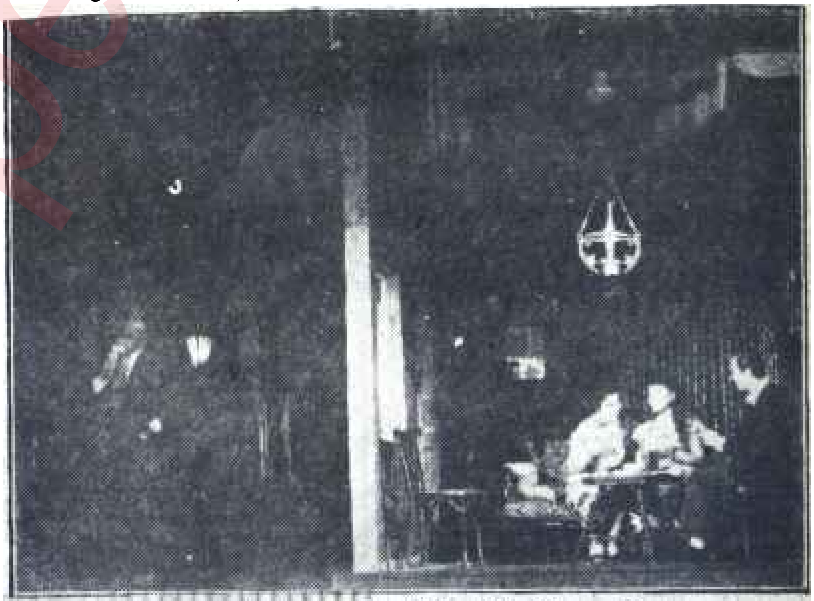

Dram Tiyatrosunda "Hayaller Limanı"
Hayal edilenler bulunamadı

M U S İ K İ

Eğitim

Değneksiz şef

Çeşitli istidatlarıyla tanınmış Erdoğan Çaplının orkestra şefliği ve film musikisi üzerinde çalışması için Amerikaya gönderilişi münasebetiyle geçen hafta Sah akşamı Opera salonunda verilen "Veda Konseri", günlerce süren reklâmı, biletlerinin astronomik fiyatları ve kıyafet mecburiyetiyle, gayet ciddî ve ağır olacağı ümidini uyandırmıştı.

Basit bir reklâm kataloguna benzeyen programa 1 lira ödemek, en ucuz yer için zaten 5 lira vermiş olan meraklı dinleyicinin 'keyfini daha baştan kaçırmıştı. Keyif kaçıracak şeyler bundan da ibaret değildi.

Dinleyicilerin ekseriyetini, umumiyetle konserlerde görülmeğe alışılan kimselerden ziyade, kendilerine ısrarla bilet satılmış olan banka müdürleri -konserin 60.000 lira sağladığı rivayet edilmektedir- ve onların hibe ettiği biletlerle gelmiş olanlar teşkil ediyordu. Konserin, aynı zamanda, Erdoğan Çaplının "15 inci San'at Yılı" münasebetiyle verildiği belirtiliyordu. Çaplıma 1949 yılında Devlet Konservatuarından mezun olduğunu bilenler, bu rakamın yarısını tenzil etmek için ileri aritmetik öğrenmeğe lüzum olmadığım düşündüler.

Konsere Ferhan Onat, Sabahat Tekebaş -programda, sopranoluğundan önce, piyanistliğine işaret olunuyordu,- Doğan Onat, Özcan Sevgen, Mithat Fenmen -programın iddiasına göre "piyanist virtüözü"-, İlhan Özsoy ve daha başka sanatkarlar iştirak ediyordu. Salondakilerin çoğunluğunu teşkil eden kalantor seyircileri memnun etmek için hazırlandığı anlaşılan programdaki parçaları, ciddiyetini takınmak isteyen bir komedyenin tavırlarıyla, Tekin Akmansoy takdim ediyordu. Konserden önce, programı basan matbaacı kanatlı kelimelerin bol bol kullanıldığı bir konuşma yaptı. Hatip Amerika Yolcusunun yakın dostlarındandı. Zaten program broşüründe, "Sevgili Erdoğan"a hitap eden ve bir cenaze nutkunun tantanalı ve hüzünlü ifadesini taşıyan bir yazısı yer almıştı. -Örnekler: "Bugün seni herkesten biraz daha ileri tanınmış olmama hakikaten esef ediyorum... Vefalı dost ve eşsiz arkadaş Erdoğan Çaplıdan uzak kalmanın ıstırabı içerisindeyim... En ıstıraplı günlerinde bile yaşama şevkini kaybetmedin, için kan ağlarken etrafına hiçbir zaman yük olmadın..." vs.-

Aynı broşürde Erdoğan Çaplı, merak edenlere, niçin Amerikaya gittiğini bildiriyordu: "Bir Değnek Almağa Gidiyorum". Konservatuardan mezun olduğu gündenberi "Radyo Çocuk Klübü çalışmalarından tutunuz da beğendiğiniz Daldan Dala programlarına kadar yüzlerce, binlerce faaliyet arasında seneler" ge-

Erdoğan Çaplı

Değnek almaya gidiyor

çiren Erdoğan Çaplı "bütün bu faaliyetin aşırı bir cesaretten başka birşey olmadığım" tevazuyla itiraf ediyor, buna rağmen hiç kimsenin onu "yolundan alıkoymak istemediğini" -belki de şaşkınlıkla- açıklıyor, şimdiye kadar "çeşitli orkestralarla" halkın huzuruna çıkmak "cesaretinde" bulunduğunu, "aynı cesareti ta akşam da" göstereceğini, fakat "bütün bu cürete rağmen" kendinde kuvvetini bulamadığı tak şeyin sadece eline bir şef değneği almak olduğunu söylüyordu. Gerçekten orkestrayı değneksiz idare etti. Ulvi Cemal Erkinin "Köçekçe"si, seyirciler arasında bulunan bestekârın huzurunda, değneksiz şefin mübalâğalı, aşın gösterişli, hışım dolu hareketleriyle coşan Cumhurbaşkanlığı Filarmoni Orkestrası üyeleri tarafından çalındı. Çaplının Ur değneğe, hem de sağlam bir değneğe muhtaç olduğu aşikardı. Zaten, Amerikadan alacağı değneğin hiç de ucuza mal olmayacağı biliniyordu. Kendisine "ta imkânı sağlayan Sayın Maarif Vekilimiz Prof. Ahmet Özele... teşekkür etmek" pek tabii Erdoğan Çaplının başlıca vazifesiydi.

Böylece, kimi bir palet, kimi bir keman yayı, kimi de nota yazacak bir 'kalem alabilmek için Maarif Bakanına teşekkür etme fırsatım arayan diğer istidatlar, Hasan Kaptanlar, Atilâ Aydıntanlar, Ateş Pars'lar bekleye dururken, Erdoğan Çaplı çantalarım hazırlıyordu.

Konserler

Bir azizlik

Yüzü ve saçları ünlü orkestra şefi Leopold Stokovski'ye çok benzeyen- bir adam. Cumhurbaşkanlığı Orkestrasının iki aya yakın bir gecikmeden sonra nihayet geçen hafta Cumartesi günü açılan Filarmoni Mevsiminin ilk konserini idare et-

ti. İsmi Alfona Rischner'di. Yüz ve saç bir tarafa, Herr Rischner'in Mr. Stokovski'ye -yahut herhangi bir iyi şefe- benzerliği yoktu. Tempo Vuruşu, sınıfına nota öğreten bir ilkokul öğretmenininki kadar basit ve iptidaiydi. Sol elini hemen hiç kullanmıyordu. Arasıra ne ifade ettiği bilinmeyen hareketler yapıyor, ortada giriş bekleyen çalgılar olmadığı veya çalınan musiki o anda meselâ vurgu yahut bu hareketlerden baklenen bir ifade gerektirmediği halde, sağa sola- bir takım işaretler veriyordu, bu haliyle orkestra şefinden çok, şef taklidi yapan bir komedyene benziyordu Teknik yetersizliği apaçık görünüyordu. Bununla beraber orkestra üyelerinin gayretleri sayesinde -biraz da şefin imkânlarının ne derece mahdut olduğunu bilip kendini tevazuyla konsere hazırlaması sayesinde- daha ilk konserde bir "felâketin" önüne geçildi. Meydana, tahammülle takip edilebilir bir icra çıktı. Fakat hiçbir zaman, iyi bir musiki dinlendiği iddia edilemezdi. Beethoven'in Coriolanus uvertürü hiçbir zaman bu derece manâsız olmamıştı. Wagner'in Siegfried Idyll'inde sakin ve yumuşak kısımlar kolaylıkla yürüyordu: ama musiki biraz hareketlendi mi işler karışıyordu. Şefin bir hatası da hu eser çalınırken yaylıların sayısını azaltmamasıydı; bu yüzden nefesliler duyulmaz hale geldi. Debussy'nin Küçük Süit'inde tek vasıf, Rischner'in tempoları doğru vurmağa çalışmasından ibaretti.

Tasuber, Pringsheim ve Engelbrecht'den sonra Alfons Rischner, Güzel Sanatlar Umum Müdürlüğünün -orkestranın şeflerini tâyin eden dairenin- orkestraya ve Ankara musikiseverlerine yeni bir azizliğiydi. Söylentiye göre bu zatı, orkestranın eski şeflerinden Hans Hörner "kıymetimi daha iyi anlasınlar" diye tavsiye etmişti. Zaten Alfons Rischner'i Almanyada, adı geçen musikişinaslar arasında, bilen tanıyan yoktu. Herhalde Türkiyeyi Bülûcistan sanıp teklifi kabul etmişti ki orkestrayı ve kütüphanesini gördüğü zaman hayretinden hastalanmış, "Almanyada ben ne böyle orkestra, ne de böyle kütüphane görmedim" ' demeye başlamış, altından kalkamıyacağı işi bir an önce yüzünün akıyla bırakıp" kaçmak için çeşitli mazeretler öne sürmüştü. Repertuarı son derece mahduttu, İdare etmesi gereken bir konser, Üniversite Kanserinde programda Menotti'nin de bir eseri vardı. Herr Rischner, Menotti'yi duymamıştı bile. İleri sürdüğü özürler arasında "Ben orkestra şefi değilim; opera şefiyim" gibi garip bir iddia da bulunan Rischner'in ismini böylece, baştan aşağı opera musikisine tahsis edilmiş bir konserin programından silmek ve yerine Ferit Alnara başvurmak lüzumu hasıl olmuştu.

Böyle bir durum karşısında Alfons Rischner'e, tek bir "şeref konseri" verip memlekete dönmek düşüyordu. Pek değerli misafirimizin kararı da zaten buydu.

Sihirbaz keman

Pazartesi akşamı Devlet Konservatuarında bir İtalyan kemancısının, Franco Novello'nun, resitali vardı. Alışılmamış bir sıra takip eden programın ilk kısmında iki İtalyan bestekârının -Yirminci Asırdan Mario Labroca ile Onsekizinci Asırdan Giuseppe Tartini- birer eseri yer almıştı. İkinci kısım, virtüozluk parçalarına ayrılmıştı. İlgi çekici bir programdı. Fakat, Tartini ve belki Ysaye hariç bırakılırsa, musiki balonundan doyurucu olmaktan uzaktı. Labroca'nın sonatını, empresyonismin gevşemiş cereyanlarına kapılmış, seçkin hiçbir tarafı almayan, besteleme tekniğini kavramış herkesin yazabileceği bir musikiydi.

Viyolonist Novello, dinleyiciyle bağım kurana kadar konserin yarısı harcandı. Aydınlık ve rahat bir tekniği, serin ve irice bir tonu vardı. Fakat çalışı tek renkli, yeknesak ve ruhsuzdu. Ancak Ysaye'nin solo keman için üçüncü sonatında buzlar eriyebildi. Zaten programın Ötesi de, yer yer entonasyon hatalarıyla bozulan mekanik bir hareketten başka birşey değildi. Ne büyük bir virtüöz, ne de tesirli bir san'atkâr olan Franco Novello, arasıra hoşa giden, fakat herhalde çabuk unutulacak bir konser dinletmekten ileri gidemedi.

Piyanist, Gönül Arslandı.

Opera

"Klâsik" kabak çekirdeği

Sevda Aydaa "bu pis koku bana göre değil" dedi. "Bu bayağı halk, bu burjua güruhu benim için hava cıva.." Mesude Çağlayan itiraz -etti: "Biraz daha, gözümün nuru! Bizi burada görenler alışveriş yaptığımızı sanırlar."

Bu konuşma, Devlet Operasında cereyan ediyordu. Sahnenin gerisinde değil, üstünde: Millöcker'in "Fakir Talebe" operetinin ikinci perdesinde. Ama, pekâlâ gerisinde de geçebilirdi. Sevda Aydan olsun, aralarında Ferhan Onat da bulunmak üzere, opera mesleği için yetişmiş diğer sanatkârlar olsun, Millöcker gibi, Lehar gibi "burjua güruhu" operetti lerin "kokusunu" dinlemeğe mecbur tutulmak suretiyle harcanmayı pek haklı olarak istemiyebilitlerdi. O zaman opera idaresinin ileri süreceği karşı fikir "Bizi burada görenler alışveriş yaptığımızı sanıyorlar ya! Siz ona bakın"dan başka birşey olamazdı. Buna bir de kulp takılırdı: Klâsik Viyana opereti oynuyoruz işte.

Son bir iki yıl içinde Devlet Operası, opera rahneye koyma işinde iyiden iyiye ipe un sermişti. Zaten halk da kendine eğlence arıyordu. Bu gidişle Devlet Operası Klâsik Viyana Operetinden "Klâsik" Savoy Operetine -Gilbert ile Sullivan'lara-, oradan "Klâsik Tın Pan Alley Opereti-ne -Cole Porter ve Richard Rodgers'lere- atlar, bunları da pekâlâ "Klâsik" Sehzadebaşı Opereti -Çuhacıyanlar. Muhlis Sabahattinler- takip edebilirdi. Bugünkü anlayışla Devlet Operası, Otellolar, Wozzeck'ler, çağdaş ve eski operalar sıra beklerken, pekâlâ "halkı eğlendireceğiz" diye "Seninle Bir Saaf'i, ya da "Karım Beni Aldatırsa"yı sahneye koyabilirdi.

Oldu Olacak opera salonunda program dağıtan hademeler, kabak çekirdeğiyle leblebi de satmağa başlasalar da alışveriş tamamlansa.

Futbol

Galatasaray - Fenerbarçe

Geçen hafta Mithatpaşa Stadında oynanan Fenerbahçe - Galatasaray maçının başlamasına yarım saat bir saman vardı. Şeref tribünü ağır ağır yükünü alıyordu. Şehir Meclisi azalan, D. P. ileri gelenleri arka saflara yerleşmişler, ön sıralarda işe Bakanlar, yüksek rütbeli subaylar bulunuyordu. Gayriihtiyari gözler bu mühim karşılaşmada Şeref tribününün âşinâ simalarını atıyor du. Halbuki tamamen aksi olmuştu. Maça pek ender gelen Emin Kalafat ve eski Ticaret Bakanı Fahrettin Ulaş Şeref tribünü için erken denecek bir saatte gelip yerlerini almışlardı. Sarışın, orta boylu, gri pardösülü ve kahverengi rölöve şapkalı şahıs ise etrafa tebessümler, selâmlar dağıtıyordu. Halinden son derece memnun olduğu anlaşılıyordu. Bu Fenerbahçe Klübü İkinci Başkanı Osman Kavrakoğlu idi.

Sinirler gergindi ama..

Oyun boyunca sahada kan gövdeyi götüreceğini tahmin edenler başlangıçta hiç de haksız değillerdi. Çünkü sinirler tam on beş gün evvel Galatasarayın 3-2 galibiyeti ite biten maçta gerilmişti. Bu maçta vahim hadiselerin doğması işten bile değildi. Hasılı herşey, her şey Fenerbahçe - Galatasaray maçının elektrikli bir atmosferde yapılacağı hissini veriyordu. Fakat tahmin edilenler olmadı değil, oldu. Ama, bu netice itibariyle ümit edilenlerin yüzde on garsoniyesi idi. Taşkın hareket eden oyuncular ise karşılarında İtalyan Hakem Güiseppe Adamiyi buldular Doğrusu örnek bir hakemdi, kararlan kelindi, en ufak bir tereddüt taşımıyordu.

Maç başlıyor

Sarı-Lacivertli takım kaygan ve ağır sahada bir fırtına gibi oyuna başladı. Üst üste akınlar yapıyor sütler atıyordu. Galatasaray kalesi yirmi dakikalık zaman içerisinde adeta abluka altına girmişti. Turgay güzel bir oyun çıkarıyordu. Bu müddet içinde Fener forveti pek çok fırsat yakalamıştı. Fakat talihsizliklerinden netice alamamışlardı. Diğer akınlar ise Galatasaray müdafaası karşısında bir sabun köpüğü gibi eriyordu. İlk devrenin sonlarına doğru oyunda bir muvazene hasıl olmuştu. Bu arada Galatasarayın iki tehlikeli hücum yaptığı görüldü. Az kalsın bu iki akın golle neticelenecekti. Birini Güngör, diğerini de Metin iyi kullanamamalardı. Yoksa bütün hakimiyetine rağmen Fenerbahçe ilk devreyi 2-0 mağlup bitirecekti. Haftaynı 0-0 berabere bitmişti. Bu netice intaç kazanma hırsına ve hızına sahip olan Galatasaray için bir avantaj teşkil etmekte idi.

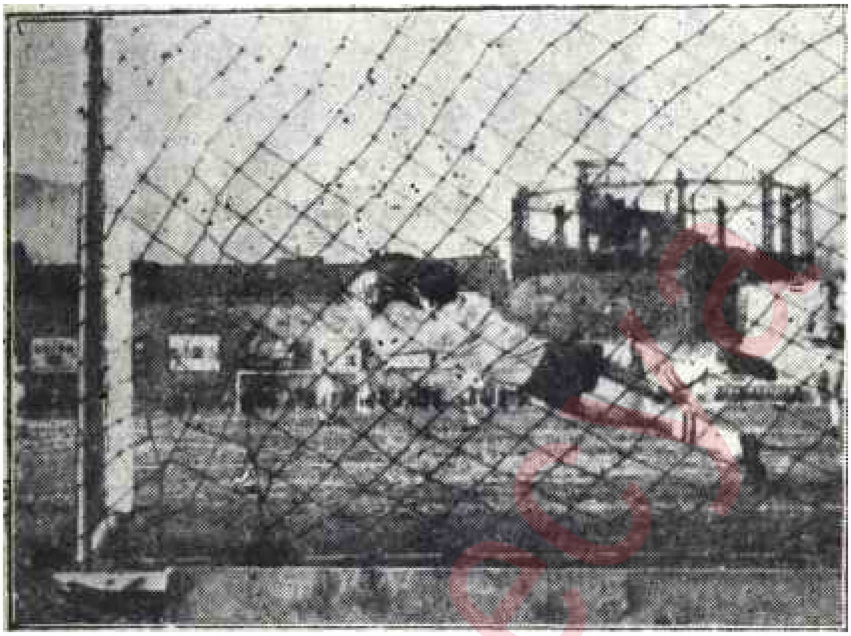

Meşhur maçta Turgayın bir kurtarışı

Galibiyette hissesi büyüktü

Boşa giden ümitler

On beş dakikalık haftayın arasında Kavrakoğlu kalenin arkasından sahayı katederek karşı taraftaki tribünlerin altındaki soyunma odasına gitti. Orada çocuklara uzun bir nutuk çekti. Kart, ruh kelimelerini peş peşe sıraladı. Maçı kazanmanın icap ettiğini, bunun için herşeyi yapmalarım onlardan istedi. Fakat takım sahaya çıkınca bilhassa hücum hattındaki futbolcuların yerlerini kayıp ittikleri görülmüştü. Bunu takımın deplasman yaptığına hamledenler olmuştu. Fakat ilk gol yendikten sonra 'L' trtibününde bulunan bir otorite şöyle bir espiri yapıyordu: "Ben size demedim mi? Kavrakoğlunun nutkundan sonra takım amuda kalktı. Futbolcular yerlerini kaybetmişlerdi. Sekiden başlan ile düşünüp ayaklan ile düşündüklerini tatbik ediyorlardı Halbuki şimdi ayakları ile düşünmek zorunda kalmışlardı. Fener Lakımı adeta bir balon gibi sönmüştü. Hatlar arasında irtibat kalmamış ve bağlar kopmuştu. Takım oyunundan ziyade herkes ferdi çalışmalar yapıyordu. Halbuki Galatasaray kelimenin tam mânasiyle kollektif bir oyun oynamaktaydı. Artık maçın kaderi belli olmuştu. Otuz, metre mesafeden Suatın kaleye havale ettiği top ileri kayan Şükrünün üzerinden ikinci defa Fener filelerini bulunca stada bir ölü sükûtu hakim oldu. Yirmi beş bin kişinin ancak kapalı tribünün sağ tarafında bulunan beşyüz ilâ bin kişisi tezahürat yapıyordu. Takımlarını alkışlıyorlardı.

Mağlûbiyetin akisleri

Fenerbahçe camiasında uğranılan mağlubiyetin akisleri menfi bir reaksiyon yarattı. Şu anda ortaya çeşitli iddialar atılmış bulunuyor. Bazı şahıslar -idare heyetinde vazifeli olanlar da dahil- antrenör Szkelly'nin takımı teşkil ederken bazı idarecilerin tesiri altında kaldıklarım iddia etmektedirler.

Mağlubiyetin tesirlerinin büyük olacağı ve önümüzdeki günlerde bazı hadiseler doğuracağı kuvvette muhtemeldir.

Güreş

Dönüş

Geri de bıraktığımız hafta içerisinde Melbourneden havalanarak Yeşilköy pistine konan Güreş Millî takımımızın kafilesi sadece basın mensupları tarafından karşılandılar. Güreş kafilesi her zamankin den farklı olarak sıkı bir Gümrük kontrolüne tabi tutuldu. Bazı itibarlı zevatın dahi eşyası ala kondu. Alışılmamış hadiselerdi bu. Ama doğrusunu söylemek icap ederse aldıkları netice de alışılmamıştı. Gazetecilerin çeşitli suallerine muhatap olan iri yapılı, gözlüklü, kır saçlı adam mümkün olduğu kadar sakin görünmeye çalışarak bu sualleri cevaplandırıyordu. Vehbi Emrenin bu kadar üzgün olduğuna da son senelerde rastlanılmamıştı. Bir ara kendisine Melbourne dönüşü istifa edeceği seklinde ortalıkta dolaşan bir haberin doğru olup olmadığı hatırlatıldı. Emre: "Evet, işittiğiniz haber doğrudur. İstifa. edeceğim," Seklinde bir cevap vermişti. Vakıa henüz şu anda Güreş Federasyonu Başkanlığından Vehbi Emre çekilmiş değildir. İstifa etmek için herhalde onun da beklediği birşey vardır. Mağlubiyetin sebebleri tam manasiyle efkârıumumiyeye açıklanmamıştır. Bazı güreşçiler ve antrenörler kabahatleri birbirlerinin üzerine atmaktadırlar.

1956 İKRAMİYELERİ
12
BAHÇELİ EV
6
VİLLA
300.000
LİRALIK PARA
İKRAMİYELERİ
12
Bahçeli Ev
6
Villa
DOĞUBANK
Her 100 liraya bir kur'a numarası

Her Yıkama Saçı Temizlemez!

Saça sürülen sabun sularda mevcut kireçle birleştiği zaman kepek yapar

Bu şekilde husule gelen kepek, yapışkanlığı yüzünden saçın köküne kadar nüfuz eder, çalkalanmakla dahi çıkmaz.

Saçınızı iyice temizlemek istiyorsanız Shampodor ile yıkayınız. SHAMPODOR'un terkibinde sabun bulunmadığından kepek yapmaz. Saçı ve deriyi tamamen temizlediği gibi çalkalamayı kolaylaştırır. Shampodor saçlara eşsiz bir parlaklık ve bahar kokularıyla dolu bir tazelik temin eder.

Shampodor kepek bırakmaz

SHAMPODOR
bir
Tête - Noire mamulüdür

pesya